

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA KANUN YARARINA BOZMA

Gamze ÇİZMECİ

Dr. Öğr. Üyesi Pınar BACAKSIZ

İZMİR-2024

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA KANUN YARARINA BOZMA

Gamze ÇİZMECİ

Dr. Öğr. Üyesi Pınar BACAKSIZ

İZMİR-2024

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “ Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yararına Bozma” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../.....

Gamze ÇİZMECİ

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA KANUN YARARINA BOZMA

Gamze ÇİZMECİ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı

Kanun yolları, adli mercilerin verdikleri kararların, hukuka aykırı, noksan veya herhangi bir nedenle hatalı bulunması halinde, kararın bir üst merci tarafından değerlendirilmesi amacıyla kabul edilen yol olarak tanımlanmaktadır. Kanun yollarına başvuru hakkıyla, yanlış olduğu iddia olunan ilk derece hâkim/mahkeme kararlarının aynı derecede veya daha üst yargı merciince incelenmesini sağlanmaktadır. İlk derece mahkemelerinin karar verirken hata yapmaları ihtimali bulunduğundan, verilen kararların denetlenmesi için her hukuk sisteminde kanun yolları kabul edilmiştir.

Kanun yararına bozma ise, temyiz ve istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümlere karşı başvurulanan olağanüstü kanun yoludur.

Tezimizde genel olarak kanun yolları hakkında temel bilgiler verildikten sonra olağanüstü bir kanun yolu olan ve doktrinde üzerinde yapılmış çok fazla çalışma bulunmadığından daha çok yargı kararları ile şekillenen kanun yararına bozma kanun yolu, güncel Yargıtay kararları ışığında konusu, amacı, tarihçesi, diğer kanun yolları ile karşılaştırması, başvuru usulü, etki ve sonuçları yönlerinden ayrıntılı olarak ele alınarak kanun yararına bozma kanun yolu hakkında detaylı bir rehber olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kanun Yararına Bozma, Olağanüstü Kanun Yolları, Kesin Hüküm, Yargı Denetimi, Hukuka Aykırılık

ABSTRACT
MASTER THESIS
REVERSAL IN FAVOR OF THE ADMINISTRATION OF JUSTICE IN
CRIMINAL PROCEDURE LAW

Gamze ÇİZMECİ

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department Of Public Law

Public Law Program

Legal remedies are defined as the means adopted for the evaluation of the decision by a higher authority in case the decisions made by the judicial authorities are found to be unlawful, incomplete or erroneous for any reason. The right to resort to legal remedies allows for the review of initial judgments or court decisions alleged to be incorrect by an equal or higher judicial authority. Given the possibility of errors by trial courts when rendering decisions, avenues for legal remedies have been recognized in every legal system to deliberate the judgments rendered.

Revision in favor of the law, on the other hand, is an extraordinary legal remedy applied against final decisions or judgments without undergoing the process of appeal and appellate review.

In this thesis, after providing fundamental information about remedies in law, the extraordinary legal remedy of revision in favor of the law, which is not extensively explored in doctrine but primarily shaped by judicial decisions, is comprehensively discussed. The aim is to create a detailed guide about the remedy of revision in favor of the law, focusing on its subject matter, purpose, history, comparison with other legal remedies, application procedure, effects, and consequences based on current jurisprudence.

Key words: Revision in Favor of Law, Extraordinary Legal Remedies, Final Judgment, Judicial Review, Illegality

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA KANUN YARARINA BOZMA

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KANUN YOLLARI

I. KAVRAM VE KANUN YOLLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	3
II. KANUN YOLLARININ KONUSU	5
III. KANUN YOLLARININ FAYDALARI VE AMAÇLARI	6
IV. KANUN YOLLARININ ÇEŞİTLERİ	8
A. Olağan Kanun Yolları	9
1. İtiraz	10
2. İstinaf	12
3. Temyiz	16
B. Olağanüstü Kanun Yolları	21
V. KANUN YOLLARINA BAŞVURU HAKKI OLANLAR	21
A. Şüpheli Ve Sanık	22
B. Cumhuriyet Savcısı	23
C. Katılan Ve Suçtan Zarar Gören	24
D. Sanık Ya Da Şüphelinin Yasal Temsilcisi Ve Eşi	25
E. Avukatlar	25

F. Diğer Kişiler	27
VI. KANUN YOLLARINA BAŞVURU USULÜ	27
VII. KANUN YOLLARINA BAŞVURUDA YANILMA, BAŞVURUDAN VAZGEÇME VE GERİ ALMA	28
A. Başvuruda Yanılma	28
B. Başvurudan Vazgeçme Ve Geri Alma	30
VIII. KANUN YOLLARINA BAŞVURUNUN SONUÇLARI VE ETKİLERİ	31

İKİNCİ BÖLÜM

KANUN YARARINA BOZMA

I. KANUN YARARINA BOZMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE TARİHÇE	32
II. KANUN YARARINA BOZMANIN AMACI	36
III. CMUK'DAKİ YAZILI EMİR İLE CMK'DAKİ KANUN YARARINA BOZMANIN KARŞILAŞTIRILMASI	37
IV. DİĞER OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI	39
A. Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı	39
1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı	40
2. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı	43
B. Yargılamanın Yenilenmesi	45
V. KANUN YARARINA BOZMANIN DİĞER OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI	48
A. Kanun Yararına Bozma ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazının Karşılaştırılması	48
B. Kanun Yararına Bozma ile Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın İtirazının Karşılaştırılması	49
C. Kanun Yararına Bozma ile Yargılamanın Yenilenmesinin Karşılaştırılması	51
VI. KANUN YARARINA BOZMA YASA YOLUNUN ŞARTLARI	52
A. Kesinleşme Şartı	52

B. İstek Şartı	55
C. Süre Şartı	57
D. İnfaz Şartı	58
VII. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLABİLECEK	
KARARLAR VE HÜKÜMLER	58
A. İstinaf Veya Temyizi Kabil Olmayan Karar Veya Hükümler	59
B. İstinaf Mahkemesi Veya Yargıtay Tarafından İncelenmeksizin	
Kesinleşen Karar Veya Hükümler	60
VIII. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLAMAYACAK	
KARAR VEYA HÜKÜMLER	61
IX. KANUN YARARINA BOZMA SEBEPLERİ	65
A. Kanun Yararına Bozma Sebebi Kabul Edilen Hukuka Aykırılıklar	65
B. Kanun Yararına Bozma Sebebi Kabul Edilmeyen Hukuka Aykırılıklar	68
X. KANUN YARARINA BOZMAYA BAŞVURU USULÜ	72
A. Kanun Yararına Bozmaya Başvurma Yetkisi	72
B. Kanun Yararına Bozma Başvurusunun	
Adalet Bakanlığınca Değerlendirilmesi	74
C. Adalet Bakanlığının Kanun Yararına Bozma İsteminde Bulunması	74
D. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Yapılacak İşlemler	75
XI. KANUN YARARINA BOZMA BAŞVURUSUNUN ETKİLERİ	76
A. Aktarma Etkisi	76
B. Yayılma Etkisi	76
C. Durdurma Etkisi	78
D. Aleyhe Değiştirme Yasağı	79
E. Kanun Yararına Bozma Başvurusunun Zamanaşımına Etkisi	79
XII. KANUN YARARINA BOZMA İNCELEME USULÜ	82
A. İstemin Usul Yönünden İncelenmesi	83
B. İstemin Esas Yönünden İncelenmesi	84
XIII. KANUN YARARINA BOZMA BAŞVURUSU ÜZERİNE	
VERİLEBİLECEK KARARLAR	85
XIV. KANUN YARARINA BOZMA BAŞVURUSU SONUCU YARGITAY	
CEZA DAİRESİNİN VERDİĞİ KARARLARA KARŞI YASA YOLU	86

XV. KANUN YARARINA BOZMA KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI	87
A. Bozma Nedeninin (a) Bendi Kapsamında Bulunması	89
B. Bozma Nedeninin (b) Bendi Kapsamında Bulunması	92
C. Bozma Nedeninin (c) Bendi Kapsamında Bulunması	95
D. Bozma Nedeninin (d) Bendi Kapsamında Bulunması	97
XVI. KANUN YARARINA BOZMANIN HÜKÜMLÜ	
ALEYHİNE SONUÇ DOĞURMASI	102
XVII. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ	
DOĞRUDAN KANUN YARARINA BOZMAYA	
BAŞVURMA YETKİSİ	105
XVIII. KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİNDEN	
VAZGEÇİLMESİ VE İSTEMİN GERİ ALINMASI	107
XIX. UYGULAMADA ADALET BAKANLIĞININ	
KANUN YARARINA BOZMAYA BAŞVURMASI	
İLE İLGİLİ İSTATİSTİKSEL DURUM	109
SONUÇ	111

KISALTMALAR

AİHM.	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BAM.	: Bölge Adliye Mahkemesi
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK.	: Ceza Muhakemesi Usul Kanunu
çev.	: Çeviren
E.	: Esas
HAGB.	:Hükmün Açıklanmasını Geri Bırakma
HD.	: Hukuk Dairesi
K.	: Karar
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBB.	: Türkiye Barolar Birliği
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
Vd.	: Ve Devamı
Y	: Yıl

GİRİŞ

Toplum halinde yaşayan bireylerin, suç olarak tanımlanan ve kanunlar tarafından yanlış veya zararlı olduğu için ceza tehdidiyle yasaklanan davranışlarda bulunması kaçınılmazdır. Bireylerin gerçekleştirdikleri eylemlerin, ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan eylemler kapsamına girip girmediği hakimlerce yapılacak ceza yargılaması neticesinde ortaya çıkacaktır.

Hakimlerce yapılacak ceza yargılamasının amacı sanığın cezalandırılmasının sağlanması dışında, kanunda suç olarak nitelendirilen eylemin işlenip işlenmediğinin, işlenmiş ise sanık tarafından mı yoksa sanık dışında başkaca bir kişi tarafından mı işlendiğinin ortaya çıkarılarak maddi gerçeğe ulaşmaktır. Hakimlerin yapmış oldukları yargılama neticesinde vermiş oldukları kararlardaki hataları, eksikleri gidermek için kanunlarda bu kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları belirtilmiştir.

CMK'da kanun yolları, aleyhine kanun yolu başvurusu yapılan kararın kesinleşip kesinleşmemiş olmasına göre olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olarak ikili ayrıma tabi tutulmuştur. Olağan kanun yollarına başvuru, aleyhine olağan kanun yoluna başvuru yapılan kararın kesinleşmesine ve infaz edilebilirliğine engelken, tezimizin konusu olan kanun yararına bozmanın da yer aldığı olağanüstü kanun yolları kesinleşmiş bulunan kararlara karşı başvurulabilen kanun yollarıdır. Olağanüstü kanun yollarının infazı durdurması için infazın durdurulmasına yönelik karara ihtiyaç vardır.

Kanun yararına bozma CMK'nun 309. ve 310. maddelerinde düzenlenmiştir. CMUK'nun 343. maddesinde düzenlenen yazılı emir ile bozma yerine CMK'da kanun yararına bozma terimi kullanılmıştır. Kanun yararına bozma yoluna başvurabilmek için aleyhine kanun yararına bozma başvurusu yapılan kararın, temyiz veya istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşmesi gerekmektedir. Temyiz veya istinaf denetiminden geçerek kesinleşen kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulamaz.

Tezimizin ilk bölümünde ceza yargılaması neticesinde mahkemelerin ve hakimlerin hüküm ve kararlarına karşı başvurulabilecek kanun yolları hakkında genel bilgiler verildikten sonra, kanun yollarının amaç ve faydaları ile bu kanun yollarına

kimlerin başvurma hakkının olduğu hakkında açıklamalar yapılacak ve kanun yollarının çeşitleri hakkında ayrıntıya girmeden temel bilgiler verilecektir.

Tezimizin ikinci bölümünde ise tezimizin konusu olan ve 5237 sayılı TCK’nun 309. ve 310. maddelerinde düzenlenen “kanun yararına bozma” kanun yolu, Yargıtay içtihatları da değeriendirilerek ayrıntılı olarak ele alınacaktır. İkinci bölümde kanun yararına bozmanın diğeri olağüstü kanun yolları ile karşılaştırması yapılarak benzer ve farklı yönleri ele alındıktan sonra kanun yararına bozma kanun yolunun şartları incelenecektir. Kanun yararına bozma hakkında temel bilgilerden sonra Yargıtay kararları irdelenerek uygulamada hangi konuların kanun yararına bozmaya konu olup hangi konuların kanun yararına bozmaya konu olamayacağı, kanun yararına bozma başvuru usulü ve kanun yararına bozmanın hukuki sonuçları ve etkileri ele alındıktan sonra son kısımda ise Adalet Bakanlığı’nın kanun yararına bozma başvurusu ile ilgili istatistiksel veriler değeriendirilecektir.

Kanun yararına bozma kanun yolu, temyiz veya istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararlardaki afaki hata ve eksikliklerin düzeltilip ceza yargılamasının amacı olan maddi gerçeğinin ortaya çıkarılıp, ÷lke genelinde içtihat birliğinin sağlanmasında önemli bir yere sahiptir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KANUN YOLLARI

I. KAVRAM VE KANUN YOLLARI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 9. maddesi uyarınca, tarafsız ve bağımsız olarak yargılama yetkisini kullanan yargılama makamlarında görev alan hakimler yaptıkları yargılama neticesinde karar verirler. Ceza yargılamasında karar verme makamında bulunan hakimlerin de insan oldukları değerlendirildiğinde verdikleri bu kararların her zaman hatasız, eksiksiz, hukuk ve adalet açısından mükemmel olmaları düşünülemez¹.

Yargılama merciinde bulunan hakimın kanun maddelerini, delilleri hatalı değerlendirmesi, sübjektif bir şekilde hareket edip taraf gibi davranması, yargılamanın taraflarının savunmalarını kendilerinden kaynaklanmayan nedenlerle yapamaması gibi sebeplerle hakimın verdiği karar hatalı, eksik olabileceği gibi yargılamada genel itibarıyla birbirine karşıt iki tarafın bulunması sebebiyle verilen kararın, aleyhine karar verilen tarafı memnun etmemesi de mümkündür².

Yargılama makamının verdiği kararın doğru olması durumunda dahi yargılamanın taraflarının öznel değerlendirme yaparak verilen karardan memnun kalmamaları ve kararın hukuka uygun olmadığını düşünmeleri de mümkündür³.

Hükmü veren hakimın karar verdikten sonra verdiği kararın hatalı ya da eksik olduğunu kendiliğinden fark etmesi durumunda dahi yargılama faaliyetini yürüten hakimın resen dosyayı ele alıp verdiği kararı tekrar inceleyip, daha önce verdiği kararını değiştirmesine hukuken olanak yoktur⁴.

Anayasa'nın 138/4. maddesi gereği yargı kararları, yürütme ve yasama organları ve idareyi bağlamakta olup, yargı mercilerince verilen kararların, yargı

¹ Ahmet Gökçen ve diğerleri, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 2023, s. 671; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 13. Baskı, Ankara, 2022, s. 605.

² Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Yetkin Yayınevi, 8. Baskı, Ankara, 2020, s. 557.

³ Emrah Özdemir ve Şenel Sarsıkoğlu, "Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolu Kavramı Ve Türleri", Kamu Hukukunun Güncel Meseleleri Sempozyumu-I, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyum Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 2, Yıl: 2019, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 6.

⁴ Soyaslan, s. 557.

organları dışında kalan makamlarca değiştirilmesi, düzeltilmesi de mümkün değildir. Yargı mercilerince verilen kararların eksik, hatalı veya hukuka aykırı olarak kesinleşmesinin önüne geçilmesi maksadıyla, yargı mercilerinin verdiği kararlardaki hataları ve eksiklikleri düzeltme işini Anayasa'ya göre yargılama makamları yapabileceğinden⁵, genel olarak yargı mercilerinin verdikleri kararlar yargı denetimine açık tutulmuştur. Yapılacak bu denetim genel olarak “ kanun yolları” olarak ifade edilmekte ise de doktrinde bu konuda bir birlik olmayıp doktrinde kanun yolu kavramının yanında “denetim yolları”⁶, “denetim muhakemesi”⁷, “ yasal çareler”⁸ gibi terimler de kullanılmaktadır.

Kanun yolları, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) 260 vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, kanun metni de incelendiğinde kanaatimizce kanun yolları teriminin kullanılması gerek kanun metnine gerekse mahkemelerin uygulamalarına daha uygun düşmektedir.

Doktrinde kanun yolu, adli mercilerin verdikleri kararların, hukuka aykırı, noksan veya herhangi bir nedenle hatalı bulunması halinde, kararın bir üst merci tarafından değerlendirilmesi amacıyla kabul edilen yol olarak tanımlanmaktadır⁹. Tosun, kanun yolunun bir muhakeme olduğunu değerlendirerek kanun yolu muhakemesinde deyim yerinde ise sanığın hakkında kanun yoluna gidilen yargı kararı olduğunu ifade etmektedir¹⁰.

Yargılamayı yapan mercilerin verdikleri kararların doğrudan kesinleşmeyip yargı yolunun açık olması adil yargılanma hakkının bir sonucu olup adil yargılanma

⁵ Ferudun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 10. Baskı, Ankara, 2022, (Ceza Muhakemesi), s. 907.

⁶ Vahit Bıçak, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, Ankara, 2018, s. 787.

⁷ Bahri Öztürk ve diğerleri, Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 9. Baskı, Ankara 2022, (Ceza Muhakemesi), s. 453; Bahri Öztürk ve diğerleri, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 16. Baskı, Ankara, 2022, (Nazari), s. 663.

⁸ Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, Ankara, 2019, (Ceza Yargılaması) s. 571; Erdener Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi (CMK), Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, (CMK), s. 988; Serap Keskin, Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, Alfa Yayınları, İstanbul, 1997, s. 9-16'dan aktaran Centel ve Zafer, s. 885.

⁹ Osman Yaşar ve Cengiz Otacı, Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, Seçkin Yayınevi, 10. Baskı, Ankara, 2022, Cilt:1, s. 2515; Mustafa Artuç, Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 1174; Nur Centel ve Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, 21. Baskı, İstanbul, 2022, s. 885; Şahin ve Göktürk s. 605; Gökçen ve diğerleri, s. 671.

¹⁰ Öztekin Tosun, Kanun Yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 4, Yıl: 1969, (Kanun Yollarının Yeri) s. 7.

hakkı kapsamında yargılama mercilerinin verdikleri karardan hukuken tatmin olmayan yargılamanın taraflarının kanun yollarına başvurusu mümkündür¹¹.

II. KANUN YOLLARININ KONUSU

Yargılama faaliyeti esnasında yargı makamlarınca hata yapılması ve yargılama neticesinde yargılama makamınca verilen kararlarda eksikliklerin olması, verilen kararın gerçeğe uygun düşmemesi mümkündür¹². Yargılama faaliyeti neticesinde verilen fakat hatalı ya da noksan olduğu değerlendirilen veya hukuka uygun düşmeyen kararların üst merci tarafından değerlendirilmesinin kanun yolu olarak tanımlandığını izah etmiştik. Yargı makamları tarafından verilen karardaki hatalar, eksiklikler ve hukuka aykırılıklar kanun yoluna başvurma neticesinde düzeltilebilir.

Öğretide kanun yoluna başvuru isteminin açıkça anlaşılıp, karar verilmesinden sonra da devam ettiği konusunda tereddüt yoksa da karar verilmeden önce yapılan kanun yolu isteminin geçerli olduğunu belirten görüşler¹³ olduğu gibi bu görüşün aksi olarak, bir hakkın kullanılması için o hakkın hukuken doğmuş olmasının gerektiğini savunan görüşler de vardır¹⁴. Kanaatimizce uyuşmazlık konusu hakkında yargılama devam ederken henüz nihai bir karar verilmeden önce uyuşmazlığı sonlandıran hakim veya mahkeme kararından söz edilemeyeceğinden karar verilmeden önce kanun yoluna başvuru mümkün olmayacaktır.

Mahkemece verilen kararın ceza kanunlarında yer almayan ceza türlerini yer verilmesi ya da temel ceza belirlenirken kanunda belirlenen alt ve üst sınırlara riayet edilmemesi gibi ciddi hatalar içermesi durumunda dahi mahkeme kendi verdiği kararı kaldıramaz. Karardaki bu hataların düzeltilmesi üst mercii tarafından kanun yolu incelemesi ile kararların ortadan kaldırılması ile mümkündür¹⁵.

Yenisey ve Şahin, sadece yargılama makamının kararlarına karşı kanun yollarına başvurunun mümkün olduğundan bahisle, CMK 172. madde gereği

¹¹ Yener Ünver ve Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet Yayınevi, 19. Baskı, Ankara, 2022, s. 746.

¹² Veli Özer Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 15. Baskı Ankara, 2022, (Ceza Muhakemesi), s. 728.

¹³ Mustafa Ruhan Erdem ve Candide Şentürk, Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2018, s. 20.

¹⁴ Hüsnü Aldemir, Ceza Yargılamasında Kanun Yolları, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2021, s. 31.

¹⁵ Bahri Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 665.

Cumhuriyet Savcılarının kovuşturmayaya yer olmadığı kararına karşı CMK'nun 173. maddesi gereği yargılama makamlarına başvurulmasının Cumhuriyet Savcılarının yargılama makamı olmaması sebebiyle kanun yolu olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir¹⁶.

Yukarıda açıklamalar doğrultusunda, kanun yolu kavramının tanımından da yola çıkılarak kanun yollarının konusunu yargılama makamı olan hakimlerin ve mahkemelerin vermiş oldukları kararların oluşturduğunu söyleyebiliriz.

III. KANUN YOLLARININ FAYDALARI VE AMAÇLARI

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 1. maddesinde; ceza kanununun amaçları sayılmış olup bu amaçlar arasında; kişi hak ve hürriyetlerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini ve toplum barışını korumak da yer almaktadır. Yargı mercileri yargılama faaliyetinde bulundukları dosyalar neticesinde verdikleri kararlarda eksik, hatalı, hukuka aykırı veya olayın özüne uymayan kararlar verebilirler. Bu gibi durumlarda yargı mercilerince verilen kararlar, TCK'nun 1. maddesinde belirtilen amaçların gerçekleşmesine imkan vermez ve yargılamanın tarafları yargılamadan elde etmek istedikleri amaçları elde edemezler.

Yargılama neticesinde verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurularak verilen kararın başka bir yargı merciinin hukuksal süzgecinden geçerek tekrar değerlendirilmesi sağlanarak yargılamanın taraflarının ve toplumun vicdanı tatmin olmakla birlikte karar üzerindeki kuşklar asgari düzeye indirilerek kararların doğruluğu teminat altına alınmış olunur¹⁷.

Hakimin yargılama neticesinde vermiş olduğu karar doğru da olsa, aleyhine karar verilen taraf yaptığı sübjektif değerlendirme neticesinde yargı mercinin kararının yanlış olduğunu değerlendirebilir, verilen kararlara karşı kanun yolları açılarak verilen karardaki varsa eksiklik, yanlışlık veya hukuka aykırılıkların düzeltilmesi sağlanarak kanuna ve maddi olaya uygun kararın ortaya çıkmasına hizmet edilmiş olunur¹⁸. Kanun yolları ile ceza yargılaması neticesinde verilen karardaki muhtemel hataların

¹⁶ Ferudun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 2014 , (Ders Kitabı), s. 1169; Şahin ve Göktürk, s. 605.

¹⁷ Soyaslan, s. 557; Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 664.

¹⁸ Özdemir ve Sarkıkoğlu, s. 8.

önüne geçilerek, ceza muhakemesinin amaçlarından olan maddi gerçeğe ulaşmak da amaçlanmaktadır ve asıl amaç adli hataları gidermektir¹⁹. Kanun yolları bu sebeplerle, devlete ve adalete duyulan güvenin sağlanmasına hizmet eder²⁰.

Kanun yollarının başka bir amacı da ülke genelinde içtihat birliği yaratılarak aynı fiile karşı farklı uygulamalar ortaya çıkmasının önüne geçmektir²¹. Kanun yolları ile yargılama faaliyeti neticesinde verilen karardaki hatalar, eksikler düzeltilecek ve kararın hukuka uygunluğunu bir başka yargı makamı denetleme imkanı bulacaktır. Verilen karardan tarafların tatmin duygularını karşılayabilmek ve tarafların verilen karar üzerindeki kuşkularını asgari düzeye indirmek adına, verilen kararların denetlenmesi, bir başka yargı merciinin hukuksal süzgecinden geçmesi, adalete olan güvenin artması ve farklı yerlerde yaşayan bireylerin aynı olaylar sebebiyle yargılanması durumunda verilen kararlar bakımından uygulama birliğinin sağlanması anlamında fayda vardır.

Kanun yolları ile yanlış ya da olayın özüne uymayan kararların hukuki anlamda kesinleşmesinin önüne geçilerek, ceza hükümlerinin kesinleşmeden infaz edilememesi sebebiyle, bireylerin bu hatalı kararlar sebebiyle zarar görmesinin önüne geçilmiş olunur²².

Verilecek kararda kanun yollarının açık olması ve kararın başka bir yargı makamınca denetlenecek olması kararı veren mahkeme ve hakimi daha dikkatli olmaya sevk ederek yargılamanın daha adil, hukuka uygun yürütmesine ve verilen karardaki hataların asgari düzeye indirilmesine de katkı sağlar.

Kanun yolları, olayda hatasız, eksiksiz ve hukuka uygun karara ulaşmak dışında ortaya çıkan içtihatların artması ile hukukun gelişmesine de katkı sağlamaktadır²³. Tosun, kanun yollarının amacının adaletin tesisi yanında hak ihlallerinin de önüne geçmek olduğunu belirtmektedir²⁴.

Tüm bu anlatımlar ışığında kanun yolları ile yargı mercilerinin verdikleri kararların, başka bir makamca denetim muhakemesi ile denetlenip, verilen kararda

¹⁹ Neslihan Can, Adil Yargılanma Işığında Denetim Muhakemesine Başvuru Hakkı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 2, Aralık 2018, s. 768.

²⁰ Gökçen ve diğerleri, s. 672.

²¹ Gökçen ve diğerleri, s. 672; Şahin ve Göktürk, s. 605.

²² Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 728.

²³ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 684, Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 453; Erdem ve Şentürk, s. 18.

²⁴ Tosun, Kanun Yollarının Yeri, s. 8.

hata yapıldığı yönünde taraflar ve toplumda oluşabilecek kuşkunun giderilmesi²⁵, içtihat birliğinin sağlanarak, adalete güvenin artması ve kişilerin hatalı kararlar sebebiyle haklarının zayı olmasının önüne geçilmesinin amaçlandığı değerlendirilmektedir.

IV. KANUN YOLLARININ ÇEŞİTLERİ

Kanun yolları, öğretide aleyhine kanun yoluna başvurulmuş kararın kesinleşip kesinleşmemesine, kanun yoluna başvurulmuş karara karşı başvuru yapılabilecek makam sayısına, kanun yolunun yasa ile açıkça kanun yolu olarak düzenlenip düzenlenmemesine göre çeşitli tasniflere tabi tutulmaktadır.

Kanun yollarını, kanun yolu yargılamasında yapılacak incelemenin özelliğine göre ayrıma tabi tutarak sınıflandıran görüşler de mevcuttur²⁶.

Tosun, kanun yollarını ilk olarak sübjektif ve objektif bakımdan olmak üzere ikiye ayırmıştır. Sübjektif kanun yollarını, kanun yoluna başvuranlara, başvurunun sonucundan yararlananlara ve karar veren mercilere göre sınıflandırmıştır. Objektif bakımdan kanun yollarını ise kanun yolu başvurusunun sanığın lehine olup olmamasına, kanun yolu yargılaması neticesinde verilecek kararın niteliğine, dayanak sebeplere, kanun yoluna başvurma sebeplerine, başvuruda uyulacak sürelerle ve aleyhine kanun yoluna gidilen kararın mahiyetine göre bir ayrıma tabi tutmuştur²⁷.

Yurtcan ve Keskin ise, yasal çare kavramının yasa yollarını da kapsadığını belirttikten sonra kanun yollarını, aleyhine kanun yolu başvurusu yapılan kararın kesinleşip kesinleşmemesine göre olağan ve olağanüstü yasa yolları olarak ikiye ayırdıktan sonra olağan yasa yollarını da kendi içerisinde ikinci derece ve hukuki derece olarak bir ayrıma tabi tutmuştur²⁸.

Kanun yolları CMK'da 260-323. maddeler (m.) arasında düzenlenmiş olup, kanunun sistematigi de incelendiğinde, kanundaki sınıflandırmanın aleyhine kanun

²⁵ Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1167-1169.

²⁶ Cengiz Apaydın, Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020, s. 97.

²⁷ Öztekin Tosun, Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Kanun Yollarının Çeşitleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:35, Sayı: 1-4, Yıl: 1969, (Kanun Yollarının Çeşitleri), s. 8.

²⁸ Yurtcan, Ceza Yargılaması, s. 572; Serap Keskin, Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, Alfa Yayınları, İstanbul, 1997, s.9-16'dan aktaran Centel ve Zafer, s. 885.

yolu başvurusu yapılan kararın kesinleşip kesinleşmemesine göre yapıldığı görülmektedir.

Kesinleşmeden kasıt şekli manada kesinleşme olup, kararın şekli anlamda kesinleşmesi, o karara karşı olağan kanun yollarına başvurulamamasını ifade etmekte olup şekli anlamda kesinleşen kararlara karşı ancak olağanüstü yasa yollarına başvurmak mümkündür²⁹.

Öğreti de kanun koyucunun yapmış olduğu sınıflandırmayı esas alan yazarlar kanun yollarını olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayırmışlardır³⁰. Kanun yollarında kural olağan kanun yolları olup, olağanüstü kanun yolları ise istisnayı oluşturur³¹.

CMK'nun sistematigi de düşünüldüğünde yasa yollarını, aleyhine yasa yoluna gidilen kararın kesinleşip kesinleşmediğine göre bir ayrıma tabi tutmanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Bu sebeple kanun yollarını olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayırarak ele alacağız.

A. Olağan Kanun Yolları

CMK'da olağan kanun yolları 6. Kitap 2. Kısımda düzenlenmiştir. Olağan kanun yolları, aleyhine kanun yoluna başvurulmuş kararın henüz kesinleşmemesi durumunda başvurulmuş kanun yolları olup, olağan kanun yoluna tabi kararda, henüz verilen hükmün olaya uygunluğu tam anlamıyla saptanamayıp mahkeme yolu tam olarak kapanmamıştır³².

Olağan kanun yolları, kararın şekli anlamda kesinleşmesinin önüne geçerek, kararın infaz edilmesini önler³³. Olağan kanun yolları itiraz, istinaf, temyiz olmak üzere 3'e ayrılır.

²⁹ Erdener Yurtcan, Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm, Kazancı Hukuk Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1987, s. 14 vd.'dan aktaran Şahin ve Göktürk, s. 606.

³⁰ Apaydın, s. 97; Şahin ve Göktürk, s. 606; Soyaslan, s. 557; Gökcen ve diğerleri s. 684; Bıçak, s. 791; Ali Çelik ve Zeki Murteza Albayrak, Bilimsel Görüşler, Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Daire Kararları Işığında Notlu- Atıflı- Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu "Öz Kitap", Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 788; Hakan Karakehya, Ceza Muhakemesi Hukuku, Nisan Kitapevi, 4. Baskı, Ankara, 2022, s. 631.

³¹ Haydar Erol, Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinde Ceza Yargılaması Ve Uygulaması, Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, 1. Baskı, Ankara, 2006, s. 771.

³² Soyaslan, s. 557.

³³ Erol, s. 771.

1. İtiraz

İtiraz, şekli anlamda kesinleşmemiş olan hakim veya mahkeme kararlarının daha üst dereceli bir yargı mercii tarafından olaya ve hukuk kurallarına uygunluğunun denetimine imkan veren olağan kanun yollarından biridir. İtiraz kanun yolu ile itirazı inceleyecek olan yargı merci verilen kararın hem olaya uygunluk yönünden hem de kanun hükümlerine uygunluk yönünden değerlendirir³⁴.

İtiraz kanun yolu CMK'da 267-271. maddeleri arasında düzenlenmiştir. CMK 267. maddesine göre, itiraz kanun yoluna kural olarak hakim kararlarına karşı gidilebilir. İstisnai olarak ise kanunun açıkça düzenlediği hallerde mahkeme kararlarına karşı da itiraz kanun yoluna başvurulabilecektir. Kanun düzenlemesinde hakim kararları ve kanunda açıkça belirtilen hallerde mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceği belirtildiğinden, eski Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu'nda benimsenen sayma yolundan vazgeçilmiş, tüm hakim kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceği kabul edilmiştir³⁵. Burada hakim kararlarından kasıt soruşturma aşamasında hakim tarafından verilen kararlardır³⁶.

Ceza yargılaması sırasında maddi gerçeğin ortaya çıkmasına katkı sağlayan fakat yargılamayı sona erdirmeyen ve "ara karar" olarak adlandırılan kararlar, yargılamanın doğru ve hukuka uygun yürütülmesine hizmet eder ve bir nevi yargılamanın temelini oluşturur, bu kararlar esas hükümle birlikte kanun yoluna tabi olduklarından, mahkemenin bu kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilmesi mümkün değildir³⁷.

Muhakemeye son veren CMK md. 223'te sayılan hükümlerden ise sadece "durma kararına" karşı aynı kanunun 223/8. maddesinde açıkça düzenleme bulunması sebebiyle itiraz kanun yoluna başvurulabilir³⁸.

CMK 173. maddesinde Cumhuriyet Savcısının kovuşturmaya yer olmadığı kararına karşı yapılan başvuru da itiraz olarak nitelendirilmiş ise de esasen burada

³⁴ Yurtcan, CMK, s. 1020.

³⁵ Çelik ve Albayrak, s. 821; Yurtcan, Ceza Yargılaması, s. 578.

³⁶ Salih Kocalar ve Yunus Biçen, Kanun Yolları, Bilge Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2021, s. 47.

³⁷ Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 928.

³⁸ Mustafa Artuç ve Mehmet Tefik Elmas, Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2019, s. 412.

belirtilen itiraz kanun yolu niteliğinde değildir. Zira kanun açıkça hakim veya mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir³⁹.

CMK yürürlüğe girmeden CMUK döneminde şekli anlamda kesinleşen kararlara karşı uyarılma yargılaması talebi neticesinde verilecek kararlar, niteliği itibari ile davanın reddi kararı niteliğinde olup bu kararlara karşı başvurulacak kanun yolu itiraz olmayıp temyiz veya istinaf kanun yoludur⁴⁰.

Kanun yollarına ilişkin temel ilkelerden biri de yasal dayanak zorunluluğu olup kanun yoluna gidebilmek için kanun yolunun yasada öngörülmüş olması gerekir⁴¹. Bu ilke gereğince itirazı inceleyecek yetkili ve görevli mercilerin hangi merciler olduğu yasada gösterilmiş olmalıdır⁴². İtirazı incelemeye yetkili merciler CMK 268. maddesinde ayrıntılı olarak düzenleme altına alınmıştır.

CMK'nın 268/1. maddesine göre itiraz süresi kararın öğrenilmesinden itibaren yedi gün olarak belirlenmiştir. Yedi gün olarak belirlenen bu süre hak düşürücü süre olup CMK 40. maddesi gereği kusuru olmadan bu süreyi kaçıran ilgilinin eski hale getirme talebinde bulunması mümkündür⁴³. CMK 268/2. maddesine göre kararına itiraz edilen hakim veya mahkeme, ilgilinin itirazının haklı ve yerinde olduğu kanaatinde ise ilk verdiği kararını kendisi değiştirir; ilgilinin itirazının haklı olmadığı kanaati oluşur ise en geç üç gün içerisinde itirazı incelemeye yetkili mercilere gönderecektir. Burada belirtilen üç günlük süre yargılamanın hızlı yürütülmesini sağlamak amacıyla belirlenmiş, düzenleyici bir süre olduğundan bu sürenin geçirilmesinin herhangi bir yaptırımını yoktur⁴⁴. CMK 271/2. maddesine göre itirazı incelemeye yetkili merci, itirazı haklı görürse itiraza konu kararı kaldırıp kendisi yeni bir karar verir.

CMK 269. maddesine göre itiraz başvurusu, mahkemece verilen ilk kararın yerine getirilmesine engel olmaz fakat kararına itiraz edilen merci veya kararı

³⁹ Şahin ve Göktürk, s. 620, Yaşar ve Otacı, s. 2573; Kubilay İnan, Öğreti-İçtihat Ceza Yargılamasında Yasa Yolları, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2006, s. 73.

⁴⁰ Erol, s.772.

⁴¹ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 664.

⁴² Gülsün Ayhan Aygörmez Uğurlubay, Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Özel Sayı, 2014, Basım Yılı: 2015, s. 4019.

⁴³ Yaşar ve Otacı, s. 2579.

⁴⁴ Sedat Bakıcı, Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2000, s. 1325; Devrim Aydın, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İtiraz, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 65, Yıl: 2006, s. 68.

incelemeye yetkili merci kararın yerine getirilmesini durdurabilecektir. İtirazın kararın icrasını durdurmayaacağına dair kuralın istisnaları da mevcuttur. Örneğin, gözlem altına alma kararına karşı yapılacak itiraz CMK 74/4. maddesinde açıkça belirtildiğinden, kararın icrasını durdurur⁴⁵.

CMK 271/4. maddesine göre itiraz mercinin kararları ilk defa itiraz merci tarafından verilen tutuklama kararları dışında kesindir. İtirazın, diğer kanun yollarındaki gibi bir aktarma etkisi yoktur⁴⁶.

İtiraz kanun yoluna başvurma süre ve istem şartına bağlı olup, itirazın değerlendirilebilmesi için, yasada belirtilen süre içerisinde yapılması ve kanunda itiraz hak ve yetkisi bulunan kişilerin istemlerinin bulunması gerekir. Karşı tarafın itiraz yoluna başvurması halinde itiraz yoluna başvurulacağı gibi şarta bağlı olarak yapılacak itiraz başvurularının reddedilmesi gerekmektedir⁴⁷.

2. İstinaf

İstinaf; ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararın, maddi olay ve hukuka uygunluk açısından incelenmesini sağlayan kanun yolu olarak tanımlanmaktadır⁴⁸. Maddi olayda, fiilin gerçekleşip gerçekleşmediği, gerçekleşmiş ise nasıl gerçekleştiği irdelenirken, hukuka uygunluk denetiminde, istinaf konusu karardaki olaya hukuk kurallarının doğru uygulanıp uygulanmadığı araştırılır⁴⁹. İstinaf incelemesi Bölge Adliye Mahkemelerince (BAM) yerine getirilir. Bölge Adliye Mahkemeleri Hakimler Savcılar Kurulu'nun görüşü alınarak Adalet Bakanlığı'na kurulur.

İstinaf incelemesinde temyiz aksine hem maddi hem de hukukilik denetimi yapıldığından istinaf mahkemesi öğrenme muhakemesi de yürütmektedir⁵⁰.

⁴⁵ Artuç ve Elmas, s. 418.

⁴⁶ Veli Özer Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler, Seçkin Yayınevi, 12. Baskı, Ankara, 2022, (Temel Bilgiler), s. 513.

⁴⁷ Mert Asker Yüksektepe, Adil Yargılama ve Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, Platon Hukuk Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2020, s. 216.

⁴⁸ Muharrem Özen, Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Sayı: 4 Yıl: 2016, s. 2335; Hasan Tahsin Gökcan, İstinaf Yasa Yolunda İspat ve Delilleri Değerlendirme Esasları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı:10 Yıl: 3, Temmuz 2012, s. 421.

⁴⁹ Şahin ve Göktürk, s. 623-624.

⁵⁰ Ezgi Çırak, İstinaf Yargılaması Sonucu Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi, Çankaya Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5 sayı: 1-1, Nisan-Mayıs 2020, s. 889; Yılmaz Çağlayan, Açıklamalı Ve İçtihatlı Ceza Muhakemesi Kanunu, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2022, s. 767; M. Naci Ünver, Ceza Yargılamasında Yasa Yolları ve Bireysel Başvuru Hakkı, Tüze Yayıncılık, Ankara, 1998, s. 15.

İstinafa başvuru süresi CMK 273. maddede düzenlenmiş olup 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 18. Maddesi ile getirilen düzenleme ile 01/06/2024 tarihinden itibaren hükmün gerekçesi ile birlikte tebliğ edildiği tarihten itibaren iki hafta olarak belirlenmiştir. CMK 272/1. maddesi gereği 15 yıl ve daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümler ilgililerin talebi olmasa dahi istinaf mahkemelerince re'sen incelenir.

CMK 276/1. maddesi gereği istinaf başvurusu, süresinde yapılmamışsa, istinafa tabi olmayan karara karşı yapılmışsa veya istinaf başvurusu yapan kişinin başvuru hakkı yoksa hükmü veren mahkemece istinaf başvurusu reddedilir.

İstinaf, ilk derece mahkemesince verilen nihai kararlardaki hukuka aykırılıkları ve hataları inceleyen kanun yolu olduğundan sadece mahkeme kararlarına karşı istinaf kanun yoluna gidilebilirken hakimlik kararlarına karşı istinaf kanun yoluna gidilmesi mümkün değildir⁵¹.

İstinafta maddi denetim yapılması sebebiyle, maddi meseledeki hataları düzelttiğinden dolayı istinafin faydalı olduğunu ileri süren düşünceler olduğu gibi⁵², istinaf mahkemesinin işin esasına da girerek gerektiğinde delil toplayıp tanık da dinleyerek, ilk derece mahkemesindeki yargılamayı tekrarlayıp zaman kaybına yol açtığından, yargı sistemini yavaşlattığından⁵³ ve bazı BAM kararlarına karşı Yargıtay yolunun kapalı olmasından dolayı Yargıtay'ın bazı konularda içtihat oluşturamadığından bahisle istinaf kanun yolunu eleştiren görüşler de mevcuttur⁵⁴.

İstinaf kanun yolunun amaçlarından biri de yargılamanın hızlı bir şekilde bitirilerek, maddi gerçeğe daha çabuk ulaşılmasının sağlanmasıdır⁵⁵. İstinaf mahkemesince yapılan inceleme neticesinde bazı kararlar istinaf mahkemelerinde kesinleşmekte, istinafta kesinleşen dosyalar yönünden maddi gerçeğe daha hızlı erişim sağlanmaktadır. İstinaf incelemesi sonucunda verilen kararlardan sadece CMK 286/2. maddesinde belirtilen kararlar dışında kalan kararlar temyiz incelemesine konu edilebileceğinden bu sayede Yargıtay'ın temyiz incelemesine taşınabilecek dosya

⁵¹ Özen, s. 2345.

⁵² Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1213; Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi, s. 938; Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 700-701.

⁵³ Apaydın, s. 134; Ferudun Yenisey, Ceza Muhakemesinde Kanun Yollarının Yeniden Düzenlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 42, Sayı: 1-4, Yıl: 1976, s. 662.

⁵⁴ Erdem ve Şentürk, s. 94-95; Kocalar ve Biçen, s. 73; Gökcan, s. 424.

⁵⁵ Özen, s. 2341.

sayısı azaltılarak Yargıtay'ın iş yükünün azaltılması, Yargıtay'ın daha az sayıda dosyayı incelemesi ile dosyaların daha hızlı bir şekilde temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmesine imkân tanımaktadır. Bu sebeple biz istinaf kanun yolunun yargılamayı hızlandırarak, bireylerin adalete daha hızlı erişmesine katkı sağlamasından dolayı faydalı olacağını düşünmekteyiz ve istinaf kanun yolunu eleştiren görüşe katılmamaktayız. Zira CMK 272/1. maddesinde kanun koyucu, belli nitelikteki cezalar yönünden resen temyiz yolunu da açık tuttuğundan istinaf kanun yolu, dosyalarda Yargıtay yolu kapatılıyor gibi bir görüş ileri sürmek mümkün değildir.

İstinaf mahkemelerinin kurulmaları teoride yargılamayı hızlandırmaları bakımından olumlu olmakla beraber istinaf incelemesi ile maddi vakada doğru kararın verilmesi amaçlanıp temyiz incelemesindeki gibi ülke genelinde uygulama birliğinin sağlanması gibi bir amaç güdülmendiğinden, uygulamada bazı aksaklıklara yol açtığı da görülmektedir. Bu durum kanaatimizce adalete duyulan güveni zedeleyicidir. Zira yurdun farklı bölgelerinde yaşayan ve farklı istinaf mahkemelerine bağlı mahkemelerde yargılanan sanıkların, aynı olay sebebiyle birinin diğerine göre daha az ceza alması veya bir sanığın beraat edip diğer sanığın ceza alması gibi durumların ortaya çıkmasına yol açacaktır. Farklı istinaf mahkemelerinden aynı olaylara ilişkin farklı kararların çıkmasının önüne geçmek adına gerek bölge adliye mahkemeleri arasında gerekse Yargıtay ile bölge adliye mahkemeleri arasında iş birliği sağlanarak gerekli yasal düzenlemeler yapılmak suretiyle uygulamada içtihat birliğinin sağlanması bu sorunun çözülmesini sağlayacaktır⁵⁶.

Temyiz merci olan Yargıtay'ın kararlarına karşı direnme mümkünken, istinaf mahkemesinin kararlarına karşı CMK 284/1. maddesindeki açık hüküm gereğince ilk derece mahkemelerinin direnmesi hukuken mümkün değildir. İstinaf mahkemesinin kararlarına direnilememesinin yerinde olduğunu savunan görüşler vardır⁵⁷. Fakat istinaf mahkemesinin kararlarına karşı ilk derece mahkemesinin direnememesi, dosyanın hızlı bir şekilde çözülmesine katkı sağlamakta ise de, istinaf mahkemelerinin de hata yapabilecekleri değerlendirildiğinde bu durum istinaf mahkemelerinin hatalı kararlarının tartışmasız olarak ilk derece mahkemelerince uygulanarak hukuka aykırı ve hatalı kararların ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Bu sebeple istinaf

⁵⁶ Mustafa Atalan, Türk Ceza Yargılamasında İstinaf Mahkemesi Kararlarının Kesin Niteliği ve Kanun Yollarına Başvuru, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 14, Sayı: 53, Ocak 2023, s. 73.

⁵⁷ Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 975.

mahkemelerinin kararlarına karşı ilk derece mahkemelerince direnme yolunun açık olmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Hükümden önce verilip, hükme esas teşkil eden veya başka bir kanun yolu öngörülme-yen mahkeme kararlarına karşı CMK 272/2. maddesinde esas hükümle birlikte istinaf kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. Bu sebeple yargılama sırasında ara karar niteliğinde verilen bazı kararlara karşı, bu ara kararın hatalı olduğunu düşünen ilgililer bu ara kararı esas hükümle birlikte istinaf kanun yoluna taşıyabileceklerdir. İlk derece mahkemelerinde verilen her karara karşı kanun yolunun açık olmasının yargılama makamlarının iş yüklerini artırarak, istinaf incelemesi yapacak makamların önlerine gelen dosyaya yeteri kadar zaman ayırabilmesini sağlamak ve hükmün kesinleşmesinin gecikmemesi adına⁵⁸ ilk derece mahkemelerince verilen CMK 272/3. maddesinde sayılan kararlara karşı ise istinaf kanun yoluna başvurulamaz.

CMK 231/5. maddesi gereğince “ hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verilmesi halinde henüz bir hüküm bulunmadığından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmanın mümkün olmadığını savunan görüşler⁵⁹ olduğu gibi, “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verilmesi halinde istinaf kanun yoluna başvurulmasının mümkün olması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur⁶⁰. “ Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verilmesi halinde henüz ortada şekli anlamda bir hüküm olmadığından, CMK 231/10. maddesi gereği sanığın denetim süresinde kasıtlı bir suç işlemeyip, denetime uyması halinde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılıp düşme kararı verileceğinden ve Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı CMK 223/1. maddesindeki hüküm türleri arasında sayılmadığından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayacağı kanaatindeyiz. Zira kanun koyucu da CMK 272/1. maddesinde hükümlere karşı istinaf kanun yoluna başvurunun mümkün olduğunu belirtmiştir. Sanık denetim süresi içerisinde yükümlülüklerine uyduğu takdirde denetim süresi sonucunda CMK 231/10.

⁵⁸ Karakehya, s. 642-643.

⁵⁹ Özen, s. 2358.

⁶⁰ Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1220; Fidan Balcı ve Seyithan Öztürk, Yargıtay Kararları Işığında Ceza Yargılamasında İstinaf Ve Temyiz, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2019, s. 85.

maddesi gereği düşme kararı verileceğinden bu düşme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması mümkündür⁶¹.

İstinaf incelemesi neticesinde istinaf mahkemesinin verebileceği kararlar CMK 280. maddede sayılmıştır. İstinaf mahkemesi yaptığı inceleme neticesinde istinaf başvurusunun esastan reddine, istinaf başvurusunun düzeltilerek esastan reddine karar verebileceği gibi, Yargıtay'dan farklı olarak ilk derece mahkemesinin kararını kaldırıp kendisi yeni bir karar verebilir⁶². İstinaf mahkemesi CMK 280/1-e. maddesi gereği bazı hukuka aykırılıklarda bozma kararı vererek dosyayı kararı bozulan ilk derece mahkemesine ya da kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderebilir.

CMK 280/3. maddesi gereği istinaf incelemesi neticesinde verilen karar, sanık lehine olduğu takdirde istinaf isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da etki eder ve istinaf isteminde bulunmamış olan sanıklar da istinaf kararından yararlanırlar. İstinaftaki bu sirayet etkisi temyize göre daha geniştir. Temyiz incelemesinde hüküm sanık lehine bozulduğu takdirde bu bozmanın temyiz kanun yoluna başvuranlara sirayet edeceği belirtilmekteyken istinafta ise bozma dışında kalan onama ve düzelterek onama kararı şeklindeki bütün kararları eğer sanık lehine ise istinaf isteminde bulunmayan sanıklar da bu karardan faydalanırlar⁶³.

CMK 283/1. maddesi gereği istinafa sanık lehine başvurulmuş ise daha sonra yeniden verilen hüküm eski hükümden daha fazla cezayı içeremez⁶⁴.

CMK 286/2. maddesinde sayılan BAM kararları kesindir. Bu kararlara karşı olağan kanun yolu süreci istinaf incelemesi ile tamamlanmakta ve bu şekilde bazı dosyaların daha hızlı bir şekilde kesinleşmesi ve adalet hizmetlerinin hızlandırılması amaçlanmaktadır.

3. Temyiz

Temyiz, istinaf mahkemelerinin bozma kararı dışında verdiği kesin olmayan kararlar ile kanunda temyize tabi olduğu belirtilen kararları sadece hukuksal açıdan

⁶¹ Koray Doğan, Ceza Muhakemesinde Hüküm, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 7, Ağustos 2008, s. 192.

⁶² Atalan, s. 52-57; Soyaslan, s. 579-581; Aldemir, s. 269.

⁶³ Şahin ve Göktürk, s. 634; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 771.

⁶⁴ Remzi Demir, Ceza Muhakemesi Şerhi, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2022, s. 684.

incelenmesini sağlayan olağan kanun yoludur⁶⁵. İstinaf mahkemesinin bozma dışında verdiği kararlara karşı ilk derece mahkemesinin direnme hakkı olmaması sebebiyle istinaf mahkemelerinin bozma kararıyla dosya ilk derece mahkemesine geri gönderileceğinden istinaf mahkemesinin bozma kararına karşı temyiz yoluna gidilemez⁶⁶.

Kural olarak sadece hükümlere karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilirken, CMK 287. maddesi gereği hükümden önce verilen, hükme esas teşkil eden ve başka herhangi bir kanun yolu öngörülmeyen mahkeme kararları hükümle beraber temyiz edilebilir. Kanun koyucu CMK 286/2. maddesinde sayılan kararlara karşı temyiz yolu kapalı tutup, 286/3. maddesinde ise sınırlı sayıda saydığı suç tiplerinde verilen cezanın miktarına bakılmaksızın temyiz kanun yolunu açarak hangi hükümlere karşı temyiz yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir.

Hangi kararlara karşı temyiz kanun yoluna gidilebileceğine değinirken, suçluların iadesine yönelik kararların 2016 yılında Yürürlüğe giren Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanunu'nun 18. maddesi gereği istinaf kanun yoluna başvurulmadan doğrudan temyiz yoluna tabi olduğunu belirtmek gerekir⁶⁷. Bu sebeple suçluların iadesine ilişkin ilk derece mahkemesinin verdiği kararlar da temyiz kanun yoluna tabidir.

CMK 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ise de Bölge Adliye Mahkemeleri faaliyete geçene kadar 1412 sayılı CMUK'un temyize ilişkin hükümleri yürürlükte olduğundan Bölge Adliye Mahkemelerinin faaliyete geçiş tarihi olan 20.07.2016 tarihinden önce verilen kararlar yönünden CMUK hükümleri gereği istinaf kanun yoluna gidilmeksizin doğrudan temyiz kanun yoluna gidilecektir. Bölge Adliye Mahkemelerinin faaliyete geçiş tarihi olan 20.07.2016 tarihinden önce karar verilip, verilen kararın Yargıtay tarafından bozulduğu dosyalarda 20.07.2016 tarihinden sonra yeni bir karar verildiğinde yeni verilen bu karar da istinaf kanun yolu atlanarak doğrudan temyiz kanun yoluna tabi olacaktır.

Temyiz süresi CMK 291. maddesinde düzenlenmiş olup, 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 18.

⁶⁵ Bıçak, s. 796; Y.  nver ve Hakeri, s. 773; Artuç ve Elmas, s. 634.

⁶⁶ Aldemir, s. 323.

⁶⁷ Fahri Gökçen Taner, 5271 Sayılı CMK'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya  ıkan Farklılıklar, Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 4, Yıl: 2017, s. 59.

Maddesi ile getirilen düzenleme ile 01/06/2024 tarihinden itibaren hükmün gerekçesi ile birlikte tebliğ edildiği tarihten itibaren iki hafta olarak belirlenmiştir. Ancak temyiz süresi, Bölge Adliye Mahkemeleri faaliyete geçmeden verilen kararlar yönünden CMUK'nun temyize ilişkin hükümleri yürürlükte olduğundan bu kararlar yönünden 1412 Sayılı CMUK'nun 305 ve 310. maddeleri uyarınca, temyiz süresi 1 haftadır. Temyiz süresi, aleyhine temyiz yoluna başvurulacak karar ilgilinin yüzüne karşı verilmişse kararın tefhimi ile ilgilinin yokluğunda verilmişse kararın tebliği ile başlar.

Temyiz istemi, süresi geçtikten sonra, temyize tabi olmayan bir karara karşı yapılmışsa ya da temyiz talebinde bulunan kişinin temyiz yoluna başvuru hakkı yoksa hükmüne karşı temyiz yoluna başvurulmuş BAM ya da ilk derece mahkemesince temyiz talebi reddedilir. Bu red kararına karşı temyiz talebi reddedilen kişi kararın tebliğinden itibaren CMK 296. maddesi gereği temyiz kanun yoluna başvurabilir.

Temyiz kanun yolunun amaçlarından biri de daha önce de ayrıntılı olarak belirttiğimiz gibi, ülke genelinde hukuki birlik sağlayarak aynı olaylara aynı uygulamaların yapılmasını sağlayarak içtihat birliği sağlayarak önüne gelen olayda adaleti sağlayıp ürettiği içtihatlarla hukukun gelişimine katkı sağlamaktır⁶⁸.

İstinafta resen istinaf mümkünken temyizde resen temyiz mümkün değildir. Bu sebeple temyiz incelemesi için temyiz talebinde bulunan kişinin istemi aranmaktadır⁶⁹.

CMK 288. maddesi gereği temyiz nedeni verilen kararın hukuka aykırı olduğu iddiasıdır. Temyiz başvurusunda bulunan kişi, bir hukuk kuralının hiç uygulanmadığını ya da hatalı uygulandığını iddia eder ve temyiz başvurusunda temyiz sebeplerini de belirtir⁷⁰. Zira temyiz dilekçesindeki temyiz nedeni, temyiz incelemesi yapacak Yargıtay'ın dosyayı inceleyebileceği alanı belirler⁷¹. CMK 294/1. maddesi gereği istinaftan farklı olarak temyiz talebinde bulunan kişi temyiz sebeplerini temyiz dilekçesinde açıkça belirtmek zorundadır. Ancak CMK 289. maddesinde kesin hukuka aykırılık hallerini saymış olup, sayılan kesin hukuka aykırılık halleri dilekçe de belirtilmese de Yargıtay CMK 289. maddesinde sayılan kesin hukuka aykırılıkların bulunup bulunmadığını inceler⁷². Yargıtay'ın, kesin hukuka aykırılık hallerini resen

⁶⁸ Y. Ünver ve Hakeri, s. 774; Erol, s. 785.

⁶⁹ Balcı ve Öztürk, s. 360.

⁷⁰ Friedrich- Christian Schroeder- Torsten Verrel- Ceza Muhakemesi Hukuku-çev. Salih Oktar, Yetkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2019, s. 234-235.

⁷¹ Artuç ve Elmas, s. 643.

⁷² Apaydın, s. 159; Artuç ve Elmas, s. 645 vd.

inceleyip kararı bozabilmesi için, temyiz kanun yoluna başvuran kişinin dilekçesinde en az bir temyiz nedeni yazmasının gerektiği, temyiz sebebi yazılmayan dilekçeleri, Yargıtay'ın yaptığı ön incelemeden geçemeyeceğinden, temyiz sebebi olmayan dilekçelerde mutlak temyiz nedenlerinin resen gözetilemeyeceğini savunan görüşler de varsa da⁷³, CMK 289. maddede sayılan mutlak bozma sebepleri incelendiğinde bu sebeplerin kamu düzenini ilgilendiren fahiş hata niteliğinde olduğu ve bu hataların temyiz dilekçesinde hiç sebep yazılmadığından bahisle bir nevi göz ardı edilip hatalı kararın onanması, adalete duyulan güveni zedeler nitelikte olduğundan biz bu görüşe katılmamaktayız ve temyiz dilekçesinde hiç sebep yazılmasa da temyiz kanun yoluna başvurulması halinde mutlak bozma sebeplerinin resen ele alınıp, kararda CMK 289. maddede sınırlı sayıda sayılan sebeplerden bir veya birkaçı meydana gelmiş ise verilen kararın bozulması gerektiğini düşünmekteyiz.

Kesin hukuka aykırılık hallerinde hukuka aykırılığın karara etkisi olmasa dahi karar Yargıtay tarafından bozulur⁷⁴. CMK 289. maddede sayılan kesin hukuka aykırılık sebepleri dışındaki hukuka aykırılıklarda ise, hükme bir etkisi olmayan hukuka aykırılıklar bozma sebebi yapılamaz⁷⁵. Uygulamada temyiz sebeplerini, CMUK'da olduğu gibi, nisbi temyiz sebepleri ve mutlak temyiz sebepleri olarak ikiye ayırıp, CMK 289. maddesinde belirtilen kesin hukuka aykırılıkların mutlak bozma sebebi olduğunu, bunların dışındaki hukuka aykırılıkların ise nisbi bozma sebebi olup, nisbi bozma sebebi olan hukuka aykırılıkların ancak mahkemece verilen karara bir etkisinin olması durumunda temyiz sebebi yapılabileceğini belirterek benzer düşüncüyü savunan görüşler de vardır⁷⁶.

Temyiz incelemesinde hukuki denetim yapılabilirken maddi denetim yapılması mümkün değildir. Maddi denetimde, dosyaya konu olayın gerçekleşip gerçekleşmediği ve sanık tarafından işlenip işlenmediği incelenirken, hukuki denetim de, sanığın gerçekleştirdiği kabul edilen fiilin hukuki nitelendirmesi ve eyleme bağlı

⁷³ Karakehya, s. 664; Taner, s. 66; Fatih Birtek, Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt: 80, Sayı: 4, Yıl: 2022, s. 1353; Kazım Furkan Ağkuş, Oğuz Bandır, Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 162, Yıl: Eylül-Ekim 2022, s. 122; Yaşar ve Otacı, s. 2706.

⁷⁴ Aldemir, s. 350; Mustafa Ruhan Erdem ve Cihan Kavlak, Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Sınırları ve Kapsamı, Yargıtay Dergisi, Cilt: 44, Sayı: 4, Ekim 2018, s. 1441.

⁷⁵ Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 521-522; Şahin ve Göktürk, s. 653.

⁷⁶ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 778; Balcı ve Öztürk, s. 334, 354; Yurtcan, CMK, s. 1072.

olarak ilk mahkemece verilen cezanın doğru olup olmadığı değerlendirilir⁷⁷. Bu sebeple temyiz incelemesinde temyize konu kararda hakim delilleri değerlendirirken hukuku uygularken hata yapıp yapmadığı değerlendirilir, maddi olaylar yönünden ise herhangi bir inceleme yapılamaz⁷⁸, hakim delilleri yanlış değerlendirip değerlendirmede incelenemez, temyiz merci olan Yargıtay, ilk derece mahkemesi gibi hareket edemez⁷⁹. Yargıtay'ın temyiz incelemesinde maddi denetim yapması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur⁸⁰. Ancak, Yargıtay'ın hukuksal denetim yanında maddi yönden de denetim yapması durumunda istinaf mahkemelerinin de aynı denetimleri yaptığı değerlendirildiğinde, bu durum adaletin hızlanması amacıyla kurulan istinaf mahkemelerinin kurulma sebepleri ile çelişecektir. İlk derece mahkemesinde verilen karar istinaf mahkemesince incelenen maddi gerekçeler ile bir kez de Yargıtay tarafından denetime tabi tutulacak bu durum adaletin hızlanmasının aksine dosyaların daha geç kesinleşmesine yol açacağından tarafların haklarına daha geç kavuşmasına yol açacaktır. Bu sebeple Yargıtay'ın maddi denetim yapmamasının daha doğru olduğu kanaati ile bu görüşe katılmıyoruz.

İstinaf kararlarının aksine ilk kararı veren ve kararı Yargıtay tarafından bozulan mahkemenin verdiği ilk kararda direnmesi mümkündür. Kararı Yargıtay tarafından temyiz incelemesi neticesinde bozulan ilk mahkeme verdiği ilk kararın doğru olduğu kanaatinde ise Yargıtay bozma kararına karşı direnerek verdiği ve Yargıtay'ın bozduğu ilk kararı tekrar verebilir.

Temyiz incelemesi kural olarak dosya üzerinden yapılmakta ise de 10 yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin incelemeler. CMK 299. maddesi gereği Yargıtay ilgili ceza dairesinin uygun görmesi halinde duruşmalı yapılabilir. Duruşma talebinde bulunan tarafın duruşmaya gelmemesi halinde temyiz incelemesi duruşmasız yapılır, ancak duruşma talebinde bulunup duruşmaya gelmeyen sanık veya müdafinin duruşma isteminden açıkça vazgeçmediği takdirde temyiz incelemesinin duruşmalı yapılması gerektiğini savunan aksi görüşler de vardır⁸¹. Temyiz isteminde bulunup duruşmaya gelmeyen sanığın yokluğunda duruşma yapılmasının, yargılamaya bir katkı

⁷⁷ Artuç, s. 1299.

⁷⁸ Y. Ünver ve Hakeri, s. 774; Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1234; Yaşar ve Otacı, s. 2698.

⁷⁹ Soyaslan, s. 582; Gökçen ve diğerleri, s. 715.

⁸⁰ Apaydın, s. 200; Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1234; Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi, s. 974.

⁸¹ Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi, s. 1003.

sağlamayıp emek ve zaman kaybı olacağı düşüncesi ile duruşmalı temyiz isteminde bulunan sanık veya müdafinin duruşmaya gelmemesi halinde temyiz incelemesinin duruşmasız yapılabileceği kanaatindeyiz.

Yargıtay temyiz incelemesi neticesinde, temyiz isteminin esastan reddi, düzelterek onama ve bozma kararlarından birini verebileceği gibi dosyada düşme nedenlerinin varlığı halinde CMK 303/1-a gereği düşme kararı da verebilir.

Temyiz başvurusu sadece sanık tarafından ya da sanık lehine kanunda belirtilen kişiler tarafından yapılmış ise CMK 307/5. maddesi gereği yeniden verilecek olan hüküm, daha önce verilen cezadan daha ağır olamaz.

İstinaf kanun yolunda olduğu gibi temyiz kanun yolunda da hükmün sanık lehine bozulması durumunda temyiz isteminde bulunmayan sanıklar da bu bozmadan yararlanırlar⁸². Ancak, bozma kararına karşı, ilk kararı veren mahkemenin verdiği kararda direnmesi durumunda bozma kararı diğer sanıklara sirayet etmez⁸³.

B. Olağanüstü Kanun Yolları

Olağanüstü kanun yolları; Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, yargılamanın yenilenmesi ve kanun yararına bozma olmak üzere üçe ayrılır. Tezimizin asıl konusunu oluşturması sebebi ile kanun yararına bozma kanun yolu ikinci bölümde Cumhuriyet Başsavcısının itirazı ve yargılamanın yenilenmesi olağanüstü kanun yolları ile karşılaştırılarak detaylı olarak ele alınacağından bu bölümde olağanüstü kanun yolları hakkında kısaca bilgi verilmekle yetinilmiştir.

V. KANUN YOLLARINA BAŞVURU HAKKI OLANLAR

Yapılan yargılama neticesinde verilen mahkeme ve hakim kararlarına karşı kimlerin yasa yollarına başvurabilecekleri CMK 260 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. CMK 260. maddesi gereği, verilen mahkeme ve hakim kararlarına karşı Cumhuriyet Savcısı, şüpheli, sanık, katılan, katılma isteği karara bağlanmamış veya katılma isteği

⁸² Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 795.

⁸³ Y. Çağlayan, s. 828.

reddedilmiş olanlar ve katılan olabilecek surette suçtan zarar görenler verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurabilir.

CMK 261. madde de ise avukatların, CMK 262. maddede şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi veya eşinin, CMK 263. maddede ise tutuklu bulunan şüpheli veya sanığın kanun yollarına başvuru hakkı düzenlenmiştir.

A. Şüpheli Ve Sanık

Şüpheli, soruşturma aşamasında suç şüphesi altında bulunan kişi olup, hakkında yeterli şüphenin varlığı ile kamu davası açılıp kovuşturmaya başlanması ile sanık sıfatını alır. CMK 260/1. maddesi gereği soruşturma aşamasında Sulh Ceza Hâkimliklerinin verdikleri koruma tedbiri gibi kararlara karşı şüpheli sıfatı bulunan kişi kanun yollarına başvurabilir⁸⁴.

İddianamenin kabulü ile artık soruşturmada şüpheli sıfatına haiz kişi, sanık sıfatını alır. Sanık kovuşturma aşamasında verilen koruma tedbiri gibi kararlara ve yargılama neticesinde verilen nihai kararlara karşı kanun yollarına başvurabilir.

Şüpheli ve sanığın kanun yollarına başvurabilmesi için yargılanma yeterliliğine sahip olması yeterli olup, medeni hakları kullanma yeterliliğinin olup olmamasının bir önemi yoktur⁸⁵. Kendi düşüncelerini ifade edebilme gücü gelişmeyen şüpheli ve sanık ise kanun yollarına başvuramaz, bu kişiler adına müdafileri veya yasal temsilcileri kanun yollarına başvuru hakkını kullanırlar⁸⁶.

Sanık beraat kararına karşı beraat kararının gerekçesine karşı yasa yoluna başvurabilir⁸⁷. Sanığın delil yetersizliği sebebiyle beraat kararına karşı kanun yoluna başvuramayacağını savunan görüşler⁸⁸ varsa da delil yetersizliği sebebiyle beraat eden sanık yaptığı eylemin suç olmadığı düşüncesinde ise bu beraat kararına karşı kanun yollarına başvurabileceği kanaatinde olmamız sebebiyle biz bu görüşe katılmamaktayız.

⁸⁴ İnan, s. 44; Centel ve Zafer, s. 888.

⁸⁵ Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 909; Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 468; M. Naci Ünver, s. 1.

⁸⁶ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 671.

⁸⁷ Artuç ve Elmas, s.458; Apaydın, s. 110; Bıçak, s. 788; Kocalar ve Biçen, s. 9-10.

⁸⁸ Yurtcan, Ceza Yargılaması, s. 573; Şahin ve Göktürk, s. 608.

Şüpheli ve sanık kendi aleyhine kanun yollarına başvuramaz⁸⁹. Müdafî veya kanuni temsilcisinin kanun yoluna başvurması şüpheli ve sanığın kanun yoluna başvurmasına engel değildir. Şüpheli veya sanık da müdafî veya kanuni temsilcisinden ayrı olarak kanun yollarına başvurabilir⁹⁰.

Şüpheli veya sanık tutuklu ise ve kanun yoluna başvurmak istiyorsa CMK 263/4. maddesi gereği başvurusunu zabıt kâtibine veya tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunarak veya bu konuda dilekçe vererek yapabilir⁹¹.

B. Cumhuriyet Savcısı

Cumhuriyet Savcısı, hukuka aykırı olduğunu düşündüğü kararlara sanığın lehine ya da aleyhine olarak kanun yollarına başvurabilir⁹². Cumhuriyet Savcısı'nın kanun yollarına başvuruda takdir hakkı bulunmakta olup, sanığın kanun yoluna başvurmuş olması Cumhuriyet Savcısı'nın kanun yoluna başvurmasına engel teşkil etmez⁹³. Cumhuriyet Savcısı'nın kanun yolu başvurusundan sanığın lehine mi aleyhine mi yapıldığı anlaşılamıyorsa, sanık lehine kanun yolu başvurusu yaptığı değerlendirilir⁹⁴.

CMK 260/2. maddesi gereği ağır ceza mahkemelerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Savcıları, ağır ceza mahkemelerinin yargı çevresindeki asliye ceza mahkemelerinin; BAM Cumhuriyet Savcıları ise BAM kararlarına karşı kanun yoluna başvurabilirler.

Cumhuriyet Savcısının verilen karara karşı sanık lehine kanun yollarına başvurması durumunda karara karşı başkaca bir kanun yoluna başvuran bulunmadığı takdirde aleyhe bozma yasağı geçerli olup ilk derece mahkemesi yeni kararda eski karardan daha ağır cezaya hükmedemez⁹⁵. Cumhuriyet Savcısı'nın sanık aleyhine

⁸⁹ Y. Ünver ve Hakeri, s. 748.

⁹⁰ Erdem ve Şentürk, s. 28.

⁹¹ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 736; İnan, s. 47; Yaşar ve Otacı, s. 2539; R. Demir, s. 641.

⁹² Şahin ve Göktürk, s. 608; Bıçak, s. 788; Yenisey ve Nuhoglu, Ders Kitabı, s. 1184; M. N. Ünver, s. 3.

⁹³ Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 457; Apaydın, s. 103; Gökçen ve diğerleri, s. 674.

⁹⁴ İnan, s. 44; Yaşar ve Otacı, s. 2519.

⁹⁵ Erol, s. 769; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 731-732; Centel ve Zafer, s. 887; Balcı ve Öztürk, s. 24; Yüksektepe, s. 124-125.

kanun yoluna başvurusu durumunda kanun yolu incelemesi yapan merci, verilen hükmü sanık lehine de bozabilir veya değiştirebilir⁹⁶.

Cumhuriyet Savcısı sanık lehine yaptığı kanun yolu başvurusundan sanığın rızası olmaksızın vazgeçemez ve başvurusunu geri alamaz.⁹⁷ Sanığın kanun yoluna başvurusu halinde Cumhuriyet Savcısının sanık lehine yaptığı kanun yolu başvurusunu geri almasında engel olmaması gerektiğini belirten görüşler de vardır⁹⁸.

C. Katılan Ve Suçtan Zarar Gören

Mağdur ve suçtan zarar gören kişilerin kanun yollarına başvurabilmeleri CMK 237 vd. maddeleri gereğince davaya katılmalarına bağlıdır. CMK 260/1. maddesi gereği; yargılamada katılan sıfatını alanlar, katılma talebi hakkında bir karar verilmemiş olanlar veya katılma talebi reddedilen kişiler ile katılan sıfatını alabilecek derecede suçtan zarar görenler kanun yollarına başvurabilirler. Yargılamaya suçun malen sorumlusu, mağduru veya suçtan zarar göreni katılabilir⁹⁹. Bu kişilerin yaptıkları kanun yolu başvurusu neticesinde hükmün sanık lehine bozulması ve değişmesi de mümkündür¹⁰⁰.

Katılma sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görenler ibaresi ile usulüne uygun olarak yargılamadan haberdar edildiği takdirde davaya katılma hakkı varken, usulüne uygun olarak davadan haberdar edilmeyen kişiler anlaşılmaktadır¹⁰¹.

Davadan usulüne uygun şekilde tebligat ile haberdar edilip kamu davasına katılmayan mağdurun ise verilen karara karşı kanun yoluna başvurusu mümkün değildir¹⁰².

Davaya katılma hakkı bulunmayan ve katılma sıfatı olmayan kişi kanun yollarına başvuramaz¹⁰³. Katılanın kanun yolu başvurusunda bir neden belirtmemesi durumunda sanık aleyhine başvuru yaptığı değerlendirilir¹⁰⁴.

⁹⁶ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 733; Y. Ünver ve Hakeri, s. 754; Soyaslan, s. 559.

⁹⁷ Apaydın, s. 105; Artuç ve Elmas, s. 459; Yaşar ve Otacı, s. 2518.

⁹⁸ Çelik ve Albayrak, s. 791.

⁹⁹ Artuç ve Elmas, s. 464.

¹⁰⁰ Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 459.

¹⁰¹ Ali Rıza Çınar, Türk ve Alman Ceza Yargılaması Hukukunda İstinaf, Adalet Yayınevi, 2010, s. 70'ten aktaran Artuç ve Elmas, s. 465; Çelik ve Albayrak, s. 791; Şahin ve Göktürk, s. 611.

¹⁰² Balcı Ve Öztürk, s. 27.

¹⁰³ Aldemir, s. 57; Erdem ve Şentürk, s. 31-32.

¹⁰⁴ Aldemir, s. 63; Yenisey ve Nuhoglu, Ders Kitabı, s. 1187.

D. Sanık Ya Da Şüphelinin Yasal Temsilcisi Ve Eşi

CMK'nun 262. maddesi gereği şüpheli ya da sanığın yasal temsilcisi ve eşi, şüpheli veya sanıktan bağımsız olarak, şüpheli ve sanığın iradelerine aykırı olarak, şüpheli ve sanık lehine kanun yollarına başvurabilirler. Şüphelinin, sanığın ya da müdafinin kanun yolu başvurusundan vazgeçmelerinde dahi yasal temsilci ya da eşin kanun yollarına başvuru hakları olduğunu belirten görüşler¹⁰⁵ olduğu gibi sanık ve kanuni temsilcinin görüşlerinin çatışmasında sanığın düşüncesine üstünlük tanınması gerektiğini belirten görüşler de vardır¹⁰⁶. Başvuran kişinin başvuru yaptıktan sonra sıfatını kaybetmesi başvurunun geçerliğini etkilemez.

Şüpheli veya sanık ile eş arasında boşanma davasının ya da ayrılık kararının olması, eşin kanun yoluna başvuru hakkını engellemez¹⁰⁷.

Yasal temsilci ve eşin, şüpheli ya da sanık aleyhine kanun yollarına başvurmaları mümkün değildir¹⁰⁸. Aynı şekilde katılanın eşinin ise kanun yollarına başvuru hakkı yoktur¹⁰⁹.

Yasal temsilci ve eşin, kanun yollarına başvuru süresi, şüpheli veya sanığa göre belirlenir. Şüpheli veya sanık hangi süre içerisinde kanun yollarına başvurabileceklerse, yasal temsilci veya eş de o süre içerisinde kanun yoluna başvurabilirler.

Sanığın veya şüphelinin ölümü halinde dahi yasal temsilci veya eşin kanun yollarına başvuru hakkı devam etmektedir¹¹⁰.

E. Avukatlar

Avukatlar, vekilliğini üstlendiği katılan ya da müdafiliğini üstlendiği sanıkların talebine aykırı olmamak şartıyla kanun yollarına başvurabilir¹¹¹. Avukatların temsil ettikleri sanık ya da katılanın kanun yollarından feragat etmesi halinde kanun yollarına

¹⁰⁵ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 673; Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi, s. 912; Yaşar ve Otacı, 2536; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 735; İnan, s. 46.

¹⁰⁶ Aldemir, s. 45.

¹⁰⁷ Apaydın, s. 111.

¹⁰⁸ Şahin ve Göktürk, s. 610; Bıçak, s. 788; Centel ve Zafer, s. 891.

¹⁰⁹ Balcı ve Öztürk, s. 45.

¹¹⁰ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 674

¹¹¹ İnan, s. 45; Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 461; Y. Ünver ve Hakeri, s. 749.

başvuruları mümkün değildir. Ancak CMK 150/2. maddesi gereğince atanan zorunlu müdafilik durumunda avukat ile sanığın iradesi çelişse dahi avukatın iradesine üstünlük tanınacak ve zorunlu müdafinin kanun yoluna başvurup, sanığın kanun yoluna başvuru yapılmasını istememesi halinde dahi müdafinin kanun yolu başvurusu geçerli olacaktır¹¹².

CMK 150/3. madde kapsamında atanan zorunlu müdafiden sanığın haberdar olmaması halinde müdafinin kanun yolu başvurusu sanığa tebliğ edilerek, sanıktan kanun yolu başvurusunu kabul edip etmediği sorulup sanığın beyanına göre kanun yolu başvurusunu değerlendirmek gerekecektir¹¹³.

Avukatların müvekkillerinin aleyhine kanun yollarına başvurması mümkün değildir¹¹⁴.

Müdafî veya vekilin asil tarafından azledilmesi halinde kanun yolu başvurusu yapılmadan azil işlemi yapılmışsa avukatın kanun yolu başvurusu geçersiz olacakken, kanun yolu başvurusundan sonra azil işleminin gerçekleşmesi halinde kanun yolu başvurusu geçerliliğini koruyacaktır¹¹⁵.

Avukatların kanun yollarına başvurması için vekâletnamelerinin olması zorunlu olmayıp, duruşmada asil ile beraber yer alan avukatı asilin duruşma da kabul etmesi halinde, asil konumunda bulunan katılan ya da sanığın kanun yolu başvurusu yapılmasına karşı açıkça itirazı bulunmuyorsa avukat asil adına vekâletnamesi olmasa da kanun yoluna başvurabilir¹¹⁶.

Avukatın daha önce yapılan kanun yolu başvurusundan vazgeçebilmesi için ise CMK 266/2. maddesi gereği vekâletnamesinde bu hususta özel yetki olması gerekir¹¹⁷.

Avukatın dosyaya vekâletname ibraz etmeyip, sanığın ya da katılanın avukatın varlığından haberdar olmadığı durumlarda ise vekâletnamenin olmaması sebebiyle asile tebligat çıkarılmalı, asilin karara karşı kanun yoluna başvurmaması halinde kanun yolu başvurusu reddedilmelidir¹¹⁸.

¹¹² Yurtcan, CMK, s. 996; Centel ve Zafer, s. 889; Gökçen ve diğerleri, s. 678; Y. Çağlayan, s. 745.

¹¹³ Artuç ve Elmas, s. 461-462.

¹¹⁴ Y. Ünver ve Hakeri, s. 752.

¹¹⁵ Artuç ve Elmas, s. 463; Çelik ve Albayrak, s. 799.

¹¹⁶ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 734.

¹¹⁷ Apaydın, s. 108; Y. Ünver ve Hakeri, s. 751; Şahin ve Göktürk, s. 611.

¹¹⁸ Bakıcı, s. 1317; Kocalar ve Biçen, s. 20.

F. Diğer Kişiler

Tanık, bilirkişi gibi kişiler, kendilerini alakadar eden ve haklarını ihlal ettiğini düşündükleri kararlara karşı kanun yollarına başvurabilirler¹¹⁹.

CMK 258. maddesi gereği müsadereye konu olan eşya üzerinde mülkiyet hakkı vs. hakkı olan ve CMK m.2/1-i bendinde tanımlanan malen sorumlu sıfatını taşıyan kişiler verilen müsadere kararından etkilenmeleri sebebiyle müsadere kararına ilişkin olarak kanun yoluna başvurabilirler¹²⁰.

VI. KANUN YOLLARINA BAŞVURU USULÜ

CMK 272/1. maddesi gereği 15 yıl ve daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerin ilgililerin talebi olmasa dahi istinaf mahkemelerince resen inceleneceği hükmü dışındaki tüm kanun yolları başvuruları için öncelikle ilgililerin istemi gerekmektedir¹²¹. Kanun yolu başvurusu talebi şarta bağlı olarak yapılamaz.

Kanun yolu başvurusunun hangi karara karşı yapıldığının başvuruda belirtilmesi gerekir, yoksa başvuru mahkemece reddedilmelidir¹²².

Kanun yollarına başvuru hakkı olan ilgililer bu isteklerini, yazılı olarak ya da zabıt kâtibine beyanda bulunup beyanını zapta geçirip, zaptı hâkime onaylatmak suretiyle de kullanabilirler¹²³.

CMK'nun 263/1. maddesinde; şüpheli veya sanık tutuklu ise, tutuklu bulunduğu yerdeki mahkemenin zabıt kâtibine ya da tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevinin müdürüne beyanda bulunarak ya da dilekçe ile kanun yollarına başvuru hakkını kullanabileceği düzenlenmiştir¹²⁴. Kanaatimizce bu düzenleme ile özgürlüğünden yoksun olan kişilerin kanun yollarına başvuru haklarını kullanmaları kolaylaştırılmaya çalışılmıştır.

¹¹⁹ Centel ve Zafer, s. 892; Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 913.

¹²⁰ Balcı ve Öztürk, s. 28

¹²¹ Apaydın, s. 101; Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 682; Yaşar, s. 2628; Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 917-918.

¹²² Artuç ve Elmas, s.469; Yurtcan, Ceza Yargılaması, s. 575.

¹²³ Bıçak, s. 789; Centel ve Zafer, s. 893; Soyaslan, s. 561.

¹²⁴ R. Demir, s. 666.

Kanun yollarına başvuru, başvuru kanun yoluna göre belli hak düşürücü sürelerle bağlanmıştır¹²⁵. Başvuru, kanunda belirtilen süre geçtikten sonra yapılırsa ve sürenin geçirilmesinde CMK 40. maddesinde belirtilen eski hale getirmeyi gerektirecek bir durumda yoksa artık süreyi geçiren kişinin kanun yoluna başvurması mümkün değildir. Kanun yolu süreleri, karar ilgilinin yokluğunda verilmişse, kararın tebliği ile karar ilgilinin huzurunda verilmişse tefhim ile başlar.

Kanun yollarını sınıflandırırken belirttiğimiz üzere olağan kanun yolları olan itiraz, istinaf ve temyiz kanun yollarında kanun yoluna başvuru süresi yedi gün, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve BAM Başsavcılığının sanık aleyhine kanun yoluna başvurulmasında itibaren otuz gündür. Kanun yararına bozma ve CMK 311/1-f bendinde yer alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları nedeniyle başvurulması hali dışında diğer yargılamanın yenilenmesi sebeplerinde süre yoktur.

Başvurunun mutlaka aleyhine kanun yoluna gidilen kararı veren mahkemeye yapılması şart olmayıp, kanun yollarına başvuran kişi, hükmü veren mahkemeye gönderilmek üzere aynı seviyedeki başka bir mahkemeye de dilekçe verebilir¹²⁶.

Dilekçe de imza eksikliği var ise doğrudan kanun yolu başvurusu reddedilmeyip, dilekçenin başvuru sahibine ait olup olmadığı tespit edilip sonucuna göre işlem yapılır¹²⁷.

VII. KANUN YOLLARINA BAŞVURUDA YANILMA, BAŞVURUDAN VAZGEÇME VE GERİ ALMA

A. Başvuruda Yanılma

CMK'nun 264. maddesinde, kanun yolu başvurusunda bulunanların, kanun yolunda veya merciinin belirlenmesinde yanılması halinde başvurunun geçerliliğini koruyacağı, başvurunun yapılmış olduğu mercinin başvuruyu görevli ve yetkili mercie göndermesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Ancak yanılığa düşülen başvurunun diğer kıstaslar bakımından geçerli bir başvuru olması gerekmektedir¹²⁸.

¹²⁵ İnan, s. 52.

¹²⁶ Aldemir, s. 84.

¹²⁷ Aldemir, s. 84.

¹²⁸ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 737; Yaşar ve Otacı, s. 2542.

CMK'nun 34/2. maddesine göre "kararlarda, başvurulacak kanun yolu, süresi, mercii ve şekilleri belirtilir." Verilen kararda, kanun yoluna başvuru süresi doğru olarak belirtilip, yasa yolu ve merci yanlış belirtilmiş ise süresinde yapılmış başvuru, usulüne uygun kabul edilerek gerçekte görevli olan yargı merciine dosyanın gönderilmesi gerekmektedir. Bu durumda süre doğru gösterildiği için süreden sonra yapılan başvurunun ise kabulü mümkün değildir¹²⁹.

Yanılma, kanun yolunda ya da başvurulacak mercide de olabilir¹³⁰. CMUK döneminde Cumhuriyet Savcılarının kanun yoluna başvurusunda yanılma kabul edilmemekteyken CMK 264. maddede bir ayırım yapılmadığı göz önüne alınarak günümüzde Cumhuriyet Savcılarının iş yükü sebebiyle yanılmaları makul kabul edilmiştir. Ancak bu görüşün aksine Cumhuriyet Savcılarının yanılmalarının başvuruyu geçersiz kılacağını belirten görüşler de vardır¹³¹. Bizim de katıldığımız görüşe göre; Cumhuriyet Savcılarının hatalı kanun yoluna başvurusu sebebiyle yargılamanın taraflarının mağdur edilmesinin önüne geçilmesi adına Cumhuriyet Savcılarının kanun yolunda yanılmaları halinde de başvuru CMK 264. madde gereği geçerliliğini koruyacaktır¹³².

Mahkeme kararında kanun yolu mercii, süresi doğru olarak gösterilmesine rağmen, kanun yoluna başvuran kişinin temyiz dilekçesinde sehven temyiz yerine itiraz yazdığı durumlarda da CMK 264. madde hükmü gereği başvuru geçerliliğini koruyacaktır¹³³.

Karara karşı başvurulacak kanun yolunun süresi kararda yanlış gösterilmiş veya başvuru hakkı hiç bildirilmemiş ve kanun yoluna başvuran ilgili bu sebeple gerçekte olması gereken süreyi geçirmişse CMK 40. maddesi gereği süreyi kusuru olmadan geçirmesi sebebiyle eski hale getirme talebinde bulunarak kanun yollarına başvurması mümkündür¹³⁴.

¹²⁹ Yüksektepe, s. 189-190; Yurtcan, CMK, s. 1001-1002.

¹³⁰ Reha Sümer, Cumhuriyet Savcılarının Temyiz Süresi ve Kanun Yoluna Başvuruda Yanılma, Yargıtay Dergisi, Cilt: 32, Sayı: 1-2, Ocak- Nisan 2006, s. 226.

¹³¹ Centel ve Zafer, s. 895.

¹³² Sümer, s. 227-228; Y. Ünver ve Hakeri, s. 760-761; Aldemir, s. 126; Erdem ve Şentürk, s. 47; Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 680; Bıçak, s. 790; Şahin ve Göktürk, s. 614.

¹³³ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi s. 738; Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 920-921.

¹³⁴ Balcı ve Öztürk, s. 49; Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 465.

B. Başvurudan Vazgeçme Ve Geri Alma

Kanun yollarına başvuru hakkı olan kişiler, başvuru hakkı doğduktan sonra kanun yollarına başvurmayaacağına dair beyanı ile kanun yollarına başvuru hakkından vazgeçebilir ya da kanun yoluna başvurduktan sonra fikir değiştirerek yapmış olduğu kanun yolu başvurusunu geri alabilir¹³⁵. Bu görüşün aksine; kanun yoluna başvuru yapmayacağını belirten kişinin yasal süre geçmeden fikrini değiştirerek kanun yoluna başvurmasının mümkün olduğunu belirten görüşler de vardır¹³⁶. Ancak biz çoğunluğunda görüşü olan görüşe katılıyoruz ve kanaatimizce kanun yollarına başvuru hakkı doğduktan sonra, başvuruyu yapmayacağına dair dilekçe sunan kişinin artık hukuken kanun yoluna gitmesinin mümkün olmamalıdır.

Yapılan kanun yolu başvurusu, başvuruyu inceleyecek merci karar verene kadar yapılabilir¹³⁷. Kanun yolu merci, başvuru hakkında bir karar verdikten sonra, kanun yolu başvurusunun geri alınması mümkün değildir.

Cumhuriyet Savcıları, sanık lehine yaptıkları başvurularını, sanığın rızası olmadan geri alamaz¹³⁸. Sanığın temsilcisi veya eşi de sanık lehine yaptığı başvuruyu sanığın rızası olmaksızın geri alamaz¹³⁹. Avukatların ise başvuruyu geri alabilmesi için vekâletnamelerinde bu hususta özel yetkileri olmalıdır¹⁴⁰.

Koşula bağlı olarak kanun yollarından vazgeçme ve geri alma yapılamayacağı gibi vazgeçme ve geri alma yapıldıktan sonra fikir değiştirerek kanun yollarına başvurmak mümkün değildir¹⁴¹.

Sanığa kanun gereği zorunlu müdafî atanması gerekmekte olan durumlarda sanığa müdafî atanmamışsa ve geri alma sırasında sanığın müdafî yoksa sanığın geri alma beyanı hukuken geçerli sayılamaz¹⁴². CMK 150/2. maddesindeki zorunlu müdafîlik durumunda ise müdafî ve sanığın beyanı çelişirse sanık kanun yoluna

¹³⁵ Bıçak, s. 791.

¹³⁶ Artuç ve Elmas, s. 487; Balcı ve Öztürk, s. 59-60.

¹³⁷ Centel ve Zafer, s. 896; Demir, s. 646; Yaşar ve Otacı, s. 2558.

¹³⁸ Şahin ve Göktürk, s. 616; Y. Ünver ve Hakeri, s. 757; M. N. Ünver, s. 6; Karakehya, s. 634.

¹³⁹ Erdem ve Şentürk, s. 59-60.

¹⁴⁰ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 738-739; Gökçen ve diğerleri, s. 682; Erol, 770.

¹⁴¹ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 685; Kocalar ve Biçen, s. 32.

¹⁴² Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 687.

başvurmak istemez ve müdafî ise kanun yoluna başvurursa müdafinin beyanına itibar edilerek kanun yolu başvurusu geçerliliğini korur¹⁴³.

VIII. KANUN YOLLARINA BAŞVURUNUN SONUÇLARI VE ETKİLERİ

Kanun yoluna başvurmanın genel itibarıyla aktarma, yayılma ve durdurma olmak üzere üç etkisi vardır¹⁴⁴.

Karara karşı itiraz kanun yolu dışındaki olağan kanun yollarına başvurulması, kanun yollarının durdurma etkisi sebebiyle, aleyhine kanun yoluna gidilen kararın kesinleşmesine engel olur ve bu sayede verilen kararın kesinleşmemesi sebebiyle infazı da mümkün olmaz¹⁴⁵. İtiraz kanun yolunda da CMK 269. maddesi gereği infazın geri bırakılması kararı verilmesi mümkündür¹⁴⁶. Durdurma etkisi sayesinde hukuka aykırı ve hatalı karardan dolayı kişilerin mağduriyetinin önüne geçilir. Olağanüstü kanun yollarında ise infazın durdurulması için karar gereklidir. Olağanüstü kanun yollarına başvurulması kararın infazını kendiliğinden durdurmaz.

Kanun yollarına başvurmanın aktarma etkisi sebebiyle, dava hükmü veren mahkemeden, denetimi yapacak mahkemeye aktarılır ve dava kendisine aktarılan inceleme makamınca yeni bir incelemeye tabi tutulur¹⁴⁷.

Kanun yollarına başvurmanın sirayet etkisi sebebiyle, kanun yolu incelemesi neticesinde kanun yolu merci tarafından verilen karar sanık lehine olursa bu karardan karara karşı kanun yoluna başvurmamış olan fakat kanun yoluna başvuru fiille bağlantısı bulunan diğer sanıklar da yararlanır¹⁴⁸. Bu etki de hukuka aykırı kararlardan kanun yolu başvurusu yapmayan veya süreyi kaçırmaması vs. sebeplerle kanun yoluna başvuramayan sanıkların mağduriyetinin önüne geçilmiş olunur.

¹⁴³ Çelik ve Albayrak, s. 816; Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi, s. 920; Y. Çağlayan, s. 753.

¹⁴⁴ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 729.

¹⁴⁵ Soyaslan, s. 562; M. N. Ünver, s. 6-7; Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 463; İhsan Baştürk, Ceza Muhakemesinde Kanun Yollarına Bozma, On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2022, s. 21-22; Oktar, s. 226.

¹⁴⁶ Şahin ve Göktürk, s. 616.

¹⁴⁷ Yüksektepe, s. 200; İnan, s. 60; Aldemir, s. 144-145; Oktar, s. 227.

¹⁴⁸ Gökçen ve diğerleri, s. 679; Bıçak, s. 790.

İKİNCİ BÖLÜM

KANUN YARARINA BOZMA

I. KANUN YARARINA BOZMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE TARİHÇE

Kanun yararına bozma, temyiz ve istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümlere karşı başvurulana olağanüstü kanun yoludur¹⁴⁹. Karar veya hükme karşı olağan kanun yollarına başvurunun mümkün olması halinde kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemez. Yargıtay bazı içtihatlarında kesin olarak verilen olağan kanun yolları kapalı olan kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna başvurunun mümkün olduğunu belirtmiştir¹⁵⁰.

Kanun yararına bozmaya başvurma yetkisi kural olarak Adalet Bakanlığı'na aitken, CMK'nun 310. maddesi gereği cezanın kaldırılmasının ya da daha hafif ceza verilmesinin gerektiği durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da resen kanun yararına bozma yoluna gidebilir¹⁵¹. Ancak, CMK'nun 310/2. maddesi gereği Adalet Bakanlığı tarafından kanun yararına bozma yoluna başvurulduğu durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı kanun yararına bozma yoluna başvuramaz.

Yargıtay 2016 tarihli bir kararında, Adalet Bakanlığı tarafından kanun yararına bozma başvurusu yapıldıktan sonra Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma isteminden vazgeçmesi durumunda, Adalet Bakanlığının kanun yararına bozma yetkisini kullanmış olduğundan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kanun yararına bozma yetkisini kullanamayacağı gerekçesiyle talebin iadesine karar vermiştir¹⁵². Yargıtay 5. Ceza Dairesinin bahse konu kararının gerekçesi incelendiğinde Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma yoluna başvurması sebebi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına bozma kanun yoluna gidemeyeceğinden

¹⁴⁹ Karakehya, s. 681; Abdullah Aydın Kuyucu, Öğreti Ve İchtihatlar Işığında Ceza Yargılaması Hukukunda Kanun Yararına Bozma, Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020, s. 18; Artuç, s. 1404; Ezgi Aygün Kesitli, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Kanun Yararına Bozma, TBB Dergisi, Sayı: 122, Yıl: 2016, s. 194; Apaydın, s. 225; Yaşar ve Otacı, s. 2890.

¹⁵⁰ CGK, 30.01.2007 T, 2006/4-348 E, 2007/16 K; CGK, 06.10.2009 T, 2009/5-186 E, 2009/222 K.

¹⁵¹ Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 525; Kesitli, s. 194.

¹⁵² 5. CD, 28.11.2016 T, 2016/7391 E, 2016/9208 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024)

bahisle talebin iadesine karar verildiği görülmektedir. Kanaatimizce Adalet Bakanlığı'nın daha önce yapmış olduğu kanun yararına bozma başvurusundan vazgeçmesi sebebi ile talebin incelenmeksizin iadesine karar verilmesi halinde sanık lehine bir düzenleme getiren kanun yararına bozma incelemesinin yapılamaması halinde kanun yolunun amacına aykırı yönde hareket edilmiş olacağından talebin iadesine karar verilmesi yerine talep incelenerek bir karar verilmesi gerekirdi.

İlgililerin, kanun yararına bozma kanun yoluna başvurma imkanı yoktur. İlgililer Adalet Bakanlığı'na başvurarak Bakanlığın kanun yararına bozma yoluna gitmesini isteyebilirler¹⁵³.

Doktrinde kanun yararına bozma kanun yolu, uygulama birliği sağlama talebi¹⁵⁴, olağanüstü temyiz¹⁵⁵, kanun yararına temyiz gibi farklı terimler ile de adlandırılmışsa da gerek 5271 sayılı CMK'nda kanuni niteleme olarak kanun yararına bozma teriminin kullanılması gerekse bu kanun yolu ile hukuka aykırılıkların giderilmesinde asıl amacın, aynı olaylar sebebiyle farklı uygulamaların önüne geçerek hukuka ve adalete güvenin sağlanması olması ve CMK 309/4-b. maddesi gereği usule ilişkin yapılan bozma sonrasında yeniden yapılacak yargılama neticesinde verilecek yeni hükmün önceki hükümle verilen cezadan daha ağır olamaması, CMK 309/4-c. maddesi gereği davanın esasını çözen ve mahkûmiyet dışındaki diğer hükümlere ilişkin bozmanın sanık aleyhine hüküm ifade etmeyip, daha sonra benzer dosyalar ve uygulamalar için yol gösterici nitelikte olması sebebiyle doktrinde geçen diğer terimlerin yerine biz çalışmamızda kanun yararına bozma terimini kullanacağız.

Kanun Yararına bozmaya kesinleşmiş mahkeme kararı ve hükümlere karşı başvurulabilmesi sebebiyle yasa yolu çeşitlerinden olağanüstü yasa yolları arasında yer alır¹⁵⁶. İstinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karardaki hukuka aykırılıkların düzeltilmesindeki yararın hükmün kesin hüküm olarak kalmasından beklenen faydadan daha önemli olması sebebiyle kesin hükmün etkisini ortadan

¹⁵³ Karakehya, s. 681; E. Yılmaz, s. 516.

¹⁵⁴ Bıçak, s. 805.

¹⁵⁵ Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 1032; Ejder Yılmaz, Olağanüstü Temyiz, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003, s.8; Nurullah Kunter, Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 38, Sayı:1-4, Yıl: 1973, s.164.

¹⁵⁶ Kuyucu, s. 19; M. Muhtar Çağlayan, Yazılı Emrin Hukuki Niteliği Kabulü Nedeni Ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme, Yargıtay Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, Yıl: 1975, s.33.

kaldırabilecek olan bu yol kesin hükmü ortadan kaldırabilmesi de dikkate alındığında olağanüstü kanun yoludur¹⁵⁷.

Kanun yararına bozma kanun yoluna maddi hukuka ilişkin hatalar yönünden başvurulabileceği gibi usulü hatalar için de başvurmak mümkündür¹⁵⁸.

Kanun yararına bozma 1412 sayılı CMUK'nun 343. maddesinde “yazılı emir” olarak düzenlenmiştir. CMUK'un 343. maddesine göre, Yargıtay'ın temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karar veya hükümlerde hukuka aykırılık olduğunu değerlendiren Adalet Bakanı, hukuka aykırı olan ve şeklen kesinleşen karar veya hükmün bozulması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na kararın hangi gerekçelerle hukuka aykırı olduğunu belirterek yazılı emir verir. Daha sonra ise, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tebliğnamesine Adalet Bakanının belirttiği bu nedenleri yazarak Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine gönderecektir¹⁵⁹.

Yazılı emir üzerine verilen bozma kararı yargılamanın esasına yönelik olmayan mahkeme kararları ile ilgiliyse yazılı emir üzerine dosya ilk kararı veren mahkemeye gönderilir. Yargılamanın esasına yönelik bir bozma sebebi var ve bu bozma sebebi sanığın lehine ise Yargıtay duruma göre verilen ilk cezanın çektirilmemesine karar verebilir ya da daha az bir cezaya hükmedilmesi gerekiyorsa Yargıtay uygulanacak cezayı kararında belirtir¹⁶⁰. Kanun yararına bozma üzerine verilen bozma kararlarına karşı direnilmesi mümkün değildir¹⁶¹.

CMUK'nun 343. maddesi 1936 yılında 3006 sayılı yasa ile 1985 yılında da 3206 sayılı yasa ile değişikliğe uğramıştır¹⁶². CMUK'nda yazılı emir olarak yer alan kanun yolu 5271 sayılı CMK 309. ve 310. maddelerde kanun yararına bozma adı altında düzenlenmiştir. 5271 sayılı CMK'nun ilk halinde kanun yararına bozma için Adalet Bakanı'nın yazılı bildirimi aranmaktayken; 6.12.2006 Tarihinde 5560 sayılı yasa ile yapılan değişiklik ile yazılı bildirimin Adalet Bakanlığı'nca yapılacağı şeklinde düzenleme yapılarak kanun yararına bozma kanun yolunun daha işlevsel

¹⁵⁷ Mehmet Demir, Kanun Yararına Bozma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 34; Yurtcan, CMK, s. 1190.

¹⁵⁸ Çetin Akkaya Öğreti ve Yargısal Uygulamalar Işığında Kanun Yararına Bozma ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, Kartal Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2007, s. 7; Yaşar ve Otacı, s. 2892; Y. Çağlayan, s. 847.

¹⁵⁹ Kuyucu, s. 35; Yılmaz, s. 507; Apaydın, s. 227.

¹⁶⁰ Centel ve Zafer, s. 957; Kuyucu, s. 35.

¹⁶¹ Erhan Günay, Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2019, (Olağanüstü Kanun Yolları) s. 164; Y. Çağlayan, s. 848.

¹⁶² Baştürk, s. 39.

kullanılabilmesi adına Adalet Bakanı dışında bakanlıkta yer alan müsteşar vs. yetkililerin de kanun yararına bozma için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını harekete geçirebilmesinin önü açılmıştır¹⁶³.

Adalet Bakanının siyasi kimliğinin de olması sebebiyle kanun yararına bozma yetkisinin sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınması gerektiğini belirterek Adalet Bakanının kanun yararına bozma yoluna gitme hakkının olmaması gerektiğini savunan görüşler de vardır¹⁶⁴. Kanaatimizce de Adalet Bakanı'nın idari görevleri yanında siyasi kimliğinin de bulunması sebebiyle kanun yararına bozma yetkisinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın şahsına da tanınmayarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na tanınması daha doğru olacaktır.

5271 sayılı CMK'da 6.12.2006 Tarihinde 5560 sayılı yasa ile yapılan değişiklikten sonra CMK 309. maddesi gereği Adalet Bakanlığı, istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karar veya hükümlerde hukuka aykırılık olduğu kanaatindeyse, karar veya hükmün Yargıtay tarafından kanun yararına bozulması için yasal gerekçeleri ile beraber Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı bildirimde bulunur. Bu bildirim üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, bakanlığın gerekçelerinde herhangi bir değişiklik yapmaksızın ilgili ceza dairesinden hükmün bozulmasını talep eder¹⁶⁵. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, kanun yararına bozma talep etmek hususunda takdir hakkı bulunmayıp Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma talebindeki gerekçeler üzerinde dahi inisiyatif kullanma yetkisi yoktur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma gerekçelerinde herhangi bir değişiklik veya ekleme, çıkarma yapamaması sebebiyle, Yargıtay ilgili dairesince yapılacak incelemede, daire başkaca hukuka aykırılıklar tespit ederse, bu hukuka aykırılıklar yönünden de başvuru yapılması hususunda Adalet Bakanlığı'na ihbarda bulunulur, Adalet Bakanlığı'nın ihbarda bulunması halinde tüm hukuka aykırılıklar incelenir¹⁶⁶. Ancak, Adalet Bakanlığı'nın bozma sebeplerini yerinde bulmayan Yargıtay'ın talebi reddetmekle yetinip, kendi tespit ettiği hukuka aykırılıkları Adalet Bakanlığına bildirmesinin doğru olmadığını

¹⁶³ Kuyucu, s. 38-39; Yaşar ve Otacı, s. 2891.

¹⁶⁴ Kuyucu, s. 41.

¹⁶⁵ Erol, s. 838; Kesitli, s. 194; Şahin ve Göktürk, s. 670.

¹⁶⁶ CGK, 02.10.2007 T, 2007/9-182 E 2007/196 K sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024); M.M. Çağlayan, s. 38; Çelik ve Albayrak, s. 993.

savunan aksi yönde görüşler de vardır¹⁶⁷. Ancak, bu kanun yoluna kanun yararına gidilmesi de düşünüldüğünde, kararda hukuka aykırılık tespit eden Yargıtay'ın bu hukuka aykırılığı görmezden gelmesinin beklenmesi kanun yolunun amacı ile bağdaşmayacaktır. Fakat Yargıtay'ın kendisinin tespit ettiği hukuka aykırılıkları bakanlığa bildirerek bakanlığın harekete geçmesini sağlayan uygulama da karar ve hükümlerin sürüncemede kalmasına neden olarak kanun yararına bozma başvurusunun uzun sürelerce neticelenmemesine yol açacağından, hukuki donanımı olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma gerekçelerine ekleme yapmasına imkan tanınması kanun yararına bozma kanun yolundan beklenen amacın daha hızlı şekilde gerçekleşmesine hizmet edecektir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın Adalet Bakanlığı'nın gerekçeleri dışında başkaca hukuka aykırılıklar görüp bu aykırılıklara karşı kanun yoluna gidememesi halinde hukuka duyulan güven zedeleneyecektir.

II. KANUN YARARINA BOZMANIN AMACI

Kanun yararına bozma kanun yolu ile yasaların herkese eşit olarak uygulanması, istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen fakat içerisinde hukuka aykırılıklar barındıran hükümlerdeki bu hukuka aykırılıkların düzeltilmesi sağlanarak, ülke genelinde yargıya olan güvenin artırılması ve temyiz merci olan Yargıtay'ın görevleri arasında olan içtihat birliğinin sağlanmasına katkı olması amaçlanmaktadır¹⁶⁸.

Kanun yararına bozma kanun yolu içtihat birliğinin sağlanıp aynı kanun maddesinin benzer olaylarda herkes için eşit olarak uygulanmasına ve yargı önünde herkesin eşit olmasına hizmet etmektedir¹⁶⁹. Bu sayede ülke genelinde uygulama birliği sağlanacak ve hak kayıplarının önüne geçilecektir¹⁷⁰.

Kanun yararına bozma kanun yolu sayesinde istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararda bulunan hukuka aykırılıkların toplum yararı gözetilerek

¹⁶⁷ Kunter, Olağanüstü Temyiz, s. 171.

¹⁶⁸ Aldemir, s. 516; Y. Ünver ve Hakeri, s. 812; Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s.1305; Kunter, Olağanüstü Temyiz, s.165; M. M. Çağlayan, s. 33; Mehmet Akif Tulumlu, Kanun Yararına Bozmanın Hukuki Sonuçları, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 157, Eylül 2019, s. 1848.

¹⁶⁹ Bıçak, s. 805; Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi, s. 1031.

¹⁷⁰ Gökçen ve diğerleri, s. 750.

düzeltilmesi sağlanacak ve bu düzeltme sayesinde benzer hataların önüne geçilerek ilk derece mahkemeleri tarafından daha sıhhatli kararların verilmesi sağlanacaktır.

Kanun yararına bozma kanun yolu ile maddi gerçeğin ve bu maddi gerçeğe uygun hukuki gerçeğin ortaya çıkarılması sağlanarak bireylerin mağduriyetleri önlenerek güvenlik sağlanacaktır¹⁷¹. Kanun yararına bozma kanun yolu hukuk devleti ilkesine de hizmet eder. Zira hukuk devletinde kanun yolları bireyler için bir haktır ve hukuka aykırı olup kesinleşen bir karara bireylerin katlanmasını beklemek adaletle güveni azaltır ve hukuk devleti ilkesini zedeler¹⁷².

Kanun yararına bozma kanun yolu ile olağan kanun yollarından geçmeden kesinleşen kararlardaki hukuk düzeninden katlanması beklenemeyecek derecede ciddi olan hukuka aykırılıkların ortadan kaldırılması amaçlanmakta olup, kesinleşmiş kararın ortadan kaldırılması da bu amaçtan kaynaklanmaktadır.¹⁷³

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da kanun yararına bozma ile ülkede uygulama birliğini sağlayarak farklı uygulamaların önüne geçerek hak kayıplarının önlenmesinin amaçlandığını belirtmiştir¹⁷⁴. Burada maddi anlamda kesinleşen hukuka aykırı hüküm nedeniyle bireylerin mağduriyetinin önüne geçmek amaçlandığından, maddi anlamda kesinleşmeyen ve icrailik kabiliyeti olmayan kararlardaki hukuka aykırılıklar için kanun yararına bozma kanun yoluna gidilmesi mümkün değildir¹⁷⁵.

Yargıtay 2009 tarihli bir kararında kanun yararına bozma ile ülke genelinde uygulama birliğinin sağlanarak, hakim veya mahkemelerce verilen cezaya ilişkin karar veya hükümlerdeki hukuka aykırılıkların toplum ve birey açısından hukuk yararına giderilmesinin amaçlandığını belirtmiştir¹⁷⁶.

III. CMUK'DAKİ YAZILI EMİR İLE CMK'DAKİ KANUN YARARINA BOZMANIN KARŞILAŞTIRILMASI

Kanun yararına bozma 5271 sayılı CMK'nun yürürlüğe girmesi ile hukukumuzda girmiş bir olağanüstü kanun yolu olup, CMK'dan önce yürürlükte

¹⁷¹ Soyaslan, s. 636.

¹⁷² Baştürk, s.58.

¹⁷³ Aygün Eşitli, s. 196.

¹⁷⁴ CGK, 10.05.2022 T, 2019/18-38 E, 2022/316 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

¹⁷⁵ Aldemir, s. 518.

¹⁷⁶ CGK, 14.07.2009 T, 2009/6-163 E, 2009/202 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

bulunan 1412 sayılı CMUK’da kanun yararına bozma kanun yolu bulunmayıp bu kanun yolu ile benzer mahiyette bulunan yazılı emir ile bozma kanun yolu bulunmaktaydı. Yazılı emir ile bozma kanun yolu 1412 sayılı CMUK’nun 343. maddesinde düzenlenmiştir. CMUK’daki yazılı emir ile CMK’daki kanun yararına bozma özü itibariyle birbirine benzer nitelikte kanun yolları olsa da iki kanun yolu arasında bazı farklılıklar da bulunmaktadır.

İlk olarak 1412 sayılı CMUK’da düzenlenen yazılı emir yoluna sadece Adalet Bakanlığı başvurabilmekteyken, 5271 sayılı CMK 309 ve 310. maddelerinde düzenlenen kanun yararına bozma kanun yoluna, hükümlünün cezasının kaldırılmasını ya da daha hafif bir ceza verilmesi gereken durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın da başvurması mümkündür¹⁷⁷. Kanaatimizce bu düzenleme cezanın kaldırılmasını gerektiren durumlarda Adalet Bakanlığının yanında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’na da kanun yararına bozma yetkisi vermesi sebebi ile Adalet Bakanlığının sanık lehine kanun yararına bozma yoluna başvurmaması halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bu yol işletilebileceğinden sanık lehine bir düzenleme getirmektedir.

Yazılı emirle bozma yoluna temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararlara karşı gidilebilirken, kanun yararına bozma kanun yoluna istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararlara karşı gidilebilir¹⁷⁸.

Yazılı emirle bozmada cezanın kaldırılması gereken durumlarda “cezanın çektirilmemesine” karar verileceği belirtilmişken, kanun yararına bozmada “cezanın kaldırılmasına” karar verileceği hüküm altına alınmıştır. Yazılı emirle bozma sonucunda cezanın çektirilmemesine karar verilmesi halinde sanığın adli sicil kaydında ceza hükmü görünmeye devam edecek ve sanığın yeniden başka bir suç işlemesi halinde aleyhine sonuç doğurabilecektir. Ancak kanun yararına bozma sonucunda cezanın kaldırılmasına karar verilmesi halinde hüküm tüm etki ve sonuçları ile ortadan kalktığından sanığın adli sicil kaydından da silinecek olup kanun yararına bozma kanun yolunun yazılı emirle bozmadan daha lehe sonuçları olduğu kanaatindeyiz.

¹⁷⁷ Bıçak, s. 806.

¹⁷⁸ Kuyucu, s. 43.

Yazılı emirle bozma sebepleri “kanuna aykırılık” olarak belirtilmişken, kanun yararına bozmada “hukuka aykırılık” terimi kullanılmıştır¹⁷⁹. Hukuk aykırılık terimi kanuna aykırılık teriminden daha geniş bir kavramı ifade ettiğinden, kanun yararına bozma kurumunun amacına uygun olarak bu sayede daha çok yargı kararının olağanüstü kanun yolu denetiminden geçmesine imkan sağlandığı kanaatindeyiz.

Yazılı emir ile bozmada bozmanın aleyhe sonuç doğurmaması her durumda kabul edilmişken, kanun yararına bozmada CMK 309/4. maddesinin (a) ve (b) bendi için hükmün aleyhe etki etmeyeceği belirtilmiştir. Yazılı emir ile bozmada yeniden yargılama yapıp yapılmayacağına dair bir düzenleme yokken, kanun yararına bozmada mahkumiyete ilişkin hükümler dışında kalan ve davanın esasını çözen hükümlerin bozulması halinde yeniden yargılama yapılmayacağı hüküm altına alınmıştır¹⁸⁰.

IV. DİĞER OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI

CMK’da olağan kanun yolları 6. Kitap 3. Kısımda düzenlenmiştir. Olağanüstü kanun yolları, aleyhine kanun yoluna gidilen ve daha önce kesinleşmiş bulunan hükmün, yeniden incelenmesi ile kesinleşen hükümde hukuka aykırılık olması durumunda yeni hüküm kurulmasını amaçlayan kanun yollarıdır¹⁸¹. Olağanüstü kanun yolu neticesinde verilen yeni hüküm sanık aleyhine ise, bu aleyhe durum sanık aleyhine bir hüküm ifade etmez ve sanık bu yeni hükümden etkilenmez. Olağanüstü kanun yolları; Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, yargılamanın yenilenmesi ve kanun yararına bozma olmak üzere 3’e ayrılır.

A. Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı

CMK 308. maddesinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı düzenlenmişken istinaf mahkemelerinin kurulmasından sonra 20.07.2017 tarihinde CMK’na 308/A. maddesi eklenerek Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet

¹⁷⁹ Kuyucu, s. 45.

¹⁸⁰ Kuyucu, s. 44.

¹⁸¹ Soyaslan, s. 622.

Başsavcısının itiraz yetkisi düzenlenmiştir. Bu sebeple Cumhuriyet Başsavcısının itirazını ikiye ayırarak inceleyeceğiz.

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı

CMK 308. maddesi gereği, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay ceza dairelerinden verilen kararlara karşı, taraflardan birinin istemi üzerine ya da resen, kararın kendisine tebliğinden itibaren 30 gün içinde Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na (CGK) itirazda bulunabilir. Sanık lehine yapılan itiraz ise süreye tabi olmayıp sanık lehine her zaman itirazda bulunulması mümkündür.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı ile Yargıtay daireleri arasındaki içtihat birliği sağlanmakta ve önemli olduğu düşünülen konular itiraz yoluyla CGK önüne getirilerek, mahkemelere yol gösterici kararlar alınarak hukukun gelişimine katkı sağlanmaktadır¹⁸².

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı anında henüz karar kesinleşmediğinden bu kanun yolunun olağan kanun yollarından olması gerektiğini savunan görüşler¹⁸³ olduğu gibi aksi görüşte olup olağanüstü kanun yolu olduğunu savunan görüşler de vardır¹⁸⁴.

İtiraz üzerine CMK 308/2. maddesi gereği dosya kararı veren Yargıtay dairesine gönderilir, Yargıtay ilgili dairesi, itirazı haklı bulursa kararını düzeltir, itirazı haklı bulmaz ise CMK 308/3. maddesi gereği dosyayı CGK'na gönderir. CGK, red, ıslah, düşme ya da bozma kararlarından birini verir. Red, ıslah ve düşme kararı, itiraza konu kararı kesinleştirirken, bozma kararı dosyanın kesinleşmesine engel olacaktır¹⁸⁵. CGK'nun itiraz üzerine verdiği karara karşı direnilmesi ise mümkün olmayacaktır¹⁸⁶.

¹⁸² Sacit Yılmaz, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 41, Ocak 2020, s. 113; Apaydın, s. 215.

¹⁸³ Y. Ünver ve Hakeri, s. 805; Yurtcan, Ceza Yargılaması, s. 659; Akkaya, s. 2.

¹⁸⁴ Nurullah Kunter, Olağanüstü İtirazda Yargılama İle İlgili Sorunlar, Yargıtay Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 4, Ekim 1983, (Olağanüstü İtiraz) s. 586; Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 759; Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1300; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 800-801; Şahin ve Göktürk, s. 765; Yüksektepe, s. 487; Erdem ve Şentürk, s. 240; Çetin Arslan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı, Ceza Hukuku Dergisi, Sayı: 5, Aralık 2007, s. 113; Can Bayer, Olağanüstü Bir Kanun Yolu Olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi, Kırıkkale Hukuk Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, Yıl: 2021, s. 217-218.

¹⁸⁵ Bıçak, s. 805.

¹⁸⁶ Y. Ünver ve Hakeri, s. 809; Artuç, s. 1392.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının kararın infazına engel teşkil etmeyeceğini savunan görüşler olduğu gibi¹⁸⁷, infazın durması gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur¹⁸⁸. Kanaatimizce, bu kanun yolu ile kesinleşen kararlara karşı sanık lehine kararın verilmesinin üzerinden çok uzun yıllar geçtikten sonra da kanun yoluna gidilebilmesi imkânının getirildiği düşünüldüğünde olağanüstü bir kanun yolu olan bu kanun yolunun verilen kararın infazını durdurulmaması gerekmektedir.

Yargıtay ceza dairesinin temyizen incelediği kararı bozma kararı ile ilk kararı veren mahkemeye geri göndermesi durumunda bu kararın hukuka uygun olduğunu düşünmeyen ilgilinin, dosya ilk kararı veren mahkemeye gönderilmeden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'ndan itiraz yetkisini kullanmasını talep edebilmesinin mümkün olduğunu belirten görüşler mevcuttur¹⁸⁹. Bu görüşün aksini savunarak bozma kararlarına karşı başsavcının itiraz kanun yoluna başvurusunun mümkün olmadığını belirten görüşler de vardır¹⁹⁰. Ayrıca Yargıtay incelemesinden geçmeden kesinleşen ya da CGK tarafından verilen karar neticesinde kesinleşen hükümlere karşı, bu kanun yoluna başvurulamaz¹⁹¹.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, itiraz yoluna sanık lehine de başvurursa, itiraz sonuçlanana kadar, sanığın rızası aranmaksızın itirazından vazgeçebileceği yönünde görüşler olduğu gibi¹⁹², sanık lehine başvurunun geri alınması için sanığın rızasının olması gerektiğini savunan görüşler de vardır¹⁹³. İtiraz kanun yoluna başvurmada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na takdir hakkı tanınıp sanığın talebi halinde Başsavcı'nın itiraz kanun yoluna başvuru zorunluluğu olmadığı dikkate alındığında, Başsavcı'nın sanık lehine yaptığı itirazını sanığın rızası olmadan geri alabileceği görüşündeyiz. Nitekim Yargıtay 2013 tarihli bir kararında olağanüstü kanun yollarından biri olarak kabul edilen olağanüstü itiraza başvurma yetkisinin sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınmış olması sebebiyle, Başsavcı dışındakilerin bu kanun yoluna başvurma yetkilerinin olmadığı belirtilmiş ve Yargıtay Cumhuriyet

¹⁸⁷ Centel ve Zafer, s. 952; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 804; Y. Ünver ve Hakeri, s. 808; Şahin ve Göktürk, s. 664, Karakehya, s. 678.

¹⁸⁸ Günay, Olağanüstü Kanun Yolları, s. 285; Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1303; Uğur Alacakaptan, Temyiz Mahkemesi Başsavcılığı'nın Yaptığı İtiraz Hükümün Kesinleşmesine Mani Olur mu?, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 1, Yıl: 1967, s. 289.

¹⁸⁹ Y. Ünver ve Hakeri, s. 809; Gökçen ve diğerleri, s. 755; Talas, s. 164.

¹⁹⁰ Karakehya, s. 677; Centel ve Zafer, s. 950; Erdem ve Şentürk, s. 244; Çelik ve Albayrak, s. 984.

¹⁹¹ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 801; Kocalar ve Biçen, s. 290.

¹⁹² Aldemir, s. 504; Yaşar ve Otacı, s. 2809.

¹⁹³ Arslan, s. 137-138.

Başsavcısının kanunen tek başına kullanmaya yetkili kılındığı bu olağanüstü kanun yolundan vazgeçmesinin lehe veya aleyhe olmasına bakılmaksızın herhangi bir tarafın onayı olmaksızın mümkün olduğuna karar vermiştir¹⁹⁴ .

Temyiz kanun yoluna, sadece sanık tarafından ya da kanunda sanık lehine temyiz kanun yoluna başvurabilecek kişilerce başvurulduğu durumlarda, aleyhe bozma yasağının bulunması nedeniyle sanık lehine bu kanun yoluna başvurulabilirken sanık aleyhine bu kanun yoluna başvurulamaz¹⁹⁵ .

İstinaf ve temyizde verilen kararın kanun yoluna başvuran sanık dışındaki sanıklar lehine olması halinde, kanun yoluna başvurmayan sanıklar da verilen karardan yararlanırlar. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazında, lehine olağanüstü itiraza başvuru sanık dışındaki diğer sanıkların bu itirazdan yararlanmalarının mümkün olmadığını savunan görüşler olduğu gibi¹⁹⁶, lehine kanun yoluna başvuru sanık dışındaki diğer sanıklara da kararın sirayet etmesi gerektiğini savunan aksi görüşler de vardır¹⁹⁷ .

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı kanun yolunun Yargıtay'ın iş yükünü artırması ve dosyaların hiçbir zaman kapatılmamasına yol açması¹⁹⁸ gibi sebeplerle, bu kanun yolundan vazgeçilmesini savunan görüşler olduğu gibi, bu kanun yolunun içtihat birliğini sağlayarak hataların asgari düzeye indirilmesine katkı sağlaması sebebiyle faydalı olduğunu belirten aksi görüşler de mevcuttur¹⁹⁹ . Yargıtay daireleri tarafından verilen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kararın hukuka aykırı olduğu düşüncesi ile itiraz kanun yoluna başvurusunun, kararın CGK tarafından yeniden gözden geçirilerek hukuka aykırı kararlar sebebiyle bireylerin zarar görmesinin önlenmesi adına faydalı olduğunu düşünmekteyiz.

¹⁹⁴ CGK, 01.10.2013 T, 2013/7-314 E, 2013/394 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024)

¹⁹⁵ Soyaslan, s. 625.

¹⁹⁶ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 804.

¹⁹⁷ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 765; Apaydın, s. 220; Erdem ve Şentürk, s. 253; Tosun, Kanun Yollarının Çeşitleri, s. 12.

¹⁹⁸ Soyaslan, s. 625.

¹⁹⁹ Öztürk ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 527; Talas, s. 156; Arslan, s. 114.

2. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı

CMK 308/A. maddesi gereği, Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri'nin kesin nitelikteki kararlarına karşı BAM Başsavcılığı resen veya istem üzerine kararın kendisine verilmesinden itibaren 30 gün içerisinde kararı veren daireye itirazda bulunabilir. Sanık lehine yapılan itiraz ise süreye tabi olmayıp sanık lehine her zaman itirazda bulunulması mümkündür.

Anayasa Mahkemesi 26.1.2022 T., 2021/48 E., 2022/7 K. sayılı kararında; başsavcılığın aleyhe itirazını Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiş ve iptal kararının, kararın Resmi Gazete 'de yayım tarihinden (14 Nisan 2022) dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu karar doğrultusunda artık Başsavcılığın sanık aleyhine bu kanun yoluna başvurusu mümkün değildir²⁰⁰.

Bu kanun yoluyla BAM kararı ile kesinleşen dosyalarda BAM kararının hukuka aykırı olması durumunda haksız ve hatalı kararlarının önüne geçmek²⁰¹ adil yargılanma hakkı kapsamında aynı BAM'nin farklı ceza daireleri arasında içtihat birliğini sağlamak amaçlanmaktadır²⁰².

Bu kanun yoluna herkes tarafından başvurulamaması ve sadece BAM Başsavcılığı'na itiraz kanun yoluna başvuru yetkisi tanınması da göz önüne alındığında bu kanun yolu, olağanüstü kanun yoludur²⁰³.

İtiraz, kararı veren BAM dairesine yapılır. Daire itirazı inceleyip, itirazın doğru olduğu kanaatine varırsa kararını değiştirir, itirazı yerinde görmezse dosyayı ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderir²⁰⁴. Başkanlar kurulu itiraz üzerine, itirazın reddi, itirazın esastan reddi, hukuka aykırılığın düzeltilerek itirazın esastan reddi, itirazın kabulü ya da düşme kararlarından birini verebilir.

BAM kararına karşı BAM Başsavcılığı'nın itiraz kanun yoluna başvurusunun verilen kararın infazını durdurduğunu savunan görüşler²⁰⁵ olduğu gibi aksi yönde

²⁰⁰ Şahin Ve Göktürk, s. 667; Öztürk ve diğerleri, s. 529.

²⁰¹ Seydi Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 4, Yıl: 2020, s.417; Erdem ve Şentürk, s. 173.

²⁰² Hakan Gündüz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 4, Yıl: 2020, s. 562.

²⁰³ Kaymaz, s.419; Gündüz, s. 562; Yüksektepe, s. 489.

²⁰⁴ Aldemir, s. 511-512; Yüksektepe, s. 489.

²⁰⁵ Talas, s.164; Yenisey ve Nuhoglu, s. 1029.

düşünce ile infazı durdurmadığını savunan görüşler de vardır²⁰⁶ . Kanaatimizce bu kanun yolu ile kesinleşen kararlara karşı sanık lehine kararın verilmesinden çok uzun yıllar geçtikten sonra da kanun yoluna gidilebilmesi imkanının getirildiği düşünüldüğünde olağanüstü bir kanun yolu olan, bu kanun yolunun verilen kararın infazını durdurmaması gerekmektedir.

BAM'nin bozma kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilip gidilemeyeceği hususunda doktrinde bir birlik bulunmayıp, bozma kararlarına karşı bu kanun yoluna gidilemeyeceğini belirten görüşler²⁰⁷ olduğu gibi aksi yönde görüşler de mevcuttur²⁰⁸ . BAM bozma kararı ile dosya bozularak ilk derece mahkemesine gönderileceğinden ortada kesin karar olarak verilen bir BAM kararı olmaması sebebiyle bizce de BAM bozma kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmak mümkün değildir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazından farklı olarak bu kanun yolunda itiraz hakkı BAM Cumhuriyet Başsavcısı'na değil Başsavcılığa verilmiş olduğundan BAM'de görev yapan Cumhuriyet Savcılarından birinin bu kanun yoluna gitmesi de mümkündür²⁰⁹ .

Başsavcılık, sanık lehine itiraz yoluna başvurduğu takdirde, sanığın rızasına bağlı olmaksızın itirazını geri alabilir²¹⁰ , zira Başsavcılığa itiraz kanun yoluna başvurmada takdir hakkı tanınmış olup, sanığın talebi halinde dahi Başsavcılığın itiraz kanun yoluna başvurma zorunluluğu yokken itirazın geri alınmasında sanığın rızasını aramak bu kanun yolunun amacı ile de bağdaşmaz. Ancak bu görüşün aksine sanık lehine itirazın geri alınması için sanığın rızasının aranması gerektiğini savunan görüşler de vardır²¹¹ .

İstinaf yoluna, sadece sanık tarafından ya da kanunda sanık lehine istinaf kanun yoluna başvurabilecek kişilerce sanık lehine başvurulduğu durumlarda, aleyhe bozma yasağının bulunması nedeniyle sanık lehine bu kanun yoluna başvurulabilirken sanık aleyhine bu kanun yoluna başvurulamaz²¹² .

²⁰⁶ Erdem ve Şentürk, s. 177; Özbek ve Diğerleri, Ceza Muhakemesi, s.804; Kaymaz, s. 435.

²⁰⁷ Kaymaz, s. 425; Balcı ve Öztürk, s. 259.

²⁰⁸ Erdem ve Şentürk, s. 149.

²⁰⁹ Cengiz Ünsal, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Olağanüstü İtiraz Yetkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 71, Sayı: 1, Yıl: 2022, s. 552-553.

²¹⁰ Kaymaz, s. 445; Gündüz, s. 572-573; Balcı ve Öztürk, s. 265.

²¹¹ Yaşar ve Otacı, s. 2887; Talas, s. 165.

²¹² Ünsal, s. 561.

İtiraz, sanık lehine yapıp karar sanık lehine bozulmuş ise bu bozmadan diğer sanıklarda yararlanırlar²¹³.

B. Yargılamanın Yenilenmesi

Yargılamanın yenilenmesi, CMK'da 311. ve 314. maddelerinde sınırlı sayıda sayılan sebeplere dayanarak, kesinleşen mahkeme kararına karşı, kararda yanlışlık bulunduğu gerekçesiyle, karara konu yargılamanın yeniden yapılmasını sağlayan olağanüstü kanun yoludur²¹⁴. Yargılamanın yenilenmesi sebepleri CMK 311. maddesinde hükümlü lehine olan CMK 314. maddesinde ise hükümlü aleyhine olan sebepler sayılmış olup, kanunda sayılan yenileme sebepleri sınırlı sayıda olduğundan bu sebepler dışında başka sebeplerle yargılamanın yenilenmesi talep edilemez²¹⁵.

Yargılamanın yenilenmesinde önemli olan kesinleşen hükme karşı bu kanun yoluna başvurmaktır. Kesinleşen hükmün nasıl kesinleştiğinin bir önemi yoktur. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, hüküm niteliğinde olmadığından bu karara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez²¹⁶. Yargılamanın yenilenmesi talebi kararı veren mahkemeye yapılır. Yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi aynı fiil sebebiyle ikinci kez yargılama yapılmasına imkan verir²¹⁷. Yargılamanın yenilenmesi kanun yolu ile maddi gerçeği tekrar araştırarak, sanığın haklarını gözeterек toplumun çıkarını korumak amaçlanmaktadır²¹⁸. Yargılamanın yenilenmesi masumiyet karinesinin korunması için getirilmiş bir düzenlemedir²¹⁹.

Yargılamanın yenilenmesi kanun yolu için ilgilinin istemde bulunması gerekir. Resen bu kanun yoluna gidilemez²²⁰.

Yargılamanın yenilenmesine CMK 311/1-f. bendinde yer alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları nedeniyle başvurulması halinde AİHM

²¹³ Aldemir, s. 512.

²¹⁴ Sevi Bakım, Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, Yıl: 2013, s. 920; Erdem ve Şentürk, s. 271; Y. Ünver ve Hakeri, s. 822.

²¹⁵ Karakehya, s. 685.

²¹⁶ Günay, Olağanüstü Kanun Yolları, s. 20.

²¹⁷ Arif Emre Sümer, Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi Sebeplerinden Yeni Olaylar Veya Yeni Delillerin Ortaya Çıkması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 2 Yıl: 2022, s. 1063.

²¹⁸ Gökçen ve diğerleri, s. 761; Apaydın, s. 257; Yurtcan, CMK, s. 1203.

²¹⁹ Yaşar ve Otacı, s. 2923.

²²⁰ Centel ve Zafer, s. 958-959; Y. Ünver ve Hakeri, s. 824; Şahin ve Göktürk, s. 674; Apaydın, s. 262.

kararının kesinleşmesinden itibaren 1 yıllık hak düşürücü süreye tabidir. Bu bent dışındaki diğer yargılamanın yenilenmesi sebepleri hükümlü aleyhine zamanaşımı süresiyle sınırlı olsa da²²¹ hükümlü lehine süreye tabi olmadan her zaman yapılabilir²²².

Yargılamanın yenilenmesi talebi ve talep kabul edildiğinde yapılacak olan yargılama ve tüm işlemler ilk kararı veren hakim dışında başka hakim tarafından yapılır²²³.

CMK 312. maddesi gereği yargılamanın yenilenmesi talebi hükmün infazını durdurmaz. Ancak mahkeme infazın durdurulmasına karar verebilir.

CMK 315/2. maddesi gereği, hükümdeki hatayı düzeltecek başka bir yolun varlığı halinde yargılamanın yenilenmesi yoluna gidilemez. Anayasa Mahkemesi'ne veya AİHM'ne başvuru ile hükümdeki hata düzeltilemeyeceğinden bu iki başvuruda bulunulmaması, yargılamanın yenilenmesi başvurusuna engel olmaz²²⁴.

Yargılamanın yenilenmesi talebi kanunda belirtilen şekil şartına aykırı yapılmışsa, sebep gösterilmemiş ve deliller belirtilmemişse CMK 319. maddesi gereği istem reddedilir. Başvurunun görevli mahkemeye yapıp yapılmaması, yargılamanın yenilenmesi başvurusuna konu karara karşı bu kanun yoluna başvurulup başvurulamaması ve başvuruyu yapan kişinin bu kanun yoluna başvurma hakkının olup olmaması şekil şartı kapsamındadır²²⁵.

Talebin kabul edilmesi halinde CMK 319/2. maddesi gereği talep hakkındaki diyeceklerini mahkemeye bildirmeleri için ilgili tarafa ve Cumhuriyet Savcısına tebligat yapılır.

Yargılamanın yenilenmesi talebindeki iddialar yeterli derecede doğrulanmaz ise CMK 321/1. maddesi gereği istem, duruşma yapılmadan reddedilir²²⁶. Bu karara karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilir.

²²¹ Faruk Erem, Yargılamanın Yenilenmesi ve Zamanaşımı, Yargıtay Dergisi, Cilt: 18, Sayı:1-2, Ocak-Nisan 1992, s. 45.

²²² Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 819; Y. Çağlayan, s. 854.

²²³ Yenisey ve Nuhoglu, Ders Kitabı, s. 1345; Gökçen ve diğerleri, s. 773; Y. Ünver ve Hakeri, s. 825; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 820; Kocalar ve Biçen, s. 365.

²²⁴ Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 766.

²²⁵ Eralp Özgen, Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi, Ankara 1968, s. 14'ten aktaran Sevi Bakım s. 941; Erdem ve Şentürk, s. 313; Bıçak, s. 803; Kocalar ve Biçen, s. 374; R. Demir, s. 759; Erol, s. 855.

²²⁶ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 821.

Mahkeme duruşma açtığı takdirde yapılan yargılama sonucunda, ya önceki hükmü onaylar ya da ilk hükmü iptal ederek yeni bir hüküm kurar. Yargılamanın yenilenmesi yargılaması sonucunda verilen kararlara karşı temyiz ve istinaf kanun yollarına başvurulabileceğini belirten görüşler²²⁷ olduğu gibi önceki hükmün onanması kararının kesin olduğunu, ilk hükmün iptali kararına karşı temyiz yolunun açık olduğunu savunan görüşler de vardır²²⁸. Kesin karar olarak verilen kararlara karşı yapılan yargılamanın yenilenmesi başvurusu neticesinde verilecek kabul ve ret kararlarının kesin olduğu ve bu kararlara karşı kanun yoluna başvuru imkanının olmadığını belirten görüşler de vardır²²⁹. Kanaatimizce Yargılamanın yenilenmesi neticesinde verilen kararlara karşı kararın ret veya kabul olmasının ya da aleyhine yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulacak kararın kesin karar olup olmamasının bir önemi olmaksızın istinaf ve temyiz kanun yollarının açık olması yargılamanın yenilenmesi kanun yolunun amacı da dikkate alındığında daha doğru olacaktır.

Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlü lehine yapılmışsa yeni verilecek hüküm eski hükümden daha ağır olamaz²³⁰.

CMK 321. maddesi gereği sahte belge, yalan tanıklık veya bilirkişilik nedeniyle yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulabilmesi için bu durumların kararı etkilemiş olması gerekmektedir²³¹.

Yargılamanın yenilenmesi talebinin hükümlü lehine veya aleyhine olduğuna bakılmaksızın, yargılamanın yenilenmesi sebebi ortak olan diğer kişiler içinde yargılamanın yenilenmesi talebi geçerli olur²³².

Yargılamanın yenilenmesi, mahkemelerin hatalı verdikleri fakat bu haliyle kesinleşmiş olan hükümlere ilişkin yeniden yargılama yapma imkanı vererek adalete güvenin sağlanmasına katkı sağladığı gibi toplumsal barışa da hizmet etmesi bakımından faydalı bir kanun yoludur²³³.

²²⁷ Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1346; Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 769; Y. Ünver ve Hakeri, 827; Kocalar ve Biçen, s. 366.

²²⁸ Centel ve Zafer, s. 972; Bakım, s. 946.

²²⁹ Aldemir, s. 649.

²³⁰ Soyaslan, s. 635; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 822; Y. Çağlayan, s. 880.

²³¹ Centel ve Zafer, s. 963; Y. Ünver ve Hakeri, s. 827; R. Demir, s. 760; Çelik ve Albayrak, s. 1022.

²³² Erdem ve Şentürk, s. 282; Günay, Olağanüstü Kanun Yolları, s. 159.

²³³ Bakım, s. 947.

V. KANUN YARARINA BOZMANIN DİĞER OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

A. Kanun Yararına Bozma ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazının Karşılaştırılması

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay ceza dairelerinin kararlarına karşı sanık lehine süresiz olarak, sanık aleyhine ise ilamın kendisine verilmesinden itibaren 30 gün içerisinde CMK'nun 308. maddesi gereği itiraz kanun yoluna başvurabilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı da kanun yararına bozma gibi olağanüstü kanun yollarından biri olmasına rağmen her iki kanun yolu arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır.

İlk olarak kanun yararına bozma ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı aleyhine başvurulmuş kararlar yönünden farklılık içermektedir. Kanun yararına bozmada aleyhine kanun yararına bozmaya başvurulmuş kararın istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmesi aranırken, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı Yargıtay Ceza dairesince verilen kararlara karşı başvurulmuş olağanüstü bir kanun yoludur²³⁴. Dolayısı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazına konu olabilecek kararların Yargıtay incelemesinden geçmesi gerekir ve Yargıtay incelemesinden geçmiş olması sebebi ile bu kararlara karşı diğer bir olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozmanın işletilebilmesi mümkün değildir.

Kanun yararına bozmada Yargıtay Başsavcılığı, Adalet Bakanlığının talebi üzerine kanun yararına bozmaya başvurmak zorundayken, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında takdir hakkı tamamen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'ndadır²³⁵.

Kanun yararına bozma için herhangi bir süre şartı yokken, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında sanık aleyhine olan durumlarda 30 gün içerisinde bu kanun yoluna başvurmak zorunludur.

²³⁴ Baştürk, s. 71.

²³⁵ Kuyucu, s. 27.

Kanun yararına bozmaya başvuru için ciddi boyutlara ulaşan hukuka aykırılıkların bulunması gerekmektedir, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında itiraz sebepleri sınırlandırılmamış ve daha geniş tutulmuştur²³⁶.

Kanun yararına bozmada inceleme sırasında ileri sürülen sebeplerle sınırlı inceleme yapılmaktayken, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında ileri sürülen sebeple bağlılık söz konusu değildir²³⁷.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Ceza Genel Kurulunda yapılan müzakerelere ve oylamaya katılmamak kaydıyla hazır bulunabilmekteyken, kanun yararına bozma yolunda Yargıtay Başsavcısının Ceza Genel Kuruluna katılma yetkisi yoktur²³⁸.

Kanun yararına bozma ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının farklılıkları yanında benzer yönleri de bulunmaktadır. Her iki kanun yolunun benzerliklerine kısaca değinecek olursak; öncelikle tüm kanun yollarında olduğu gibi bu iki kanun yolunda da inceleme için mutlaka bir talebin olması gerekir. Her iki kanun yoluna da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı başvurur.

Kanun yararına bozma ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazında da hükümlü aleyhine bu kanun yollarına başvurmak mümkündür. Her iki kanun yolunda da bozma ve itiraz nedenlerinin gösterilmesi zorunludur²³⁹.

Her iki kanun yolunda da başvuruları inceleyecek makam Yargıtay Ceza Dairesi ve Yargıtay Ceza Genel Kuruludur. İncelemeyi yapan merci ilk kararı bozduğu takdirde kendisi uyuşmazlığın esası hakkında karar verebilir.

B. Kanun Yararına Bozma ile Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın İtirazının Karşılaştırılması

Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı daha önce Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı olarak adlandırılmaktayken, 20.07.2017 tarihli 7035 sayılı yasanın 23. maddesi ile CMK'na 308/A. maddesinin eklenmesi neticesinde istinaf kanun yolunun faaliyete geçmesinden sonra Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza

²³⁶ Baştürk, s. 71.

²³⁷ Kuyucu, s. 29.

²³⁸ Kocalar ve Biçen, s. 318.

²³⁹ Kuyucu, s. 26.

Dairelerinin kararlarına karşı CMK'nun 308. maddesinde düzenlenen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazına benzer bir kanun yolu getirilerek BAM ceza dairelerinin Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine verdiği ve kesin nitelik taşıyan itirazın reddi kararlarının hukuki denetimini yapmak adına 308/A. maddesinde Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı'na da itiraz yetkisi tanınmıştır²⁴⁰.

BAM Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazına göre daha dar kapsamlıdır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Yargıtay ceza dairelerince verilen tüm kararlara karşı itiraz yetkisini kullanabilmekteyken, CMK'nun 308/A. maddesi gereği Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı, BAM ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı itiraz yetkisini kullanabilir. BAM ceza dairelerinden verilen ve kesin nitelik taşımayan kararlara karşı BAM Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itiraz yetkisi yoktur²⁴¹.

Kanun yoluna başvurma yetkisi bulunanlar bakımından Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında yetki Cumhuriyet Başsavcısı'na aitken, BAM Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazında ise yetki Başsavcılığı tanındığından BAM da görevli Cumhuriyet Savcılarının da CMK'nun 308/A. maddesi kapsamında kanun yoluna başvurmaları mümkündür.

CMK'nun 308/A. maddesinde düzenlenen BAM Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı ile kanun yararına bozma arasındaki temel fark BAM Cumhuriyet Başsavcılığının itirazına konu kararın istinaf incelemesinden geçmesi, kanun yararına bozma kanun yoluna konu kararın ise istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşmesidir²⁴².

BAM Cumhuriyet Başsavcılığının itirazında yetki BAM Cumhuriyet Başsavcısına ve Cumhuriyet Savcılarına aitken, kanun yararına bozma kanun yoluna Adalet Bakanlığının talebi üzerine ve CMK 309/4-d. bendindeki durumlarda resen olmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına aittir.

²⁴⁰ Kuyucu, s. 23.

²⁴¹ Kuyucu, s.23.

²⁴² Baştürk, s. 74.

C. Kanun Yararına Bozma ile Yargılamanın Yenilenmesinin Karşılaştırılması

5271 sayılı CMK'nun 309. ve 310. maddelerinde düzenlenen kanun yararına bozma ve CMK'nun 311 ve devamı maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kanun yolunun ikisi de olağanüstü kanun yolları olmalarına rağmen iki kanun yolu birbirinden farklılıklar içermektedir.

İlk olarak yargılamanın yenilenmesi yoluna gidebilmek için hükmün kesinleşmiş olması yeterli olup, bu hükmün istinaf veya temyiz incelemesinden geçip kesinleşmesi ile istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmesi arasında herhangi bir fark yokken, kanun yararına bozma kanun yoluna istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karar veya hükümlere karşı gidilebilir. İstinaf veya temyiz incelemesi neticesinde kesinleşen kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurmak mümkünken, bu kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna başvurmak hukuken mümkün değildir²⁴³.

Yargılamanın yenilenmesi kanun yoluna resen başvurulması mümkün olmayıp ilgililerin talebi üzerine gidilebilirken, kanun yararına bozma kanun yoluna ise yargılamanın yenilenmesi yolundan farklı olarak ilgililerin başvurusu mümkün değildir. Kanun yararına bozmada ilgililer sadece Adalet Bakanlığı ve CMK 309/4-d bendindeki durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına bozma kanun yoluna başvurusu için bu kişilerin harekete geçmesine teşvik edebilirler. Kanun yararına bozma kanun yoluna ilgililerin talebi olmaksızın resen de gidilebilir. Yargılamanın yenilenmesi başvurusu kararı veren mahkemeye yapılırken, kanun yararına bozma başvurusu Yargıtay ilgili ceza dairesine yapılır²⁴⁴.

Yargılamanın yenilenmesinde yeni yargılama hükmü veren mahkemece yapılmaktayken, kanun yararına bozmada Yargıtay bazı durumlarda kendisi de karar verebildiği gibi bazı durumlarda ise dosyayı yerel mahkemeye gönderebilmektedir.

Yargılamanın yenilenmesi yoluna kanunda belirtilen sebeplerle gidilebilmektedir ve bu nedenle yargılamanın yenilenmesi nedenleri sınırlı sayıdayken, kanun yararına bozma sebepleri kanunda sınırlı olarak sayılmamıştır. Bu

²⁴³ Erdem ve Şentürk, s. 254.

²⁴⁴ Apaydın, s. 290.

sebeple ciddi boyutta hak ihlali doğuran ve istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeyen her karar ve hükme karşı kanun yararına bozma yoluna başvurmak mümkündür.

Yargılamanın yenilenmesine, hüküm kesinleştikten sonra ortaya çıkan neden ve delillere dayanılarak başvurulabilirken, kanun yararına bozmaya karar veya hüküm verildiği tarihte bulunan hukuka aykırılıklara karşı gidilebilir²⁴⁵.

Kanun yararına bozma ile yargılamanın yenilenmesinin yukarıda belirttiğimiz farklılıkların yanında benzer özellikleri de mevcuttur. İki kanun yolunun benzerliklerine değinmek gerekirse her iki kanun yolu da olağanüstü kanun yolu olup, her iki kanun yolu incelemesi için mutlaka talep gerekmektedir. Hukuka aykırılığın başka şekilde giderilmesi mümkün olduğu durumlarda her iki kanun yoluna da başvurmak mümkün değildir. Her iki kanun yolunda da hükmün infazının bir etkisi yoktur. Her iki kanun yolunda yasal sebeplerin başvuru dilekçesinde gösterilmesi zorunludur²⁴⁶.

VI. KANUN YARARINA BOZMA YASA YOLUNUN ŞARTLARI

Kanun yararına bozma kanun yoluna her karar veya hükme karşı başvurulması mümkün olmayıp, belli koşulların gerçekleşmesi halinde kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilir. Yargıtay 2022 tarihli bir kararında kanun yararına bozma kanun yollarına hangi durumların gerçekleşmesi halinde başvurulabileceğini ayrıntılı olarak belirtmiştir²⁴⁷. Bu karar incelendiğinde kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulması için, karar veya hükmün kesinleşmiş olması, karar veya hükmün hukuka aykırı olması, hukuka aykırılığın şüpheli veya hukuki durumunu etkileme veya değiştirme olasılığı olmasıdır.

A. Kesinleşme Şartı

CMK'nun 309. maddesi gereği kanun yararına bozma kanun yoluna ilk derece mahkemesince verilmiş olan, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararlara karşı başvurulabilir. Kesinleşen kararın kanun gereği verildiği anda kesin

²⁴⁵ Kuyucu, s. 31.

²⁴⁶ Kuyucu, s. 30-31.

²⁴⁷ CGK, 23.06.2022 T, 2019/18-420 E, 2022/475 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

olan bir hüküm olabileceği gibi, Cumhuriyet Savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararına yapılan itiraz neticesinde verilen kararda olduğu gibi hakim veya mahkeme denetimi sonucunda verilen bir karar da olabilir. Kararın yargılamayı sona erdiren hüküm niteliğinde bir karar olması ya da ara karar olmasının da kanun yararına bozma kanun yoluna başvurma açısından bir önemi yoktur. Önemli olan kesinleşen kararın istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmesidir²⁴⁸.

Yargıtay, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararında, sanığın denetim süresinde suç işleyip işlememesine göre yeni bir karar verilip bu yeni karara karşı olağan kanun yollarına gidilebileceğinden ve henüz ortada maddi anlamda kesinleşen bir hüküm bulunmaması sebebiyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemeyeceğini belirtmişse de²⁴⁹ bazı içtihatlarında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı kanun yararına bozma kanun yoluna gidilebileceğini belirtmiştir²⁵⁰.

Yargıtay Ceza Genel Kuru son içtihatlarında ise ilk içtihatlarına geri dönerek Ceza Genel Kurulunun 22.01.2013 tarihli ve 534-15 sayılı kararıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı yapılan itirazın hem maddi olay hem de hukuki yönden itiraz mercisince incelenmesi gerektiği kabul edildiği gerekçesiyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulmasının mümkün olmadığını belirtmektedir.

CMK'nun 231/8. maddesi gereği hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen kişi hakkında bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmamasına karar verilememesi ve sanığın 5 yıl denetim süresine tabi tutulacak olması da değerlendirildiğinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sanığı kısıtlamaktadır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair kararda da, kanun yararına bozma konusu yapılacak nitelikte hukuka aykırılıkların bulunması ihtimali vardır. Netice itibarıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı CMK'nun 231/12. maddesi gereği itiraza tabidir ve itiraz neticesinde kesinleşeceğinden bu kesinleşme istinaf veya temyiz incelemesi olmaksızın gerçekleştiğinden Yargıtay'ın son içtihatlarının daha isabetli olduğunu düşünmekteyiz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.01.2013 tarihli ve 534-15 sayılı kararıyla HAGB kararlarına karşı

²⁴⁸ Akkaya, s. 13; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 805.

²⁴⁹ CGK, 06.10.2009 T, 2009/ 4-169 E 2009/223 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

²⁵⁰ CGK, 02.10.2018 T, 2015/392 E, 2018/389 K, Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 807.

yapılan itiraz incelemesinde kararın esastan incelenmesinin önünün açılmış olması ve HAGB kararının denetim süresi içerisinde sanığın yeni suç işleyip HAGB kararının açıklanması halinde verilen yeni karara karşı olağan kanun yollarına başvurabilecek olması sebebi ile HAGB kararına karşı kanun yararına bozma olağanüstü kanun yoluna başvurulmasının mümkün olmadığı yönündeki yeni içtihatlarının isabetli olduğunu düşünmekteyiz.

Diğer yandan Anayasa Mahkemesi'nin 01.06.2023 tarih, 2022/120 Esas, 2023/107 Karar sayılı kararı ile 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin düzenlemelerin iptaline karar vermiş olup iptal kararı 01.08.2023 tarih ve 32266 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Anayasa Mahkemesi kararında, anılan kararın Resmi Gazetede yayınlanmasından bir yıl sonra yürürlüğe gireceğine dair karar verdiğiinden 01.08.2024 tarihinden itibaren Anayasa Mahkemesi kararı doğrultusunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair verilen kararlara karşı istinaf yasa yolu açılmış olduğundan verilen HAGB kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması halinde artık kanun yararına bozma yoluna başvurmak mümkün olmayacaktır. Ancak 01.08.2024 tarihinden sonra istinaf incelemesinden geçmeden kesinleşen HAGB kararlarına karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmanın önünde bir engel bulunmadığı kanaatindeyiz.

İlk derece mahkemesinden verilen ve istinaf ya da temyiz kanun yolu açık bulunan kararlara veya hükümlere karşı kanunda kanun yollarına başvurma yetkisi bulunan kişilerce istinaf veya temyiz hakkı kullanılmayarak bu karar ve hüküm kesinleşmiş ise bu karar ve hüküm istinaf veya temyiz incelemesi görmeden kesinleşmiş bulunduğundan bu durumda da kanun yararına bozma kanun yoluna gidilmesi mümkündür²⁵¹. Verildiği anda kesin olmayan karara karşı ilgililerin kanun yoluna başvurmaması, eski hale getirme talebinde bulunmaması durumlarında artık kanun yararına bozma yoluna başvurulmaması gerektiğini savunan aksi yönde görüşler²⁵² varsa da kanunda temyiz veya istinaf incelemesinden geçmeksizin kesinleşme arandığından ilgililerin olağan kanun yollarını kullanmaması durumunda da kanun yararına başvurulmasında kanaatimizce yasal bir engel yoktur.

²⁵¹ Aygün Eşitli, s. 203-204; Yılmaz, s. 512.

²⁵² Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 1033.

CMK 271/4. maddesinde itiraz merciinin, itiraz üzerine verdiği kararların kesin olduğu belirtildiğinden, aksine yönelik bir düzenleme olmadığı sürece itiraza tabi olan hakim kararları ve kanun gereği itiraza tabi olan mahkeme kararları, ister itiraz üzerine kesinleşsin isterse itiraz süresi geçirilip itiraz edilmeden kesinleşsin bu kararlara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmak mümkündür. Zira bu kararlar CMK'nun 271/4. maddesi gereği kesinleşmiş olacak ve bu kesinleşme istinaf veya temyiz incelemesi olmaksızın gerçekleşmiş olacaktır²⁵³.

CMK'nun 272/2. ve 287. maddesi gereği hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden ve herhangi bir kanun yolu öngörülmeeyen ara kararlar hükümle birlikte istinaf veya temyiz edilebileceğinden, bu kararlar verildiği anda kesin olmadığından bu ara kararlara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz²⁵⁴. Ancak kanaatimizce ara kararın esas alındığı hükme karşı istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulmamış ve hüküm kesinleşmiş ise ara karar, istinaf veya temyiz incelemesi görmeden kesinleşmiş olacağından bu durumda ara karara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmada herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır.

Kararın kesinleşmesi şartı için karara karşı kanun yolları ve bu kanun yollarına başvuru süresinin taraflara doğru şekilde bildirilmesi gerekmektedir. Zira karara karşı başvurulacak kanun yolunun süresi kararda yanlış gösterilmiş veya başvuru hakkı hiç bildirilmemiş ve kanun yoluna başvuran ilgili bu sebeple gerçekte olması gereken süreyi geçirmişse CMK'nun 40. maddesi gereği süreyi kusuru olmadan geçirmesi sebebiyle eski hale getirme talebinde bulunarak kanun yollarına başvurması mümkün olacağından esasen kararın kesinleşmesinden bahsedilemeyeceğinden bu durumda kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmak hukuken mümkün olmayacaktır²⁵⁵.

B. İstek Şartı

CMK 272/1 maddesinde belirtilen 15 yıl ve daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerin ilgililerin talebi olmasa dahi istinaf mahkemelerince resen inceleneceğine dair istisna dışında kanun yollarının kullanılması kanunen kendisine kanun yolu başvurusu hakkı tanınan kişilerin ve makamların taleplerine bağlıdır. Kanun yararına

²⁵³ Aygün Eşitli, s. 204.

²⁵⁴ Aygün Eşitli, s. 204; M. N. Ünver, s. 172.

²⁵⁵ Baştürk, s. 153.

bozma yetkisinin kural olarak Adalet Bakanlığı'na ve CMK'nun 310. maddesinde belirtilen durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na ait olması sebebiyle, kanun yararına bozma incelemesi yapılabilmesi, aleyhine kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulmuş kararın niteliğine göre Adalet Bakanlığı'nın veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın bu konuda yazılı talepte bulunması ile mümkün olacaktır²⁵⁶.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında hakim veya mahkemelerin verdiği karar veya hükümlerdeki hukuka aykırılıkların herhangi bir talep olmadan kanun yararına bozmaya konu olamayacağını belirtmiştir²⁵⁷.

Yargıtay 2022 tarihli bir sayılı kararında Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma istem yazısında ileri sürülmemiş bir konuda özel dairece kanun yararına bozma kararı verilmesinin isabetli olmadığını belirterek, özel dairenin vermiş olduğu kanun yararına bozma kararını kaldırmıştır²⁵⁸.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın CMK'nun 310. maddesindeki istisnalar dışında resen kanun yararına bozma yoluna başvurusu mümkün olmadığından, Adalet Bakanlığının talebi üzerine yaptığı kanun yararına bozma başvurusunu geri alması mümkün değildir.

CMK'nun 310. maddesi gereği Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın resen yaptığı başvuruyu geri almasının mümkün olduğunu savunan görüşler²⁵⁹ olduğu gibi aksi yönde olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın resen yaptığı başvuruyu da geri almasının mümkün olmadığını belirten görüşler de vardır²⁶⁰.

Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma kanun yoluna başvurusu durumunda ise, sanığın lehine olup olmadığına bakılmaksızın, sanığın veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın onayı olmaksızın istemini geri alabilir²⁶¹.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında Yargıtay tarafından karar verilinceye kadar kanun yararına bozma isteminden vazgeçilebileceğini belirtmiş, ancak başvurudan vazgeçmek için ilgilinin rızasının olması gerektiğini belirtmiştir²⁶². Kanun yararına

²⁵⁶ Kuyucu, s. 108; Kocalar ve Biçen s. 322.

²⁵⁷ CGK, 23.06.2022 T, 2019/18-420 E, 2022/475 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

²⁵⁸ CGK, 27.09.2022 T, 2019/7-259 E, 2022/587 K., www.karararama.yargitay.gov.tr, (15.01.2024)

²⁵⁹ Erdem ve Şentürk, s. 265.

²⁶⁰ Aygün Eşitli, s. 216; Baştürk, s. 270.

²⁶¹ Aygün Eşitli, s. 216.

²⁶² CGK, 23.06.2022 T, 2019/18-420 E, 2022/475 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

bozma başvuru yetkisinin Adalet Bakanlığı ve istisnai durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na tanındığı ve ilgililerin kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkileri olmadığı değerlendirildiğinde; olağan kanun yolu olan temyiz ve istinafta Cumhuriyet Savcısı'nın kanun yoluna başvurması sebebiyle sanığın kanun yoluna başvurmamış olma ihtimali gibi bir durum kanun yararına bozma kanun yolunda yoktur. Temyiz ve istinafta rıza olmaksızın başvurunun geri alınması hak kayıpları yaratacakken, kanun yararına bozma yoluna Adalet Bakanlığı ya da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurulmaması halinde ilgililerin bu kanun yoluna başvurmaları mümkün olmadığından istemin ilgilinin rızası olmaksızın alınmasında ilgililerin bir hak kaybı olmayacaktır. Bu sebeple kanun yararına bozma başvurusunun geri alınmasında ilgililerin rızasının aranmaması gerektiği kanaatindeyiz.

C. Süre Şartı

Kanun yararına bozma kanun yoluna başvuru için herhangi bir yasal süre öngörülmemiştir bu sebeple her zaman kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmak mümkündür²⁶³. Kanun yararına bozma başvurusunda süre olmaması, kanun yararı gözetilerek başvurulmuş bir kanun yolu olmasından ve verilecek yeni kararın sanık aleyhine tesir etmemesinden kaynaklanmaktadır²⁶⁴. Ancak karar veya hüküm olağan kanun yolu olan temyiz ya da istinaf incelemesine açık ise ve ilgililere bu kanun yollarına başvuru için tanınan kanuni süre dolmadan karar veya hüküm özü itibarıyla kesinleşmediğinden olağan kanun yollarına başvuru süresi içerisinde kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemez²⁶⁵.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında kanun yararına bozma kurumunun kanun yararına olması ve hükümlü aleyhine tesir etmemesi sebebiyle belirli bir süreye bağlı kalmaksızın her zaman kanun yararına bozmaya başvurunun mümkün olduğuna hükmetmiştir²⁶⁶.

²⁶³ Bıçak, s.806; Artuç, s. 1407;Yurtcan, CMK, s. 1191; Yaşar ve Otacı, s. 2890.

²⁶⁴ Aygün Eşitli, s. 216.

²⁶⁵ M.M. Çağlayan, s. 35.

²⁶⁶ CGK, 23.06.2022 T, 2019/18-420 E, 2022/475 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

D. İnfaz Şartı

Kanun yararına bozma kanun yoluna başvuru için, aleyhine kanun yararına bozma yoluna başvurulmuş karar veya hükmün infaz edilip edilmemesinin bir önemi yoktur. İnfaz edilen hüküm hukuk düzeni içerisinde sanık aleyhinde bazı etkilerini infazdan sonra da devam ettirerek tekerrür hükümlerinde olduğu gibi sanık açısından belli kısıtlamalara sebep olabilmektedir²⁶⁷. Bu sebeple kanun yararına bozma konusu karar veya hükmün infaz edildiği gerekçesiyle kanun yararına bozma başvurusunun reddedilmesi sanığın haklarını zedeleyecek olması sebebiyle mümkün değildir. Kanun yararına bozma başvurusu neticesinde sanık lehine bir durum oluşuyorsa, hüküm infaz edilmiş olsa dahi kanun yararına bozma başvurusu kabul edilerek oluşacak lehe durumdan sanığın faydalanması sağlanarak, kanun yararına bozmaya konu hukuka aykırılık ortadan kaldırılmalıdır. Hüküm infaz edilmiş olsa bile, kanun yararına bozma hükümlü lehine olduğu takdirde adli sicil ve arşiv kayıtlarının silinmesi sonucunu doğurabileceğinden hüküm infaz edilmiş olsa dahi kanun yararına bozma kanun yoluna gidilebilir²⁶⁸.

VII. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLABİLECEK KARARLAR VE HÜKÜMLER

Kanun yararına bozma kanun yolunun konusunu istinaf veya temyiz incelemesine tabi tutulmadan kesinleşen kararlar oluşturur. İstinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşme iki şekilde karşımıza çıkabilir²⁶⁹. İlk olarak kanun yararına bozma kanun yoluna konu yapılan karar veya hüküm verildiği anda kesin olması sebebiyle istinaf veya temyiz yasa yolu kapalı olabilir. İkinci durumda ise, istinaf veya temyiz yasa yolu açık olmasına rağmen ilgililerce olağan kanun yollarına başvurulmaması sebebiyle karar veya hüküm istinaf ya da temyiz kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiş olabilir.

²⁶⁷ Kuyucu, s. 108; Apaydın, s. 249.

²⁶⁸ Aygün Eşitli, s. 216.

²⁶⁹ Aldemir, s. 518.

A. İstinaf Veya Temyizi Kabil Olmayan Karar Veya Hükümler

5271 Sayılı CMK'nun 272/3. maddesinde sayılan kararlara karşı istinaf kanun yolu kapalı olması sebebiyle bu kararlar verildiği anda kesinleşir. Bu nitelikteki kararlarda da hata ya da hukuka aykırılıkların olması mümkündür. Bu kararlara karşı olağan kanun yolları kapalı olduğundan ilgililerin bu kararlara karşı olağan kanun yollarına başvurması mümkün değildir. Olağanüstü kanun yollarından CMK'nun 308. maddesinde düzenlenen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı kanun yoluna Yargıtay ceza dairelerinden verilen kararlara karşı, CMK 308/A. maddesinde düzenlenen BAM Başsavcılığı'nın itirazı kanun yoluna, Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri'nin kesin nitelikteki kararlarına karşı gidilebildiğinden, yargılamanın yenilenmesi ise CMK'da 311. ve 314. maddelerinde sınırlı sayıda sayılan sebeplere dayanarak istenilebileceğinden bu sebeplerin olmaması durumunda ilgililerin bu kanun yollarına da başvurması mümkün değildir. Bu gibi durumlarda ilgililerden hukuka aykırı ya da hak kaybına yol açacak derecede hata bulunan karara katlanmalarını beklemek hukuk devletine olan güveni zedeleyecektir. Bu sebeple ilgililerin verildikleri anda kesinleşen kararlara karşı, başkaca başvurabileceği bir kanuni yolun bulunmadığı durumlarda kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmaları mümkündür²⁷⁰.

CMK'nun 271/4. maddesi gereği itiraz merciinin verdiği kararlar kesin olduğundan itiraza konu yapılan kararlarda istinaf veya temyiz incelemesi olmaksızın kesinleşecektir. Bu gibi durumlarda itiraz merciinin kararının da kanun yararına bozmaya konu yapılması mümkündür²⁷¹. Yargıtay bu durumda kanun yararına bozmaya konu kararın itiraz merciinin kararı olduğunu belirterek itiraza konu kararın kanun yararına bozulamayacağına hükmetmiştir²⁷². Yargıtay vermiş olduğu bir kararda Cumhuriyet Başsavcılığının vermiş olduğu kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara müştekilerin yapmış olduğu itirazlar neticesinde Sulh Ceza Hakimliği tarafından verilen iki karar arasında müştekinin birinin yaptığı itirazın kabul edilip diğer müştekinin itirazının reddine karar verilmesi neticesinde her iki Sulh Ceza Hakimliği kararı arasında çelişki olması sebebiyle Cumhuriyet Başsavcılığı'nın

²⁷⁰ Aldemir, s. 520.

²⁷¹ M.M. Çağlayan, s. 39; Yaşar ve Otacı, s. 2891.

²⁷² CGK, 29.09.2009 T, 2009/6-177 E, 2009/210 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz üzerine Sulh Ceza Hakimliği tarafından verilen karara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna gidilebileceğini belirtmiştir²⁷³. Yargıtay yine benzer mahiyette vermiş olduğu kararlarda Cumhuriyet Başsavcılıklarınca verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararına karşı Sulh Ceza Hakimliğince verilen itirazın reddi kararının kesin nitelikte olması sebebiyle bu kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilebileceğini belirterek bu durumu istikrarlı içtihat haline dönüştürmüştür²⁷⁴.

Cumhuriyet Başsavcılıkları arasındaki yetki uyuşmazlıkları CMK 16/1. maddesi gereği ikinci yetkisizlik kararını veren Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, kendisine en yakın ağır ceza mahkemesine gönderilir. Ağır ceza mahkemesinin yetki uyuşmazlığı hususunda verdiği karar verildiği anda kesin olan ve istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuru imkânı olmayan bir karar olması sebebiyle, ağır ceza mahkemesinin, Cumhuriyet Başsavcılıkları arasındaki yetki uyuşmazlığını çözen kararlarına karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilir²⁷⁵.

B. İstinaf Mahkemesi Veya Yargıtay Tarafından İncelenmeksizin Kesinleşen Karar Veya Hükümler

İstinaf veya temyiz kanun yolları açık olarak verilmesine rağmen aleyhine süresinde istinaf veya temyiz yasa yollarına başvurulmaması sebebiyle kesinleşen hükümler de kanun yararına bozma kanun yolunun konusunu oluşturabilirler²⁷⁶.

Aleyhine istinaf veya temyiz başvurusu yapılan karar veya hükümler, kanun yolu başvurusunu inceleyen mercii tarafından, başvurunun süresinde yapılmaması, kanun yoluna başvuranın kanun yolu hakkı bulunmaması sebebiyle ya da aleyhine kanun yoluna gidilen kararın kanun yoluna konu edilemeyecek nitelikte karar olması sebebiyle reddedilebilir. Bu durumda istinaf ya temyiz merciince başvuru reddedildiğinden özü itibarıyla karar veya hüküm istinaf veya temyiz incelemesine

²⁷³ 11.CD, 24.04.2024 T, 2023/3355 E, 2024/5276 K, www.uyap.gov.tr, (17.07.2024).

²⁷⁴ 8.CD, 16.04.2024 T, 2022/1053 E, 2024/3132 K, www.uyap.gov.tr, (17.07.2024); 6.CD, 28.05.2024 T, 2023/17337 E, 2024/6705 K, www.uyap.gov.tr, (17.07.2024)

²⁷⁵ Apaydın, s. 243.

²⁷⁶ Aldemir, s. 521-522.

tabi tutulmamış olduğundan bu durumda da kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilir²⁷⁷.

İstinaf veya temyiz kanun yolu açık olan karar veya hükümler aleyhine kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulması için istinaf veya temyiz sürelerinin dolması gerekmektedir. İstinaf veya temyiz süresi henüz dolmamışsa bu karar ve hükümlere karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz²⁷⁸.

VIII. KANUN YARARINA BOZMAYA KONU OLAMAYACAK KARAR VEYA HÜKÜMLER

İstinaf veya temyiz incelemesinden geçmeyen her karar veya hükme karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulması, kanun yararına bozma kanun yolundan beklenen amaçları sekteye uğratacağından, karar veya hüküm istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşse de bazı durumlarda bu karar veya hükümlere karşı kanun yararına bozmaya başvurulması mümkün değildir.

Karar veya hüküm, istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulmadan kesinleşse dahi, kararda veya hükümde hakimın delilleri yanlış değerlendirmesi veya taktir hakkını kullandığı alanlarda taktir hakkını yanlış kullandığı gerekçeleri ile kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemez²⁷⁹. Yargıtay 2022 tarihli bir kararında benzer şekilde hâkimin takdir hakkını kullanıp delilleri vicdani kanaatiyle değerlendirmesi durumunda kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemeyeceğini belirtmiştir²⁸⁰.

Kabul edilip edilmemesi hâkimin takdirinde olan talepler, maddi meselenin değerlendirilmesi hususu, infaz aşamasında alınacak kararla düzeltilebilecek hususlar, yok hükmünde bulunan kararlara karşı da kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz²⁸¹.

Hükümden sonra yasa değişikliğinin olması durumunda kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz²⁸². Bu durumda ilgililerin uyarılma yargılaması talep

²⁷⁷ Aldemir, s. 523.

²⁷⁸ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 805; Artuç, s. 1404.

²⁷⁹ Erhan Günay, Kanun Yararına Bozma Yoluna Gidilebilecek/ Gidilemeyecek Durumlar, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 92, Nisan 2014, s. 99.

²⁸⁰ CGK, 23.06.2022 T,2019/18-420 E, 2022/475 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

²⁸¹ Günay, Gidilemeyecek Durumlar, s. 99-103.

²⁸² Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 807.

etme hakkı bulunduğundan haklı olarak başka bir yasal çare ile hukuka aykırı durumun düzeltilmesi mümkün olduğundan kanun yararına bozma kanun yoluna gidilmesi mümkün değildir. Yargıtay 2009 tarihli bir kararında kanun yararına bozma yasa yolunda, sonraki değişikliklerin kanun yararına bozma gerekçesi yapılamayacağı belirtilmiştir²⁸³. Kanaatimizce kanun değişikliği durumunda ilgili kişilerin uyarılama yargılaması talep etmesi mümkün olduğundan, başvurulabilecek başkaca hukuki yollar var iken kanun yararına bozma yoluna gidilemeyeceği dikkate alındığında Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun anılan kararı yerindedir.

Karar veya hükümlerin gerekçelerinde bulunan maddi hatalara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilemez²⁸⁴.

Kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilmesi için hüküm veya karardaki hukuka aykırılığın giderilebilmesi için başkaca bir yolun bulunmaması gerekir. Bu nedenle tutuklama, adli kontrol gibi kararların hâkim veya mahkeme tarafından geri alınması her zaman mümkün olduğundan ve bu kararlara karşı her zaman itiraz kanun yoluna başvurmak mümkün olduğundan tutuklama ve adli kontrol kararları kanun yararına bozma konusu yapılamazlar²⁸⁵. Bu sebeple yurtdışı çıkış yasağının kaldırılması talebinin reddine dair verilen kararlara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmak mümkün değildir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 08.06.2022 T, 2019/18-422 E, 2022/431 K sayılı kararında; karara konu olan yerel mahkeme kararı bir kısım sanıklarca temyiz edilmiş bir kısım sanıklar ise yerel mahkeme kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmamışlar. Temyiz kanun yoluna başvuran sanıklar yönünden beraat kararı verilmesi gerektiğinden dosya bozulurken, temyiz kanun yoluna başvurmamayan sanıklar yönünden ise dosya kesinleşmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, bozma kararının temyiz kanun yoluna başvurmamayan sanıklar hakkında da uygulanması gerektiğinden bahisle kanun yararına bozma yoluna başvurmuş ve bu istem dairece sirayetin ilk derece mahkemesince de göz önüne alınmasının mümkün olduğu ve bu yol tüketilmeden kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir²⁸⁶.

²⁸³ CGK, 29.09.2009 T, 2009/6-177 E, 2009/210 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

²⁸⁴ Kocalar ve Biçen, s. 324.

²⁸⁵ M. Demir, s. 45.

²⁸⁶ CGK, 08.06.2022 T, 2019/18-422 E 2022/431 K., www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

İstinaf veya temyiz kanun yoluna başvurma imkanı olup henüz bu yollara başvurma süresi geçmemesi sebebiyle kesinleşmemiş kararlara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz. İstinaf ve temyiz süresi içerisinde bu yollara başvurmadan yapılan kanun yararına bozma yoluna başvuru, kararın niteliğine göre temyiz ya da istinaf başvurusu gibi değerlendirilerek işlem yapılır²⁸⁷. Yargıtay vermiş olduğu bir kararda “Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, 05.08.2020 tarihli ve 2020/25287 Soruşturma, 2020/17880 Karar sayılı kararı ile şüpheli hakkında kasten yaralama suçundan, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinden sonra Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca 5271 sayılı Kanun'un 172 nci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında yeni delil elde edildiğinden bahisle anılan kararın kaldırılmasının talep edildiği, Mersin 4. Sulh Ceza Hakimliğince talebin reddine karar verilmesi üzerine bu karara karşı yapılan kanun yararına bozma talebini Mersin 4. Sulh Ceza Hakimliğince verilen kararın itiraza tabi verildiği ve inceleme konusu karara yönelik itiraz incelemesi yapılmadan anılan kararın olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma talebine konu edilemeyeceğini belirterek kanun yararına bozma isteminin reddine karar vermiştir²⁸⁸.

Kanun yararına bozma kanun yoluna hakim veya mahkeme kararlarına karşı gidilebilmesi sebebiyle, idari makamlarca verilen idari cezalara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz²⁸⁹. Ancak idari cezalara karşı sulh ceza hakiminin verdiği kararlara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmak mümkündür. Zira sulh ceza hakiminin itiraz üzerine verdiği kararlara karşı istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulamaması sebebiyle bu kararlar istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşmektedir.

Karar veya hükmün kesinleşmesi için ilgililere tebliği gerektiğinden, ilgililere tebliğ edilmeyen kararlarda şeklen kesinleştirme işlemi hükümsüz olduğundan, tebliğ işlemleri yapılmadan kesinleşen kararlara karşı ilgililerin olağan kanun yollarına başvurmaları mümkün olduğundan bu nitelikteki kararlara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemez²⁹⁰. Yargıtay 2010 tarihli bir kararında, kararda yasa yolunun, süresinin, merciin ve şeklinin tam olarak belirtilmesi ve bu hususların karara

²⁸⁷ Aldemir, s. 527.

²⁸⁸ 1. CD, 05.02.2010 T, 2023/8251 E, 2024/650 K, www.uyap.gov.tr, (17.07.2024).

²⁸⁹ Apaydın, s. 237.

²⁹⁰ Aldemir, s. 533.

yazılmasının zorunlu olmasına rağmen, kararda yasa yoluna başvuru şeklinin ve Cumhuriyet Savcısı'nın görüldüsünün eksik olması sebebiyle bu durumda ilgililerin eski hale getirme imkanına başvurularının mümkün olması sebebiyle dosyanın kesinleşmediğine karar vererek kanun yararına bozma başvurusunun reddine karar vermiştir²⁹¹. Yine Yargıtay 2023 tarihli bir kararında, aleyhine kanun yararına bozmaya başvuru yerel mahkemenin gerekçeli kararının sanığa 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 21. maddesi yerine 35. maddesi hükümlerine göre tebliğ edilmesini usulsüz tebligat olarak kabul etmiş ve dosyanın sanık yönünden kesinleşmediğine hükmederek kanun yararına bozma başvurusunun reddine karar vermiştir²⁹².

CMK 34/2 ve Anayasa 40/2 maddeleri gereği, hüküm ve kararlara karşı hangi süre içerisinde, hangi şekilde hangi mercie başvurulacağının belirtilmesi zorunlu olduğundan, verilen karar veya hükme karşı kanun yolu, süresi veya başvurulacak merciinin gösterilmediği durumlarda ilgililerin olağan kanun yollarına başvuru süreleri başlamamış olacağından bu kararlar kesinleşmez. Bu karar ve hükümler, kanun yararına bozma kanun yolunun konusu yapılamaz²⁹³.

Durma, görevsizlik ve yetkisizlik kararları özü itibarıyla uyuşmazlığın esasını çözmediklerinden bu kararlara karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz²⁹⁴.

İlk derece mahkemelerinden verilip CMK 272/1. maddesi gereği resen istinafa tabi kararlara karşı kanun yararına bozmaya gidilemez²⁹⁵. Bu hükümler ilgililer istinafa başvurmasa da resen istinaf incelemesine tabi tutulur ve istinaf incelemesi neticesinde kesinleşme söz konusu olduğu için bu hükümlere karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz.

Hükme karşı bir sanık tarafından istinaf veya temyiz edilmesi halinde, kanun yoluna başvurmayan ve hüküm kendileri açısından kesinleşen sanıkların kanun yararına bozma kanun yoluna başvuruları mümkündür.

Ceza Genel Kurulu'nun yerleşik içtihatları doğrultusunda kendisine zorunlu müdafî atandığından haberi olmayan sanığa tefhim veya tebliğ edilmeyen kararların

²⁹¹ 5. CD, 10.05.2010 T, 2010/1542 E, 2010/3428 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

²⁹² 5. CD, 09.03.2023 T, 2023/12 E, 2023/2367 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

²⁹³ Aldemir, s. 539.

²⁹⁴ Aygün Eşitli, s. 207-208.

²⁹⁵ Kuyucu, s. 70.

kesinleşmesi söz konusu değildir²⁹⁶. Bu durumda karar kesinleşmemiş olduğundan sanıkların kanun yollarına başvurma süreleri kararı öğrenme tarihleri ile başlayacağından karar usulüne uygun kesinleşmemiş olur ve kesinleşmeyen karara karşı da kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmak hukuken mümkün olmaz.

IX. KANUN YARARINA BOZMA SEBEPLERİ

A. Kanun Yararına Bozma Sebebi Kabul Edilen Hukuka Aykırılıklar

Kanun yararına bozmanın sebebini, istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karar veya hükümlerdeki hukuka aykırılıklar oluşturur²⁹⁷. CMK'nun 309. ve 310. maddelerinde hangi hukuka aykırılıkların kanun yararına bozmaya konu olabileceği sayılmamıştır. Kanun yararına bozma başvurularının incelenmesinin Yargıtay tarafından yapıldığı düşünüldüğünde temyiz nedenlerini düzenleyen CMK'nun 288. maddesindeki sebeplerin kanun yararına bozma sebeplerini oluşturacağını değerlendirmek mümkündür.

Kanun yararına bozma kanun yolunun olağanüstü kanun yolu olması sebebiyle her hukuka aykırılığın kanun yararına bozmaya konu olmaması ve olağan kanun yollarına göre kanun yararına bozmaya konu hukuka aykırılıkların daha dar değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle her hukuka aykırılık kanun yararına bozma sebebini oluşturmaz. Kanun Yararına bozmaya konu olabilecek hukuka aykırılığın hükme etkili olması ve temyiz sebebi oluşturacak nitelikte bir hukuka aykırılık olması gerekmektedir²⁹⁸.

CMK'nun 288/2. maddesi gereği hukuka aykırılıktan kasıt bir hukuk kuralının hiç uygulanmaması ya da hatalı uygulanmasıdır.

Hukuka aykırılığı değerlendirilirken geniş yorumlanmayıp dar kapsamlı tutulması büyük önem arz etmektedir²⁹⁹. Zira kanun yararına bozma olağanüstü bir kanun yoludur ve amacı içtihat birliğinin sağlanarak, kamu yararına karar veya hükmün bozulması yolu ile mağduriyetlerin giderilmesidir. Kanun yararına bozma ile

²⁹⁶ CGK, 21.12.2010 T, 2010/11-246 E, 2010/266 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

²⁹⁷ Erdem ve Şentürk, s. 260.

²⁹⁸ Aygün Eşitli, s. 207; Y. Ünver ve Hakeri, s. 813.

²⁹⁹ Şahin ve Göktürk, s. 669.

bu amaçların gerçekleştirilmesi sağlanırken kesin hükme karşı başvurulmuş yol olması sebebiyle kesin hükmün otoritesinin de sarsılmaması bireylerin hukuk devletine olan güvenlerinin zedelenmemesi adına önemlidir.

Suç olmayan bir fiilden dolayı sanık hakkında mahkumiyet kararı verilmesi, duruşma açılarak karar verilmesi gereken durumda duruşma açmaksızın dosya üzerinden sanığın mahkumiyetine karar verilmesi gibi esaslı usul hataları yapılması, iddianamede olmayan olay sebebiyle sanığa ceza verilmesi, mahkemenin yetkisine giren konuda karar verilmesine yer olmadığına karar vermesi, içeriği yasaya aykırı olan ve denetimden geçmeden kesinleşen kararın, başka davada verilecek hükme tesir edecek olması gibi durumlar hükme tesir edecek nitelikte olup bu hallerdeki kararların kamu vicdanını, hukuk devletine duyulan güveni zedelediği aşikar olup bu kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi mümkündür³⁰⁰.

Karar veya hükme konu olan fiilin kabahat mi yoksa suç mu olduğu hususundaki değerlendirmeye karşı kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilir³⁰¹. Zira soruşturma aşamasında eylemin kabahat kabul edilmesi durumunda kovuşturmayla yer olmadığı kararı verilecek ve bu karar itiraz mercii olan sulh ceza hakimliğinin kararı ile itiraz üzerine kesinleşecektir. Eylem mahkemece kabahat kabul edildiğinde ise mahkemece beraat kararı verilecek olup bu beraat kararının temyiz veya istinaf incelemesinden geçmeden kesinleşmesi durumunda kanun yararına bozmaya başvurulabilir. Yargıtay 2011 tarihli bir kararında da eylemin suç mu yoksa kabahat mi olduğu hususunda netlik olmaması ve Cumhuriyet Başsavcılığınca eylemin suç olması sebebiyle iddianame düzenlenmesi ve yapılan yargılama neticesinde eylemin kabahat olduğu gerekçesiyle sanık hakkında beraat kararı verilip, kabahat sebebiyle idari yaptırım uygulanması halinde bu beraat kararının kesinleşmesi halinde eylemin suç oluşturduğu iddiası ile kanun yararına bozmaya konu olabileceğini belirtmiştir³⁰².

Yargıtay, eski kararlarında Kabahatler Kanunu uyarınca verilen kararlara karşı kanun yararına bozmaya başvurulamayacağını belirtirken³⁰³, daha sonraki içtihatlarında ise kabahatlere karşı kanun yararına bozmaya başvurulabileceğini belirtmiştir³⁰⁴.

³⁰⁰ Günay, *Gidilemeyecek Durumlar*, s. 97-98.

³⁰¹ Şahin ve Göktürk, s. 669.

³⁰² CGK, 12.04.2011 T, 2011/7-21 E, 2011/47 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁰³ 7.CD, 13.04.2010 T, 2009/7152 E, 2010/5988 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁰⁴ 7. CD, 14.12.2021 T, 2021/14599 E, 2021/17279 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

Hakimin tarafsızlığı hususunda şüphenin ortadan kaldırılması için yapılan taleplerin reddi kararlarına ilişkin itiraz kararları da kanun yararına bozmanın konusu yapılabilir³⁰⁵. Nitekim, Yargıtay 2014 tarihli bir kararında; hakimnin daha önce soruşturma işlemleri yaptığı davada usul işlemlerine katılmasını kanun yararına bozma sebebi saymıştır³⁰⁶.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında cezaevinde bulunan ve duruşmadan bağışık tutulmayan sanığın kısa kararın okunduğu duruşmaya getirilmemesini savunma hakkının ihlali kabul ederek kanun yararına bozma başvurusunun kabulüne karar vermiştir³⁰⁷. Yargıtay 2022 tarihli bir kararında yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirmesini, ilk kararı veren hakimlerce yapılmasını kanun yararına bozma sebebi olarak kabul etmiştir³⁰⁸.

Yargıtay 2019 tarihli bir kararında eylemin teşebbüs aşamasında kalmasına rağmen sanığa tamamlanmış suç üzerinden ceza verilmesini kanun yararına bozma sebebi saymıştır³⁰⁹. Yargıtay 2023 tarihli bir kararında ilk derece mahkemesince sanık hakkında kesin olarak verilen 580,00 TL adli para cezasına ilişkin hükmü karar tarihi itibarıyla sanığın cezalandırılmasına karar verilen hakaret suçunun 12 yıllık olağanüstü zamanaşımı süresinin dolduğunun anlaşılması sebebiyle kanun yararına bozma kararı vermiştir³¹⁰.

Yargıtay 2023 tarihli bir kararında, dosyada uzlaştırma işlemleri sırasında çıkarılan tebligatların usulüne uygun olmaması sebebiyle dosyayı CMK 309/4-b bendi kapsamında kanun yararına bozmuştur³¹¹.

Ceza Genel Kurulu'nun ve dairelerin yukarıda bahsettiğimiz kararları irdelendiğinde uygulamada kanun yararına bozma sebebi kabul edilen aykırılıkların, kanunun açık hükümlerine aykırı olan bu aykırılık sebebiyle yargılamanın taraflarının haklarını zedeleyen ve daha ileriki boyutlarda tazminat sorumluluğu dahi doğurabilecek ciddi boyutlarda hukuka aykırılıklar olduğu görülmektedir.

³⁰⁵ Apaydın, s. 245.

³⁰⁶ CGK, 04.02.2014 T 2013/1-538 E 2014/29 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁰⁷ CGK, 05.07.2022 T, 2021/6-334 E, 2022/520 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁰⁸ CGK, 02.06.2022 T, 2020/14-405 E, 2022/458 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁰⁹ 1. CD 11.03.2019 T, 2018/5939 E, 2019/1461 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³¹⁰ 6. CD, 26.04.2023 T, 2023/13567 E, 2023/10159 K., www.uyap.gov.tr, (15.01.2024)

³¹¹ 11. CD, 13.03.2023 T, 2023/883 E, 2023/1461 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

B. Kanun Yararına Bozma Sebebi Kabul Edilmeyen Hukuka Aykırılıklar

Kanun koyucu tarafından yapılan düzenleme ile madde metninde kanun yararına bozma talebine konu edilemeyecek hâllerden bahsedilmemiş olup kanun yararına bozma sebebi kabul edilmeyen hukuka aykırılıklar uygulamalar doğrultusunda yargı içtihatları ile belirlenmiştir. Bu kapsamda kanun yararına bozma yoluna başvurulabilmesi için kararda hukuka aykırılık bulunmalı³¹², bu hukuka aykırılık bireylerin haklarını zayi eder nitelikte olmalı ve bu hak kaybının düzeltilmesi için başkaca bir kanun yoluna başvuru imkânı olmamalıdır³¹³.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında yasaya aykırılığın giderilmesinde, hükmün kesinleşmesini ve infazını engelleyen usule ilişkin yasal düzenlemenin mevcut olması durumunda bu yola başvurulmadan, olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma yoluna gidilmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir³¹⁴.

Temyiz veya istinaf incelemesi görmeden kesinleşen karardaki her hukuka aykırılığın kanun yararına bozmaya konu olması mümkün olmayıp, hukuka aykırılığın karar veya hükme tesir etmesi ve istinaf veya temyize de konu olabilecek nitelikte bulunması gerekmektedir³¹⁵. Ancak olağan kanun yollarında bozma sebebi olan her hukuka aykırılığın kanun yararına bozmanın konusunu oluşturması kanun yararına bozmanın amacı ile de bağdaşmayacaktır. Bu sebeple kesin kararı ortadan kaldırabilme niteliği de göz önüne alındığında olağanüstü kanun yollarından olan kanun yararına bozma ile hükmün bozulabilmesi için hukuka aykırılığın, davanın özüne etki edecek nitelikte ciddi bir hukuka aykırılık olması ve sanığın hukuki durumunu değiştirme ihtimaline sahip olması gerekmektedir³¹⁶. Yargıtay 2009 tarihli bir kararında gerekçeli kararda kâtip isim ve imzasının olmaması sebebiyle dosyanın kanun yararına bozulmasının, kanun yararına bozmanın hiçbir amacına hizmet etmeyeceğini belirterek, özel dairenin kanun yararına bozma kararına, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yaptığı itirazı kabul etmiş ve kanun yararına bozma başvurusunun reddine karar vermiştir³¹⁷. Yargıtay 2022 tarihli bir kararında kanun

³¹² Öztürk ve diğerleri, Nazari, s. 758.

³¹³ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 806.

³¹⁴ CGK,08.02.2022 T, 2019/18-422 E, 2022/431 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³¹⁵ Aygün Eşitli, s. 207.

³¹⁶ Kuyucu, s. 138.

³¹⁷ CGK, 16.06.2009 T, 2009/3-58 E, 2009/166 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

yararına bozma talebinin Yargıtay tarafından yerinde görülebilmesi için bu yola konu edilen hukuka aykırılıkların ciddi olması ve hakkında hüküm kesinleşmiş olan kişinin hukuki durumunu etkiler nitelikte olması gerektiğini belirterek her hukuka aykırılık sebebiyle kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamayacağını belirtmiştir³¹⁸.

Hükümden sonra ortaya çıkan sebeplerle kanun yararına bozma talep edilemez. Bu gibi durumlarda yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurmak mümkün olduğundan hukuka aykırılığın kanun yararına bozma ile düzeltilmesi mümkün değildir³¹⁹.

CGK, kısa kararda herhangi bir hukuka aykırılık yoksa kısa karar ile gerekçeli karar arasında çelişki bulunması durumunda hükmün esasını oluşturan kısa kararın zedelenmemesi için kanun yarına bozmaya başvurulamayacağına hükmetmiştir³²⁰

Karardaki hukuka aykırılıkların infaz aşamasında verilecek başka bir kararla düzeltilmesinin mümkün olduğu durumlarda kanun yararına bozma yoluna başvurulamaz³²¹.

Hükmün kesinleşmesine rağmen hükme karşı eski hale getirme olanağının bulunduğu durumlarda da kanun yararına bozmaya başvurulamaz³²².

Eksik soruşturma yürütülmesi, mahkemenin maddi olay hakkında yaptığı değerlendirmede hata olduğu iddiası gibi hukuka aykırılıklarda kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulamaz³²³.

Yine Yargıtay Ceza Genel Kuru tarafından verilen pek çok karar ile hakimın takdir hakkını kullanmasına ilişkin durumlarda kanun yararına bozma yoluna başvurulamayacağı belirtilmiştir. Örneğin Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2024 tarihli Özel Daire çoğunluğu ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken; kanun yararına bozma isteminin, hâkimin kanaat ve takdir yetkisi kapsamında bulunup bulunmadığının, bu bağlamda, sanık hakkında olası kastla silahla kasten yaralama suçunun yasal unsurları itibarıyla oluşup oluşmadığı hususunun kanun yararına bozma talebine konu olup olamayacağının

³¹⁸ CGK, 10.05.2022 T, 2019/18-318 E, 2022/316 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³¹⁹ Şahin ve Göktürk, s. 668.

³²⁰ CGK, 14.12.2010 T, 2010/6-232 E, 2010/260 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³²¹ Yaşar ve Otacı, s. 2893.

³²² 5. CD, 10.05.2010 T, 2010/1542 E, 2010/3428 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³²³ Günay, *Gidilemeyecek Durumlar*, s. 99-103; M Sabri Livanelioğlu, *Yazılı Emir Ve Mahkemenin Takdiri*, *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, Yıl: 1975, s. 17; Kuyucu, s. 144.

belirlenmesine ilişkin bir kararında, 26.10.1932 tarihli ve 29-12 sayılı İtihadı Birleştirme Kararında, uygulamadaki esaslı yanlışlıklar ile esasa etkili usul hataları dışında kalan, hâkimin kanaat ve takdirine ait fiili sorunlardan dolayı kanun yararına bozmaya gidilemeyeceğinin belirtildiğini, aynı hususun birçok Genel Kurul ve Özel Daire kararlarında da vurgulandığını, nitekim 14.11.1977 tarihli ve 3-2 sayılı Yargıtay İtihadı Birleştirme Kararı ile erteleme isteği hakkında olumsuz bir değerlendirme içeren ya da yasal gerekçe gösterilmeden bu isteğin reddine ilişkin olan kararlara karşı kanun yoluna başvurma olanaklı olmadığının kabul edildiğini, yine, YCGK'nın 19.02.2008 tarihli ve 19-31 sayılı kararında, hâkimin takdir yetkisini hatalı kullanmasına bağlı olarak ortaya çıkan ve suç işleyenler için bir hak teşkil etmeyen hukuka aykırılıkların; 23.03.2010 tarihli ve 29-56 sayılı kararında da, kabul edip etmemenin mahkemenin takdirine bağlı olduğu istekler hakkında verilen kararların kanun yararına bozma istemine konu edilemeyeceğinin belirtildiği, bu kapsamda, artırım ve indirim miktarları saptanırken takdirde yanlışlığa düşülmesi gibi kanunların hâkimlere takdir hakkı kullanma olanağı sağladığı durumlarda kanun yararına bozma yoluna gidilemeyeceğinin yerleşik bir uygulama olduğu, öte yandan delillerin veya hukuk kurallarının yanlış değerlendirilmelerinden kaynaklanan, hüküm ve kararlardaki hukuki değerlendirme hatalarıyla ilgili olarak kanun yararına bozma yoluna başvurulmasının mümkün olduğu ifade edilerek sanığa atılı suçun yasal unsurları itibarıyla oluşmadığına yönelik kanun yararına bozma isteminin, hâkimin takdir ve kanaat hakkına ilişkin olmayıp maddi ceza hukukunu ilgilendiren ve başka yolla da denetlenme imkânı bulunmayan ciddi bir hukuka aykırılık iddiası taşıması karşısında, somut olayda mahkûmiyet hükümlerine esas teşkil edecek şekilde delil bulunup bulunmadığı ile mevcut delillerin yerinde değerlendirilip değerlendirilmediği, bu bağlamda suçun unsurlarının oluşup oluşmadığı hususlarının, kanun yararına bozma talebine konu edilebileceği ifade edilerek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabulüne karar verilmiştir³²⁴.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun Özel Dairece hükmün kanun yararına bozma istemi üzerine incelendiği sırada, kanun yararına bozma istemine konu edilmeyen başkaca hukuka aykırılık hallerinin saptanması halinde izlenecek yöntemin belirlenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması hususunun kanun yararına

³²⁴ CGK, 13.03.2024 T, 2023/1-111 E, 2024/117 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024)

bozma konusu yapılıp yapılamayacağına ilişkin 2009 tarihli bir kararında ise, hükümdeki her hukuka aykırılığın, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 14.11.1977 gün ve 3-2 sayılı kararı uyarınca bu yasa yolunun olağanüstü bir yasa yolu olması nedeniyle kanun yararına bozma konusu yapılamayacağını, bu kapsamda hâkimlerin takdir hakları alanlarına giren ve suç işleyenler için bir hak teşkil etmeyen hususların, bu yolla denetlenemeyeceğini, buna karşın kanıtların veya hukuk kurallarının yanlış değerlendirilmelerinden kaynaklanan hukuki değerlendirme hatalarının kanun yararına bozma kanun yoluna konu olabileceğinin belirtildiğini, bu açıklamalar doğrultusunda Özel Dairece yasaya aykırı olduğu saptanan hususlarda, kanun yararına bozma başvurusu sağlandıktan sonra, diğer kanun yararına bozma nedenleri yönünden de karar verilmesi gerekirken, taleple bağlılık ilkesine uyulmaksızın saptadığı diğer hukuka aykırılıkları belirleyerek, istemlerin bir kısmını kendi belirlediği esaslara göre bir kısmını ise Yerel Mahkemece yapılan belirlemeleri esas almak suretiyle karara bağlamasının isabetsiz olup, yasaya aykırı olduğu saptanan diğer hususlar yönünden de kanun yararına bozma başvurusu sağlandıktan sonra, sonucuna göre karar verilmek üzere dosyanın Özel Daireye gönderilmesine karar verilmesi gerektiği ve sanık hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün hukuki bir sonuç doğurmamasını ifade eden ve doğurduğu sonuçlar itibarıyla karma bir özelliğe sahip bulunan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun, denetim süresi içinde kasten yeni bir suçun işlenmemesi ve yükümlülöklere uygun davranılması halinde, geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak kamu davasının 5271 sayılı CYY'nın 223. maddesi uyarınca düşürölmesi sonucu doğurduğundan, bu niteliğiyle sanık ile devlet arasındaki cezai nitelikteki ilişkiyi sona erdiren düşme nedenlerinden birisini oluşturduğu, koşullu bir düşme nedeni oluşturan "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" müessesesinin, objektif koşulların varlığı halinde mahkemece, diğer kişiselleştirme hükümlerinden önce ve resen değerlendirilerek, uygulanması yönünde kanaate ulaşıldığı takdirde, hiçbir isteme bağı olmaksızın öncelikle uygulanmak zorunda olması, gerek koşulları oluştuğu halde bu konuda hiçbir değerlendirme yapılmaması gerekse hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararındaki hukuka aykırılıkların, hâkimin taktir hakkına taalluk eden bir husus olmaması nedeniyle kanun yararına bozma konusu yapılabileceği yönünde bir kuşku bulunmadığından ve bu nedenle Özel Dairece bu yöne ilişkin kanun yararına bozma isteminin taktire taalluk

ettiğinden bahisle reddine karar verilmesinde de isabet bulunmadığı gerekçesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabulüne, Özel Daire kararının kaldırılmasına ve yasaya aykırı olduğu saptanan hususlar yönünden de kanun yararına bozma başvurusu sağlandıktan sonra, sonucuna göre tüm istemler birlikte değerlendirilerek karar verilmek üzere dosyanın Özel Daireye gönderilmesine karar verilmiştir.³²⁵.

Hukuka aykırılığın düzeltilmesi için olağan kanun yollarına başvuru imkanının bulunduğu durumlarda olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozmaya başvurmak mümkün değildir. Yargıtay 2007 tarihli bir kararında kanun yararına bozma başvurusu yapılan kararın henüz kesinleşmediğini belirterek, Yargıtay 4.CD'nin kanun yararına bozma yönünde verdiği kararı kaldırarak, karara karşı olağan kanun yollarına başvuru hakkının bulunduğu durumlarda kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemeyeceğini belirtmiştir³²⁶.

Yukarıda belirttiğimiz içtihatlar irdelendiğinde Yargıtay'ın kanun yararına bozma başvurusunu kabul için, olağan kanun yolu olan temyize göre daha ciddi boyutlara ulaşan hukuka aykırılıklar aradığı, bu hukuka aykırılıklar sebebiyle bireylerin haklarının zedelenmesi ve hukuka aykırılıkların giderilmesini sağlayan başkaca hukuk yolunun kalmamasını aradığı anlaşılmaktadır.

X. KANUN YARARINA BOZMAYA BAŞVURU USULÜ

A. Kanun Yararına Bozmaya Başvurma Yetkisi

Kanun yararına bozma yetkisi CMK'nun 309/1. maddesi gereği kural olarak Adalet Bakanlığına aittir. CMK'nun 310/1. maddesinde ise sınırlı sayıda bulunan bazı hallerde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın da resen kanun yararına bozmaya başvurabileceği hüküm altına alınmış, 310. maddenin 2. Fıkrasında ise Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma kanun yoluna başvurduğu durumlarda Yargıtay Başsavcısı'na istisnai olarak tanınan yetkisini kullanamayacağı belirtilmiştir.

³²⁵ CGK, 14.07.2009 T, 2009/6-163 E, 2009/202 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³²⁶ CGK, 30.01.2007 T, 2006/4-348 E, 2007/16 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

CMK'nun 310/2. maddesi, aynı karar veya hüküm ile ilgili olarak Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma başvurusu yaptığı sebebe ilişkin olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına başvurmaması şeklinde anlaşılmalıdır. Adalet Bakanlığı'nın karar veya hükümde kanun yararına bozma konusu yapmadığı bir hukuka aykırılığın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından tespit edilmesi ihtimal dâhilindedir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının tespit ettiği hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması neticesinde CMK 309/4-d maddesi gereği hükümlünün cezasının tümünden kaldırıldığı ya da daha hafif ceza ile cezalandırılması durumu ortaya çıkıyorsa Yargıtay Başsavcısı CMK 310/1 maddesi gereği resen kanun yararına bozma yoluna başvurabilir³²⁷.

Olağan kanun yollarına başvuru hakkı olan, sanık, katılan, vekil veya müdafii gibi yargılamanın süjelerinin kanun yararına bozma kanun yoluna başvurma yetkileri yoktur. Bu kişilerin kanun yararına bozma haklarının olmaması, kanun yararına bozma başvurusu hususunda Adalet Bakanlığını harekete geçirecek yolları kullanmalarına engel değildir. Bu kişiler karar veya hükümde kanun yararına bozma sebebi olan bir hukuka aykırılık olduğu düşüncesindeyse Adalet Bakanlığı'na başvurarak Bakanlığın kanun yararına bozma yoluna gitmesini isteyebilirler³²⁸. Kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisi olan Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının her dosyada yapılan hukuka aykırılıkları tespit etmesi gibi durum söz konusu olmadığından ve dosyanın süjeleri olan sanık veya katılan gibi kişilerin ellerindeki kararın kanun yararına bozulmasını sağlayacak belgeler ile Bakanlık ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını tahrik ederek harekete geçirmeleri hukuka aykırılıkların giderilmesinde önem arz etmektedir. Bu kişilerin ellerinde bulunan belgeler ile kararın hangi sebeplerle kanun yararına bozulması gerektiği hususunda yaptığı başvuru üzerine Bakanlık veya istisnai durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, gerekli gördüğü takdirde kanun yararına bozma kanun yoluna başvuracak ve hukuka aykırılıkların önüne geçilmiş olacaktır. Yargılamanın taraflarına kanun yararına bozma kanun yoluna doğrudan başvurma yetkisinin tanınmaması Yargıtay'ın iş yükünün artmasını önlemek, Adalet Bakanlığı'nca kanun yararına bozma yoluna başvurmaya değer görülen ciddi nitelikte hukuka aykırılıklar

³²⁷ Kuyucu, s. 199.

³²⁸ Karakehya, s. 681.

barındıran karar ve hükümlerde Yargıtay'ın verecekleri karar ile ülke genelinde içtihat birliğini sağlamasının önünü açmak olduğu düşüncesindeyiz.

B. Kanun Yararına Bozma Başvurusunun Adalet Bakanlığınca Değerlendirilmesi

Sanık, katılan, vekil veya müdafî gibi yargılamanın süjesi konumundaki kişilerin karar veya hükme karşı kanun yararına bozma talep etmesi durumunda, aleyhine kanun yararına bozma başvurusu yapılan karar veya hükmün verildiği yerdeki Cumhuriyet Savcısı, kanun yararına gidilmesi hususundaki kanaatini yazarak dosyayı Adalet Bakanlığına gönderir. Kanun yararına bozmaya gidilmesi mümkün olmayan bir hukuka aykırılık söz konusu olsa dahi yerel Cumhuriyet Savcısı başvuruyu Adalet Bakanlığına göndermek zorundadır³²⁹. Adalet Bakanlığı, kendisine gelen başvurudaki hukuka aykırılıkların, kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmayı gerektirecek nitelikte olup olmadığını değerlendirerek işlem yapar. Eğer hukuka aykırılığın kanun yararına bozma ile giderilebileceği kanısına varırsa Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığını kanun yararına bozma yoluna başvurulması için tebliğname ile harekete geçirecektir³³⁰. Bakanlık, hukuka aykırılığı aleyhine kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulacak nitelikte görmez ise kanun yararına bozmaya gidilmediğine dair karar verir. Bu karara karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir³³¹.

C. Adalet Bakanlığının Kanun Yararına Bozma İsteminde Bulunması

CMK'nun 309/1. maddesi gereğince; Adalet Bakanlığı, ilgililerin talepleri ile ya da resen bir karar veya hükümde kanun yararına bozma yoluna gidilebilecek nitelikte hukuka aykırılık tespit ettiğinde, ilgililerin dilekçedeki kanun yararına bozma gerekçeleri ile bağlı olmaksızın kanun yararına bozma hususundaki talebini gerekçelerini de göstererek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılı olarak iletir³³².

³²⁹ Akkaya, s. 15.

³³⁰ Kuyucu, s. 174.

³³¹ Aldemir, s. 570.

³³² Artuç, s. 1407.

Kanun yararına bozma talebinde gerekçe gösterilmemesi durumunda Yargıtay ilgili ceza dairesi kanun yararına bozma başvurusunun reddine karar verir.

Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma yoluna başvurmada takdir hakkı vardır. Adalet Bakanlığı'nın hukuka aykırı olduğunu öğrendiğinde, talebin hukuka uygun olup olmadığını denetleyememesi gerektiğini belirtip Adalet Bakanlığı'nın kanun yoluna gitmesinin zorunlu olduğunu savunan görüşler de vardır³³³. Bizce de, kanun yararına bozma sebebi sayılacak nitelikte ciddi hukuka aykırılıkların bulunması halinde dahi Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma yoluna başvurmada takdir hakkının bulunmaması gerekmektedir. Kanun yararına bozmanın amacı da düşünüldüğünde bu durum kanun yararına bozmanın amacı ile örtüşmemektedir ve bakanlığın, kanun yararına bozma yoluna başvurmaması sebebiyle kişilerden hukuka aykırılıklara katlanmalarını beklemek hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmamaktadır. Ancak bu durumda, kesinleşmiş bulunan karar neticesinde sanık artık hükümlü haline geleceğinden ve artık yeni bir yargılama da yapılmadığından dolayı, Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına gitmemesinin adil yargılanma hakkının ihlali olmayacağını belirten görüşler de vardır³³⁴.

D. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Yapılacak İşlemler

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma hususundaki gerekçelerine ekleme ve çıkarma yapmaksızın bu gerekçeleri aynen yazarak ihbarname ile Yargıtay ilgili ceza dairesinden kararın kanun yararına bozulmasını talep eder³³⁵. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanlığından gelen kanun yararına bozma talebini, bozulması istenilen kararın hukuka uygun olduğu gerekçesi ile geri çeviremez, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kanun yararına bozma talep etme hususunda takdir hakkı bulunmayıp, bakanlığın talebi doğrultusunda ilgili ceza dairesine başvuru yapmak zorundadır³³⁶. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, Adalet Bakanlığından gelen kanun yararına bozma talebi hususunda

³³³ Aygün Eşitli, s. 213.

³³⁴ Akif Yıldırım, Adalet Bakanlığının Kanun Yararına Bozma yoluna Gitmemesi Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Bireysel Başvuru Konusu Yapılabilir mi?, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 12, Sayı:127, Nisan 2017, s. 133.

³³⁵ Kunter, Olağanüstü Temyiz, s.170; Aldemir, s. 573; E. Yılmaz, s. 525.

³³⁶ Soyaslan, s. 637; Gökçen ve diğerleri, s. 751; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 809.

takdir hakkı olmaması sebebiyle, kanun yararına bozma yoluna gidilen karar veya hükmün kesin olup olmadığını, kanun yararına bozma başvurusundaki belgelerin eksikliği hususunda inceleme yaparak Adalet Bakanlığının istemini geri çevirmesi de mümkün değildir³³⁷.

XI. KANUN YARARINA BOZMA BAŞVURUSUNUN ETKİLERİ

A. Aktarma Etkisi

Kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulması halinde, ilk kararı veren mahkemenin, kanun yararına bozma başvurusunu kabul veya reddetme gibi bir karar vermesi hukuken mümkün olmayıp, ilk kararı veren mahkeme, kanun yararına bozma başvurusunu değerlendirmek üzere dosyayı Yargıtay'a göndermek zorundadır. Yargıtay ceza dairesi, kanun yararına bozma başvurusu neticesinde önüne gelen kararda başvuruya konu hukuka aykırılığın bulunup bulunmadığını denetleyecektir. Daire, yaptığı denetim neticesinde, kanun yararına bozma sebebi yapılan hukuka aykırılığın kanun yararına bozma konusu yapılabileceğine kanaat getirirse başvuruyu kabul eder, eğer daire kanun yararına bozma sebebi yapılan hukuka aykırılığın kararın kanun yararına bozulmasını gerektirmediğine kanaat getirirse başvuruyu reddedecektir. İlk derece mahkemesince verilen kararın aleyhine kanun yararına bozma yoluna başvurulması neticesinde, kararın hukuka uygun olup olmadığının denetimini yapma görevi Yargıtay ceza dairesine geçtiğinden kanun yararına bozmanın aktarma etkisi vardır³³⁸.

B. Yayılma Etkisi

İştirak halinde işlenen suçlarda mahkeme tarafından verilen karara karşı sanıklardan bazılarının olağan kanun yolları olan istinaf veya temyiz başvurusunda bulunup bir kısmının karara karşı istinaf veya temyiz incelemesinde bulunmaması mümkündür. Bu durumda kararın istinaf veya temyiz talebinde bulunan sanık lehine

³³⁷ Kuyucu, s. 178.

³³⁸ Aldemir, s. 618.

bozulması halinde bu bozmadan karara karşı kanun yoluna başvurmamış olan fakat kanun yoluna başvurulmuş fiille bağlantısı bulunan diğer sanıkların da yararlanacağını ilk bölümde belirtmiştik.

İstinaf ve temyizde olduğu gibi kanunda, kanun yararına bozmanın, kararın lehine bozulduğu sanık dışındaki sanıklara uygulanıp uygulanmayacağı ve diğer sanıkların kanun yararına bozmadan yararlanıp yararlanmayacağı yönünde bir düzenleme yoktur. Bu sebeple kanun yararına bozmanın, lehine kanun yararına bozma başvurusu yapılan sanık dışındaki diğer sanıklara uygulanıp uygulanmaması uygulama ile işlerlik kazanmaktadır.

Uygulamada kanun yararına bozmanın diğer sanıklara etki edip etmemesi konusunda iki farklı görüş vardır. İlk görüşü savunanlar, kanun yararına bozmanın diğer sanıklara etki edeceği hususunda kanuni bir düzenleme bulunmaması sebebiyle, kanun yararına bozma yoluna hangi sanık için gidilmişse o sanık için hüküm doğuracağını bu kararın diğer sanıklara etki etmeyeceğini savunmaktadırlar³³⁹. İkinci görüşü savunanlar ise bir suçun birden fazla kişi tarafından iştirak halinde işlenmesi durumunda, sanıkların aynı mahkemede yargılanması neticesinde sanıkların bazılarının kanun yollarına başvurmaması gerekçesiyle diğer sanıklara göre daha ağır cezaya mahkûm edilmesinin adalet duygusunu zedeleyeceğinden kanun yollarına başvurma yayılma etkisinin olması gerektiğini belirterek, hükmün kanun yararına bozulması durumunda da kanun yararına bozma talebinde bulunmayan sanıklara uygulanmasının mümkün olduğu durumlarda kanunda açık hüküm bulunmadığı gerekçesiyle diğer sanıklara uygulanmasının kanun yollarının kabul edilmiş amacıyla bağdaşmayacağı gerekçesiyle, kanun yararına bozma kanun yolunda da sirayet etkisinin bulunması gerektiğini savunmaktadırlar³⁴⁰. Biz ikinci görüşe iştirak etmekteyiz ve kanun yararına bozma başvurusu neticesinde hükmün sanık lehine bozulması durumunda hükme karşı lehine kanun yararına bozma başvurusu yapılmayan diğer sanıkların da kanun yararına bozmanın lehlerine olması durumunda bu bozmadan faydalanması gerektiğini düşünmekteyiz. Kanun yararına bozmanın amaçlarının, karardaki ciddi boyutlara ulaşan hukuka aykırılıkların bozulması neticesinde bireylerin hak kayıplarına uğramasının önüne geçmek ve ülke genelinde

³³⁹ Kuyucu, s. 290.

³⁴⁰ Aldemir, s. 619.

içtihat birliğı sağlayarak benzer olaylar sebebiyle aynı hukuka aykırılıkların tekrarlanmasının önüne geçmek olduğı düşünöldüğünde, farklı sanıklara farklı yaptırımların uygulanarak mahkeme içinde dahi birliğin sağlanamaması, kanun yararına bozmanın amaçlarıyla bağdaşmayacaktır.

C. Durdurma Etkisi

İlk derece mahkemesince verilen karara karşı olağan kanun yolları olan temyiz ve istinafa başvurulması halinde, temyiz ve istinaf başvurusu, aleyhine kanun yoluna gidilen kararın kesinleşmesine engel olur ve bu sayede verilen kararın kesinleşmemesi sebebiyle infazı da mümkün olmaz. Karara karşı, kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulması durumunda ise, hükmün infazı kendiliğinden durmaz ve ertelenmez. Bu sebeple temyiz ve istinafın aksine olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozmanın durdurma etkisi yoktur³⁴¹

Kanun yararına bozmanın durdurma etkisi olmamasına rağmen ciddi boyutlara ulaşan hukuka aykırılıklar sebebiyle hak kayıplarının önüne geçmek için uygulamada hükmün infazının durdurulmaması durumunda telafisi imkansız zararların doğmasının muhtemel olduğı durumlarda 5275 sayılı kanunun 98. maddesi gereğı infazın durdurulması ve ertelenmesi kararı verilebileceğı kabul edilmektedir³⁴². Yargıtay 2022 tarihli bir kararında yerel mahkemenin kanun yararına bozulmasına karar vererek sanığın belirtilen suçla yönelik infazının durdurulmasına ve sanığın tahliyesine karar vermiştir³⁴³.

Kanaatimizce, uygulamadaki bu durum son derece isabetlidir. İnfazın durdurulmaması halinde kişilerin hakları ileride telafi edilemeyecek derece de ihlal ediliyorsa sanıkların mağduriyetinin ve hak kayıplarının önüne geçmek adına kanun yararına bozma başvurusu üzerine incelemeyi yapacak Yargıtay dairesince infazın durdurulmasında bir sakınca yoktur.

³⁴¹ Aldemir, s. 620; Günay, Olağanüstü Kanun Yolları, s. 201.

³⁴² Günay, Olağanüstü Kanun yolları, s. 201; Kuyucu, s. 286.

³⁴³ CGK, 05.07.2022 T, 2021/6-434 E, 2022/520 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

D. Aleyhe Değiştirme Yasağı

CMK'nun 309/4-b maddesi gereği kanun yararına bozmada aleyhe değiştirme yasağı mevcuttur. CMK 309/4-b maddesi gereği mahkûmiyete ilişkin hükmün davanın esasını çözmeyen yönüne ya da savunma kaldırılması ya da kısıtlanması sonucu doğuran usuli işlemlere ilişkin kanun yararına bozma durumunda yerel mahkemece yapılacak yeni yargılama neticesinde yeni hükümdeki ceza ilk hükümdeki cezadan daha ağır olamaz³⁴⁴.

CMK 309/4-c maddesi kapsamındaki bozmalarda ise aleyhe değiştirme yasağının mutlak bozma sebebi olması sebebiyle Yargıtay tarafından CMK 309/4-c maddesi kapsamında yapılacak bozmalarda “ aleyhe sonuç doğurmamak ve yeniden yargılama yapılmamak üzere bozma kararları” verildiği görölmektedir. Yargıtay 2022 tarihli bir kararında CMK 309/4-c bendi kapsamında yapılan kanun yararına bozmadan sonra yerel mahkemece sanığın aleyhine sonuç doğuracak şekilde karar verilmemesi hususunun göz ardı edilerek sanık aleyhine olacak şekilde düşme kararı verilmesini kanun yararına bozma sebebi sayarak dosyanın CMK 309/4- a bendi kapsamında bozulmasına karar vermiřtir³⁴⁵.

Kanun yararına bozmada kararın bozulmasında aynı hataların önüne geçmek ve içtihat birliği sağlamak gibi kamu yararı gözetilmektedir. Kamu yararı amacı gözetilen bir durumda kararın bozulması sebebiyle yeni yapılacak yargılama da sanığın aleyhine bir durumun oluşması, kanun yararına bozma kanun yoluna süre sınırı olmaksızın her zaman başvurulabileceği de düşünöldüğünde sanığın sürekli bir kararın bozulması baskısı ile karşı karşıya kalmasına neden olacağından kanaatimizce de kanun yararına bozma kanun yolunda aleyhe değiştirme yasağı mevcuttur.

E. Kanun Yararına Bozma Başvurusunun Zamanaşımına Etkisi

Dava zamanaşımı, bir suçun işlendiği tarihten itibaren TCK'nun 66. maddesinde belirtilen süreler içerisinde suç konusu olay ile ilgili ceza davasının açılmaması veya açılmış olan ceza davasının sonuçlandırılmaması halinde devletin

³⁴⁴ Aldemir, s. 622.

³⁴⁵ 10 CD, 28.12.2022 T, 2022/3838 E, 2022/4089 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

suç niteliğindeki fiili cezalandırabilme yetkisini ortadan kaldırır³⁴⁶. TCK'nun 66. maddesinde belirtilen dava zamanaşımı sürelerini kesen ve durduran sebepler TCK'nun 67. maddesinde sayılmıştır. Dava zamanaşımının kesilmesi durumunda, zamanaşımını kesen sebep ortadan kalktıktan sonra, dava zamanaşımı en baştan işlemeye başlamakta iken; durma durumunda ise durma sebebi ortadan kalktıktan sonra süre kaldığı yerden devam etmektedir³⁴⁷. Dava zamanaşımını kesen ve durduran sebepler arasında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulmuş olması yoktur. Kanun yararına bozmaya konu kararların istinaf veya temyiz incelemesinden geçmemiş olması şartı aranması sebebiyle kanun yararına bozma kanun yoluna konu karar kesinleşmiş olduğundan bu olayla ilgili kesinleşme sebebiyle zamanaşımı süresi de işlemez.

TCK'da olağanüstü kanun yolları ile ilgili zamanaşımı yönünden tek düzenleme TCK'nun 66/5. maddesindedir. TCK'nun 66/5. maddesinde “ aynı fiilden dolayı tekrar yargılamayı gerektiren hallerde, mahkemece bu husustaki talebin kabul edildiği tarihten itibaren fiile ilişkin zamanaşımı süresi yeni baştan işlemeye başlar” şeklindeki düzenlemenin yargılamanın yenilenmesi kanun yolu için getirilmiş bir düzenleme olduğunu savunan görüşler³⁴⁸ olduğu gibi, yeniden yargılama imkanı veren tüm durumlarda bu madde hükmünün uygulanması gerektiğini savunan görüşler de vardır³⁴⁹. İlk görüşü savunanlar kanun yararına bozma kanun yolunda yeniden yargılama yapılmaması ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karardaki hukuka aykırılıkların kanun yararına düzeltilmesi söz konusu olduğundan TCK 'nun 66/5. maddesinin kanun yararına bozma kanun yolu için kullanılması söz konusu olmadığını belirtmektedirler.

Kanun yararına bozma başvurusunda ileri sürülen nedenlerin yerinde görülmeyle, kanun yararına bozma başvurusunun reddedildiği hallerde, temyiz veya istinaf edilmeden kesinleşen karar veya hükümde herhangi bir değişiklik olmadığından zamanaşımı süresinde herhangi bir değişiklik olmaz³⁵⁰.

³⁴⁶ Hakan A. Yavuz, Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları İlişkisi, Adalet Dergisi, Sayı:66, Yıl:2021, s. 497.

³⁴⁷ Yavuz, s. 510.

³⁴⁸ Baştürk, s. 373.

³⁴⁹ Yavuz, s. 516.

³⁵⁰ Baştürk, s. 374.

Kanun yararına bozma başvurusunun kabul edilmesi halinde ise kanun yararına bozma sebebi olan duruma göre zamanaşımı süreleri değişkenlik gösterecektir. Kanun yararına bozma başvurusunun kabul edildiği durumlarda, bozma nedenleri CMK'nun 309. maddesinin (a) ve (b) bendi kapsamına giren sebeplerse, kanun yararına bozma üzerine ilk kararı veren mahkemece yeniden karar verilmesi gerekmektedir. Bu gibi durumlarda dosyanın yeniden ele alınmak üzere ilk derece mahkemesine gönderilmesi halinde yeniden yargılama faaliyeti söz konusudur ve TCK 66/5 maddesinin uygulanması mümkündür³⁵¹. Ancak bu durumda ilk kararın kesinleştiği tarihten kanun yararına bozma başvurusunun yapıldığı tarihe kadar geçen sürenin zamanaşımı süresinin hesabında dikkate alınmaması gerektiğini savunan görüşler vardır³⁵². Bu sürenin zamanaşımında hesaba katılması halinde kanun yararına bozma konusu yapılacak derecede fahiş hukuka aykırılıkların zamanaşımı süresinin dolması sebebiyle düzeltilememesi gibi bir durum ortaya çıkabileceğinden ve bu durumun kanun yararına bozmanın amacı ile bağdaşmayacağını düşündüğümüzden biz de bu görüşü benimsemekteyiz.

Karar veya hükmün, CMK'nun 309. maddesinin (a) ve (b) bendi kapsamına giren sebeplerle kanun yararına bozulması halinde yeniden muhakeme yapılacağından, zamanaşımı süresinin kesinleşme tarihinden önce kaldığı yerden tekrar işlemeye başlayacaktır.

Kanun yararına bozma başvurusunun kabul edildiği durumlarda, bozma nedenleri CMK'nun 309. maddesinin (c) bendi kapsamına giren sebeplerse yeniden bir yargılama yapılmaması sebebiyle kanun yararına bozmanın zamanaşımına bir etkisi olmayacağı kanaatindeyiz.

Kanun yararına bozma başvurusunun kabul edildiği durumlarda, bozma nedenleri CMK'nun 309. maddesinin (d) bendi kapsamına girmesi durumunda, sanık hakkında verilen ceza Yargıtay tarafından kanun yararına bozma başvurusu neticesinde kaldırıldığı takdirde infaz olunacak bir ceza veya güvenlik tedbiri olmadığından zamanaşımı süresinin yeniden değerlendirilmesi gibi bir durum da söz konusu değildir³⁵³.

³⁵¹ Yavuz, s. 517.

³⁵² Baştürk, s. 376.

³⁵³ Baştürk, s. 382.

Kanun yararına bozma başvurusunun kabul edildiği durumlarda, bozma nedenleri CMK'nun 309. maddesinin (d) bendi kapsamına girmesi durumunda, sanık hakkında verilen ceza Yargıtay tarafından daha hafif bir ceza ile değiştirilmişse de neticeten sanığın mahkumiyetine karar verilmiş olması sebebiyle muhakeme yeniden başlamış olacağından zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlayacaktır.

XII. KANUN YARARINA BOZMA İNCELEME USULÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, Adalet Bakanlığının talebi doğrultusunda ya da CMK'nun 309/4-d. bendindeki sebeplerle resen kararın ya da hükmün kanun yararına bozulması için tebliğname düzenlemesi ile dosya Yargıtay'ın görev yönünden ilgili dairesine gönderilir. İlgili Yargıtay dairesi, kanun yararına bozma hususundaki incelemesini duruşmasız olarak yapar³⁵⁴.

Yargıtay ilgili dairesince yapılacak incelemede, daire kendisine bildirilen hukuka aykırılıklar dışında başkaca hukuka aykırılıklar tespit ederse, bu hukuka aykırılıklar yönünden resen inceleme yapamaz. Bu durumda daire kendi tespit ettiği hukuka aykırılıklar yönünden başvuru yapıp yapılmaması hususunda Adalet Bakanlığı'na ihbarda bulunulur, Adalet Bakanlığı ihbar üzerine dairenin tespit ettiği hukuka aykırılıklar yönünden de talepte bulunursa tüm hukuka aykırılıklar incelenir. Bakanlık, Yargıtay ilgili dairesinin tespit ettiği hukuka aykırılıkları aleyhine kanun yararına bozmaya gidilebilecek nitelikte görmez ise artık daire kendi tespit ettiği hukuka aykırılıklar yönünden karar veya hükmü kanun yararına bozamaz. Bakanlığın talep ettiği hukuka aykırılıklar yönünden inceleme yaparak karar verir³⁵⁵. Yargıtay 2009 tarihli bir kararında da bu durumu belirterek, kanun yararına bozmada "istekle bağlılık kuralının geçerli olduğunu" kanun yararına bozmaya konu edilmeyen hususlar yönünden dosyanın bozulmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Söz konusu kararda Yargıtay tarafından yapılan inceleme esnasında Adalet Bakanlığı'nın istemi dışında başkaca hukuka aykırılıkların tespit edilmesi halinde Adalet Bakanlığı'na ve şartları bulunması halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na bu hususlar yönünden kanun yararına bozma yoluna başvurulması için ihbarda bulunulup dosyada bulunan

³⁵⁴ Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi, s. 1034.

³⁵⁵ Çelik ve Albayrak, s. 993.

tüm hukuka aykırılıkların bir seferde düzeltilmesinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir³⁵⁶.

Daire olağan kanun yolu olan temyizde olduğu gibi kanun yararına bozma talebini önce usul yönünden incelemeye tabi tutar, başvuruda usul yönünden bir eksiklik yoksa başvuruyu esas yönünden incelemeye tabi tutar³⁵⁷.

A. İstemin Usul Yönünden İncelenmesi

İstinaf kanun yolu için CMK 276/1. maddesinde, temyiz kanun yolu için CMK 296/1. maddesinde düzenlenen istemin hükmü veren mahkemece reddi müessesesi kanun yararına bozma kanun yolu için getirilmemiştir. Sanık, katılan, vekil ya da müdafî gibi yargılamanın tarafı olan kişilerin kanun yararına bozma başvurusunda bulunması durumunda ilk derece Cumhuriyet Savcısının, aleyhine kanun yararına bozmaya gidilmesi mümkün olmayan bir hukuka aykırılık söz konusu olduğunu tespit ettiği durumda dahi başvuruyu reddetme hakkı yoktur. Bu sebeple Cumhuriyet Savcısı başvuru hakkındaki görüş yazısı ile dosyayı Adalet Bakanlığına gönderir. Adalet Bakanlığının talebinde de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın inceleme yapma veya takdir hakkı olmaması sebebiyle aleyhine kanun yolu başvurusu yapılamayacak karar veya hükümlere karşı kanun yararına bozma yoluna gidilebilmesi de muhtemel olmaktadır. Kanun yararına bozma konusu yapılamayacak karar veya hükmün ilgili dairece incelenmesi emek ve zaman kaybı yaratacaktır. Yargıtay ilgili dairesi bu sebeple önüne gelen kanun yararına bozma başvurusunu öncelikle usul yönünden incelemeye tabi tutar. Aleyhine kanun yararına bozma talep edilen hüküm veya kararın kesinleşmediğini veya kesinleştirmesinin usule uygun olmadığını ya da hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması için başkaca hukuk yollarının olduğunu tespit ederse başvuruyu usul yönünden reddeder³⁵⁸. Daire yaptığı usulü incelemede aleyhine kanun yararına bozma başvurusu yapılan karar veya hükmün kanun yararına bozmaya konu yapılıp yapılamayacağı, kanun yararına bozma başvurusunun usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığı, yönlerinden inceler. Dairenin bu yönlerden de bir eksiklik tespit

³⁵⁶ CGK, 14.07.2009 T, 2009/6-163 E, 2009/202 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁵⁷ Akkaya, s. 17.

³⁵⁸ Akkaya, 17-21.

etmesi halinde başvuru usulden reddedilir³⁵⁹Yargıtay Ceza Genel Kurulu 23.01.2007 T, 2007/16.HD-12-1 sayılı kararında, dairenin yaptığı incelemede başvuruda belge eksikliği tespit etmesi durumunda, bu eksiklik sebebiyle başvuruyu reddetme ya da eksiklik giderilmesinden sonra kanun yararına bozma hususunda karar verme konusunda değerlendirmenin dairece yapılacağına hükmetmiştir³⁶⁰.

Şahıslarca yapılan başvuruları şekli yönünden ve usul açısından inceleme yetkisinin yerel mahkemelere verilmesi ve Bakanlığın başvuruları hususunda aynı inceleme yetkisini Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tanımanın aynı amaca hizmet edeceği ve bu şekilde Yargıtay ilgili dairesinin iş yükünün hafifleyerek asıl amacı olan içtihat birliğinin sağlanması ve ülke de hukukun geliştirilmesine yoğunlaşacağı kanaatindeyiz.

B. İstemın Esas Yönünden İncelenmesi

Yargıtay ilgili dairesince kanun yararına bozma talebini usul yönünden inceleyip herhangi bir eksiklik tespit edilmediği takdirde daire başvuruyu esas yönünden inceler. Daire başvuruyu esas yönünden incelerken Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının başvuruda belirttiği sebeplerle bağlıdır. Daire, yaptığı incelemede başvuru konusu yapılmayan fakat kanun yararına bozma başvurusuna konu yapılabilecek nitelikte hukuka aykırılık tespit ederse bu hukuka aykırılık yönünden kanun yararına bozma kanun yolu başvurusu yapıp yapmama hususunda değerlendirme yapmak üzere Adalet Bakanlığına ihbarda bulunur. Adalet Bakanlığının bu konudaki değerlendirmesinden sonra kanun yolu başvurusunu esas yönünden incelemeye tabi tutar³⁶¹.

Daire, esas yönünden karar veya hükümde kanun yararına bozmayı gerektirecek bir hukuka aykırılık olup olmadığı yönünden inceleme yaparken kararın verildiği anda bulunan hukuka aykırılıklar yönünden inceleme yapabilir. Karardan sonra kanun ile karardaki bazı durumlar hukuka aykırı hale gelse de dairece bu durum kanun yararına bozma sebebi yapılamaz³⁶².

³⁵⁹ Akkaya, 17-21.

³⁶⁰ Kuyucu, s. 191.

³⁶¹ Baştürk, s. 297.

³⁶² Akkaya, s. 25.

XIII. KANUN YARARINA BOZMA BAŞVURUSU ÜZERİNE VERİLEBİLECEK KARARLAR

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın, kural olarak Adalet Bakanlığının talebi ile istisnai olarak CMK’nun 310. maddesi gereği resen yaptığı kanun yararına bozma başvurusunda usuli eksiklik görmeyen Yargıtay ilgili dairesi başvuruyu esastan değerlendirir. Yargıtay ilgili dairesi, kanun yararına bozma başvurusu hususunda düzenlenen tebliğnamedeki sebepleri yerinde görerek başvuru konusu karar veya hükümde bulunan ve tebliğnamede bozma konusu yapılan hukuka aykırılıklar yönünden hükmün bozulmasına karar verir. Tebliğnamede belirtilen sebeplerin kanun yararına bozmayı gerektirmediği kanaatine varırsa kanun yararına bozma başvurusunu reddeder³⁶³.

Yargıtay ilgili dairesi, tebliğnamede belirtilen kanun yararına bozma sebeplerinden bir kısmının kanun yararına bozmayı gerektirdiği bir kısmının ise kanun yararına bozmayı gerektirmediği kanaatine ulaşırsa, kanun yararına bozma sebebi olarak gördüğü sebepler yönünden karar veya hükmün kanun yararına bozulmasına, diğer sebepler yönünden ise başvurunun reddine karar verir³⁶⁴.

Kanun yararına bozma hükümlünün lehine ise örneğin suç oluşmadığı halde cezaya hükmedilmişse, daire “cezanın çektirilmemesine” de karar verir. Bozma, lehe olmakla beraber cezayı tamamen ortadan kaldırmıyorsa, daire uygulanacak ceza miktarını da bozma kararında belirtir. Tebliğnamede birden fazla bozma sebebinin olduğu durumlarda, Yargıtay sebeplerin biri yönünden cezanın çektirilmemesine karar verirse, artık diğer sebep yönünden başvuru yönünden karar verilmesine yer olmadığı kararı verir³⁶⁵.

Kanun yararına bozmada taleple bağıllık kuralı geçerli olduğundan, daire, yaptığı incelemede başvuru konusu yapılmayan fakat kanun yararına bozma başvurusuna konu yapılabilecek nitelikte hukuka aykırılık tespit ederse bu hukuka aykırılık yönünden kanun yararına bozma kanun yolu başvurusu yapıp yapmama hususunda değerlendirme yapmak üzere Adalet Bakanlığına ihbarda bulunur. Adalet

³⁶³ Kuyucu, s. 195.

³⁶⁴ Günay, Olağanüstü Kanun Yolları, s. 171.

³⁶⁵ Günay, Olağanüstü Kanun Yolları, s. 171.

Bakanlığının bu konudaki değerlendirmesinden sonra kanun yolu başvurusunu esas yönünden incelemeye tabi tutar³⁶⁶.

Dairenin tespit ettiği hukuka aykırılıklar yönünden kanun yararına gidilip gidilmemesi hususunda Adalet Bakanlığı'na yaptığı ihbar neticesinde Adalet Bakanlığı, dairenin tespit ettiği hukuka aykırılığı kanun yararına bozmaya konu yapılacak nitelikte görmeyerek, bu hukuka aykırılık yönünden kanun yararına bozma kanun yoluna başvuramaz ise, bu hukuka aykırılık CMK 310/1. maddesi gereği Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının resen kanun yararına bozma kanun yoluna başvurabileceği bir hukuka aykırılıksa Yargıtay dairesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından da kanun yararına bozma hususunda istemde bulunabilir³⁶⁷.

Kanun yararına bozma, kesinleşmiş kararlara karşı gidilen olağanüstü yol olması ve incelemenin temyiz kanun yolunda olduğu gibi Yargıtay ilgili dairesince yapılacak olması sebebiyle olağanüstü temyiz mahiyetinde olduğundan Yargıtay dairesi, yaptığı inceleme neticesinde temyiz kanun yolunda verebileceği kararlar olan red, ıslah, düşme ve bozma kararlarını verebilir³⁶⁸.

XIV. KANUN YARARINA BOZMA BAŞVURUSU SONUCU YARGITAY CEZA DAİRESİNİN VERDİĞİ KARARLARA KARŞI YASA YOLU

Kanun yararına bozma başvurusu üzerine Yargıtay dairesinin verdiği kararlar kesin olup bu kararlara karşı direnilmesi de mümkün değildir. Kararlar kesin olsa dahi bu kararlar özü itibarıyla Yargıtay Ceza Daireleri tarafından verilmeleri sebebiyle bu kararlara karşı olağanüstü kanun yolları arasında saydığımız Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı kanun yoluna başvurulmasında herhangi bir hukuki engel yoktur³⁶⁹.

CMK'nun 308. maddesinde herhangi bir kısıtlama belirtilmediğinden kanun yararına bozma üzerine, Yargıtay dairesinin her türlü kararına karşı itiraz yoluna gidilmesi mümkündür. Yargıtay dairesinden verilen ve aleyhine itiraz yoluna

³⁶⁶ Kuyucu, s. 197.

³⁶⁷ Kuyucu, s. 199.

³⁶⁸ Yurtcan, Ceza Yargılaması, s. 711.

³⁶⁹ Kocalar ve Biçen, s. 328; Kuyucu, s. 314; Yaşar ve Otacı, s. 2893.

başvurulan kararın kanun yararına bozma başvurusunun reddi veya kanun yararına bozma başvurusunun kabulü kararı olmasının bir önemi yoktur³⁷⁰.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kanun yararına bozma başvurusu neticesinde dairenin kararına CMK 308. maddesi gereği itiraz etmesi durumunda, daire önce kararını kendisi gözden geçirir. Daire, Başsavcı'nın itirazını haklı bulursa verdiği ilk kararı düzeltir, daire kararının isabetli olduğu kanaatindeyse Başsavcı'nın itirazını değerlendirmek üzere dosyayı Ceza Genel Kurulu'na gönderir. Ceza Genel Kurulu, dairenin kararının isabetli olduğu kanaatindeyse Başsavcı'nın itirazının reddine karar verir. Ceza Genel Kurulu, Başsavcı'nın itirazını haklı bulursa “ kanun yararına bozma kararının veya istemin reddi kararının kaldırılmasına ve dosyanın yeniden karar verilmek üzere daireye gönderilmesine karar verir³⁷¹.

Kanun yararına bozma başvurusunun kabulü ile müteakip işlemlerin mahallinde ifasına karar verildiği durumlarda, ilk derece mahkemesince yeniden yargılamaya başlanması halinde, önceki işlemleri geçersiz kılacak şekilde önceki daire kararı hakkında olağanüstü itiraz yoluna başvurulması ise mümkün değildir³⁷².

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu itiraz yetkisini kendisi kullanabileceği gibi iş bölümü ve talimatları doğrultusunda Başsavcı Vekili veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıları vasıtasıyla da kullanabilir.

XV. KANUN YARARINA BOZMA KARARININ HUKUKİ SONUÇLARI

Kanun yararına bozma başvurusu neticesinde, Yargıtay dairesinin verebileceği kararlar ve hangi durumda Yargıtay dairesinin nasıl bir yol karar vereceği, vereceği kararın sanık aleyhine sonuç doğurup doğurmaması, ayrıntılı olarak CMK'nun 309/4. maddesinde dört bent halinde sayılmıştır.

Kanun yararına bozma konusu yapılan hukuka aykırılık, mahkûmiyet hükmünün esasına yönelikse, CMK'nun 309/4. maddesinde dört bent halinde sayılan durumlardan hiçbirine girmiyorsa ve cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir hukuka aykırılığa ilişkin ise Yargıtay'ın nasıl karar vereceği kanunda belirtilmemiştir. Yargıtay bu durumda CMK 309/3. maddesi gereği kararın aleyhe sonuç doğurmamak

³⁷⁰ Kuyucu, s. 292.

³⁷¹ Baştürk, s. 383-384.

³⁷² Kuyucu, s. 294.

üzere bozulmasına karar vermektedir³⁷³. Yargıtay 2006 tarihli bir kararında da benzer şekilde adli para cezasının ertelenmesine dair hukuka aykırılığın mahkûmiyet hükmünün esasına yönelik olduğunu ve bu durumun CMK 309/4. maddesinde sayılan dört halden hiçbirine girmemesi sebebiyle para cezasının ertelenememesine dair hususun sanık aleyhine sonuç doğurmamak üzere bozulması yerine sanık aleyhine olarak düzeltilerek karar verilmesinin doğru olmadığına hükmetmiştir³⁷⁴. Yargıtay bu durumda bazen de CMK 309/4-c bendi gereği karar vermektedir. Ancak Yargıtay'ın bu kararları CMK 309/4-c bendinin mahkûmiyet hükmü dışındaki hükümlerde uygulanabileceğinden, mahkûmiyet hükmünün esasına ilişkin hükümlü aleyhine hukuka aykırılığa karşı CMK 309/4-c bendinin uygulanmasının mümkün olmaması sebebiyle hatalı bulunmakta ve eleştirilmektedir³⁷⁵. CMK 309/3. maddesi gereğince aleyhe uygulanmamak üzere kararın bozulması kararı ise 3. Fıkra gereği bozmanın sebebini 4. Fıkra'da sayılan 4 bent oluşturduğundan bu 4 bentte sayılmayan sebeple dosyanın bozulmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir³⁷⁶.

Kanaatimizce de Yargıtay'ın ister CMK'nun 309/3. maddesi gereği aleyhe sonuç doğurmamak üzere verdiği bozma kararı olsun, isterse CMK 309/4-c bendi kapsamında bozma kararı verilmesi hali kanunda tanınmayan şekilde karar verilmesi halidir ve Yargıtay'ın bu kararlarının kanunda tanımlanmayan kararlar olduğunu ve açıkça hukuka aykırı olduğunu düşünmekteyiz. Yargıtay'ın kanun yararına bozma sebebi kabul ettiği hukuka aykırılığı kanun yararına olarak kanunda olmayan bir şekilde çözmesi hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Bu durumun çözümü için CMK 309/4. maddesine 5. Bent eklenmesi ile çözüme kavuşturulması mümkündür.

Yargıtay'ın kanun yararına bozma başvurusu üzerine Yargıtay'ın CMK 309/4. maddesi gereği vereceği kararları ve sonuçlarını ayrıntılı olarak ele almanın daha faydalı olacağını düşünerek CMK 309/4. maddesinde belirtilen bentleri ayrı ayrı ele alacağız.

³⁷³ Aldemir, s. 587.

³⁷⁴ CGK, 21.11.2006 T, 2006/3-246 E, 2006/261 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁷⁵ Y. Ünver ve Hakeri, s. 820.

³⁷⁶ Aygün Eşitli, s. 223.

A. Bozma Nedeninin (a) Bendi Kapsamında Bulunması

Kanun yararına bozma konusu hukuka aykırılık CMK'nun 223. maddesinde belirtilen hüküm niteliğinde bir karara yönelikse ve bu hukuka aykırılık davanın esasını çözmeyen bir hukuka aykırılık ise dosya Yargıtay dairesi tarafından bozularak ilk kararı veren mahkemeye gönderilir. İlk kararı veren hâkim veya mahkeme bozma kararı doğrultusunda inceleme ve araştırma yaparak CMK 309/4-a maddesi gereği yeniden karar verir³⁷⁷. CMK 309/4- a bendinde, verilen yeni kararın sanık aleyhine olamayacağına dair bir hüküm bulunmaması sebebiyle sanık aleyhine veya lehine olduğuna bakılmaksızın bozma doğrultusunda yeni karar verilir. Uygulamada 309/4-a bendi kapsamına giren kanun yararına bozmaya konu kararlar, görevsizlik ve yetkisizlik kararları, durma kararları, kovuşturmaya yer olmadığı kararına yapılan itirazın reddine ilişkin kararlar ve iddianamenin iadesi kararına yapılan itirazın reddine dair verilen kararlardaki hukuka aykırılıklar gösterilebilir³⁷⁸.

Düşme kararı CMK'nun 223/1. maddesi gereği mahkemelerin yargılama sonunda verebileceği hükümlerdendir. Düşme kararının davanın esasını çözmediği gerekçesiyle düşme kararına karşı CMK'nun 309/4-a bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulmasının mümkün olduğunu belirten görüşler³⁷⁹ olduğu gibi aksi yönde olarak düşme kararının davanın esasını çözen kararlardan olduğunu savunan görüşler de vardır³⁸⁰. Düşme kararı neticesinde mahkeme dosyadan el çekmekte ve esas kapatılmakta olup bu sebeple düşme kararının esasa yönelik karar olduğu ve bu sebeple düşme kararlarında bulunan hukuka aykırılıkların CMK'nun 309/4-a bendi kapsamında kanun yararına bozmaya konu yapılamayacağı kanaatindeyiz. Yargıtay 1975 tarihli içtihadı birleştirme kararında düşme kararının davanın esasını çözümleyen kararlardan olduğunu belirtmiştir³⁸¹.

CMK'nun 223. maddesinde hüküm türleri arasında sayılan davanın reddi kararı ise sanık hakkında aynı fiil sebebiyle daha önce karar verilmesi veya dava açılması

³⁷⁷ Aygün Eşitli, s. 222; Kuyucu, s. 217; Baştürk, s. 312; Erdem ve Şentürk, s. 267; Centel ve Zafer, s. 956; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 809.

³⁷⁸ Aldemir, s. 589.

³⁷⁹ Şahin ve Göktürk, s. 673; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi s.809; Erdem ve Şentürk, s. 268; Akkaya, s. 34.

³⁸⁰ Aygün Eşitli, s. 224.

³⁸¹ Yargıtay İBK, 13.01.1975 T, 1974/8 E, 1975/2 K sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

sebebiyle mükerrer yargılama olmaması amacıyla verilen karar olması sebebiyle davanın esasını çözmeyen kararlardandır. CGK'da 19.11.2013 T, 2012/7-1419 E, 2013/460 K sayılı kararında davanın reddi kararının davanın esasını çözmediğini belirterek, davanın reddi kararına karşı CMK'nun 309/4-a bendi kapsamında kanun yararına bozma yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir³⁸².

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları uyuşmazlığı çözerek ortadan kaldırmayıp, verilen karar neticesinde sanık denetime tabi tutulduğundan davanın esasını çözmekte ve sanığın denetim süresi içerisindeki suç işleyip işlememesine göre davanın esasını neticelenmektedir. Bu sebeple hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına itiraz edilmesi üzerine itiraz merciinin kararına karşı CMK'nun 309/4-a bendi kapsamında kanun yararına bozma yoluna başvurulabilir³⁸³. Yargıtay 2023 tarihli bir kararında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının davayı sonuçlandıran ve uyuşmazlığı çözen bir hüküm olmaması, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararın CMK'nun 223. maddesinde sayılan hükümlerden olmaması sebebiyle kararın kanun yararına bozulması durumunda yargılamanın tekrarlanması yasağına ilişkin kuralların uygulanmayacağı ve davanın esasını çözen bir karar olmaması sebebiyle verilecek hüküm ya da kararda lehe veya aleyhe sonuçtan söz edilememesi sebebiyle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına ilişkin kanun yararına bozmanın CMK 309/4-a bendi kapsamında yapılması gerektiğine hükmetmiştir³⁸⁴.

CMK 309/4-a bendinde 223. maddede tanımlanma ve esasını çözmeme durumunun aynı anda aranması gibi bir durum anlaşılıyorsa da iki şartı aynı anda arama durumunda hüküm niteliğinde olmayan birçok karara karşı kanun yararına bozma kanun yolunun kapatılması sonucu doğacağından bu durumda hüküm dışındaki mahkeme ve hakim kararlarının 309/4-a bendi kapsamı dışında diğer kanun yararına bozma sebeplerine dayandırılması da mümkün olmadığından iki şartın aynı anda aranmayıp CMK 309/4-a bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurmak için başvuru konusu kararın hüküm mahiyetinde olması ya da esasını çözmeyen nitelikte olmasının yeterli olduğu belirtilmektedir³⁸⁵. CMK'nun 309/4.

³⁸² Kuyucu, 218.

³⁸³ Baştürk, s. 314-315

³⁸⁴ 10. CD, 11.03.2023 T, 2022/15711 E, 2023/123 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁸⁵ Aygün Eşitli, s. 225.

maddesi incelendiğinde maddenin (b), (c) ve (d) bentlerine dayalı bozma yapılabilmesi için kanun yararına bozma konusu hukuka aykırılıkların hükümde meydana gelmesi gerekmektedir. Bu durumda (a) bendi kapsamında bozma yapılamaması durumunda birçok konu kanun yararına bozma denetimi dışında kalacak ve Yargıtay'ın bu konularda içtihat birliği sağlaması mümkün olmayacaktır.

CMK'nun 309/4-a bendine giren hukuka aykırılıklar sebebiyle karar bozulduğu takdirde dosyada yerel mahkemece yeniden karar verilmesi gerekmektedir. Bu durumda Yargıtay, yerel mahkemenin yerine geçerek karar veremez. Yerel mahkemenin yeniden verdiği karar kesin değilse bu karara karşı olağan kanun yollarına başvuru yapılması mümkündür.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında, yerel mahkemece hükümlü hakkında verilen ve temyiz incelemesi neticesinde kesinleşen mahkûmiyet hükmüne ilişkin hâkimlerin yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olmadığına dair karara katılmalarını adil yargılanma hakkının ve hâkimlerin tarafsızlığının ihlali sayarak dosyanın CMK 309/4-a bendi kapsamında bozulmasına ve müteakip işlemlerin mahal mahkemesinde yapılmasına hükmetmiştir³⁸⁶.

Yargıtay 2021 tarihli bir kararında 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na aykırılık eyleminden kesilen idari para cezasına karşı yapılan itiraz neticesinde Sulh Ceza Hâkimliği'nin kararına karşı kanun yararına bozma yoluna başvurma hakkının mümkün olduğunu belirterek, hukuka aykırılığın davanın esasını çözmeyen bir hukuka aykırılık olduğunu değerlendirerek dosyayı CMK 309/4-a bendi uyarınca bozarak ilk kararı veren mahkemeye göndermiştir³⁸⁷.

Yargıtay'ın kanun yararına bozma kararına direnilemez. Yerel mahkeme vereceği yeni kararda önceki kararın kesinleşmesinden sonra ortaya çıkan kanun değişikliklerini göz önünde bulundurarak karar verir³⁸⁸.

Burada bir sorun da dava zamanaşımı süresinin uygulanmasında karşımıza çıkmakta olup, TCK 66/5. maddesi gereği, CMK 309/4-a bendine giren hal sebebiyle dosyanın kanun yararına bozulması neticesinde sanığın yeniden yargılanması

³⁸⁶ CGK, 21.06.2022 T, 2020/14-405 E, 2022/458 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁸⁷ 7. CD, 14.12.2021 T, 2021/14599 E, 2021/17279 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁸⁸ Aldemir, s. 594.

gerektiğinden Yargıtay'ın kanun yararına bozma başvurusunu kabul ettiğİ tarihten itibaren dava zamanaşımı süresi yeniden işler³⁸⁹.

CMK 309/4-a bendi kapsamında dosyanın kanun yararına bozulmasına konu hukuka aykırılık konusu karar kesin hüküm niteliğinde bulunan nihai kararlardan olmadığından aleyhe değİştirme yasağı kapsamında değİlendirilmez ve önceki hüküm kazanılmış hak da doğurmadığından yeni verilen kararın sanık aleyhine olması da mümkündür³⁹⁰. Esasen bu durum kanun yararına bozmanın, amacıyla ve bozmanın kanun yararına yapılmasıyla bağdaşmaz. Kanun yararına dosyanın bozulmasında amaç ciddi hukuka hataların bozularak aynı hataların tekrarlanmasının önüne geçerek içtihat birliğı sağlamaktır, kanun yararına bozma neticesinde sanığın durumunun ağırlaştırılarak sanık aleyhine yeni hüküm kurulması kanaatimizce doğru olmamaktadır.

B. Bozma Nedeninin (b) Bendi Kapsamında Bulunması

CMK'nun 309/4-b maddesine göre, kanun yararına bozma konusu yapılan hukuka aykırılığın mahkûmiyet hükmüne ilişkin olması ve hukuka aykırılığın davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin olması durumunda, kararı veren mahkeme veya hâkimce yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre hüküm verilir³⁹¹.

Kanun yararına bozma konusu yapılan hukuka aykırılığın 309/4-b maddesi kapsamında olması sebebiyle ilk kararı veren mahkemece verilecek yeni hükümdeki ceza, kanun yararına bozulan önceki hükümden daha ağır olamaz. Burada cezanın daha ağır olamaması hüküm altına alındığından görevi kötüye kullanma suçundan ceza alan sanığa yapılacak yeni yargılama neticesinde suç nitelendirmesinin rüşvet olduğu gerekçesiyle rüşvetten ceza verilmesinde herhangi bir engel durum yoktur. Suç niteliğinin ağırlaşması durumunda da önceki hükümden daha ağır ceza verilemez³⁹².

³⁸⁹ Aygün Eşitli, s. 222.

³⁹⁰ Kuyucu, s. 230; Yaşar ve Otacı, s. 2892

³⁹¹ Günay, Kanun Yararına Bozma Nedenlerine Göre Yapılacak İşlemler, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 94, Yıl: 2014 s. 66; Yenisey ve Nuhoğlu, Ders Kitabı, s. 1310; Karakehya, s. 683; Centel ve Zafer, s. 957; Akkaya, s. 35; Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 809.

³⁹² Aygün Eşitli, s.226.

Kanun yararına bozma yoluna CMK 309/4-b bendi gereğince başvurulabilmesi için başvuruya konu hükmün mahkûmiyet hükmü olması gerekmektedir. CMK'nun 223. maddesinde sayılan hükümlerden mahkûmiyet hükmü dışında kalan hükümlere karşı CMK 309/4-b bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. Mahkûmiyet hükmündeki esasa yönelik hukuka aykırılıklara karşı da CMK 309/4-b bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna gidilemez. Yargıtay CGK 09.06.2009 T, 2009/4-70 E, 2009/153 K sayılı kararında sanığın sorgusunun usulüne uygun yapılmaması, sanığa ek savunma hakkı verilmesi gereken durumlarda sanığa ek savunma hakkı verilmemesi, hazır olan sanığa son sözün verilmemesi gibi durumların CMK 309/4- b bendi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay 2006 tarihli bir kararında, her usul işleminin kanun yararına bozma konusu yapılamayacağını, sadece sanığın hukuki durumunu etkileyen veya değiştirme ihtimali olan hukuka aykırılıklara karşı kanun yararına bozma yoluna başvurulabileceğini belirtmiştir³⁹³.

İdari yaptırım, disiplin veya tazyik hapsine ilişkin hükümler de mahkûmiyet hükmü kabul edilir ve bu hükümlerdeki usuli veya savunma hakkını kısıtlar nitelikteki hukuka aykırılıklar CMK'nun 309/4-b bendi kapsamında değerlendirilir³⁹⁴.

CMK 309/4-b bendi kapsamındaki hukuka aykırılıklara, hükmün gerekçesiz olması, görevsiz mahkemece verilen kararlar, yargılamanın hâkim sıfatı olmayan kişice yapılması, ön ödemeye tabi suçlarda ön ödeme işlemi uygulanmadan karar verilmesi, hâkimin reddedilmesi durumunda bu hususta karar verilmeden hüküm kurulması gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir³⁹⁵.

Yargıtay ceza dairesi, mahkûmiyet hükmünde CMK 309/4-b bendi kapsamında olan bir hukuka aykırılık bulunduğunu tespit ettiğine bu hukuka aykırılığı kendisi düzeltmez. Yargıtay dosyayı kararı veren mahkemeye gönderir ve yerel mahkeme yeniden yargılama yaparak kanun yararına bozma konusu yapılan hukuka aykırılığı gidererek yeniden karar verecektir. Yeniden yapılacak yargılama sonucu hüküm kurulurken sanığın daha önceki kararda aldığı ceza yerel mahkemece göz önünde

³⁹³ 5.CD, 03.01.2006 T, 2005/19366 E, 2006/1 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁹⁴ Kuyucu, s. 233; Erdem ve Şentürk, s. 269; Aygün Eşitli, s. 226.

³⁹⁵ Aldemir, s. 596.

tutularak yeni verilecek cezanın, önceki cezadan daha fazla olmamasına dikkat edilmelidir.

CGK, 2022 tarihli bir kararında duruşmadan bağışık tutulma talebi olmayan ve cezaevinde bulunan sanığın yokluğunda yargılama yapıp mahkûmiyetine karar verilmesini savunma hakkının kısıtlanması olarak kabul etmiş ve dosyanın kanun yararına bozulmasına karar vermiş, bu hukuka aykırılığı Yargıtay'ın düzeltmesi mümkün olmaması sebebiyle müteakip işlemlerin mahallinde yapılmasına hükmetmiştir³⁹⁶.

CGK, 2022 tarihli bir kararında TCK 168/1 maddesi hükümlerinin sanık hakkında uygulanması gerekirken uygulanmamasına ilişkin kararın özel dairece CMK 309/4-b bendi kapsamında bozulması üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kanun yararına bozmanın CMK 309/4-d bendi kapsamında yapılması gerektiğine yönelik itirazını, sanık hakkında verilen cezada TCK 168/1 maddesi hükümlerinin uygulanması neticesinde sonuç cezanın iki yıl hapis cezasının altına düşecek olması sebebiyle sanık hakkında CMK'nun 231 ve TCK'nun 51. madde hükümlerinin uygulanıp uygulanmamasına ilişkin değerlendirmenin yerel mahkemece yapılması gerektiği bu değerlendirmenin yerel mahkemece yapılmamasının davanın esasını çözmeyen bir yöne ilişkin olduğu gerekçesiyle dosyanın CMK 309/4-b bendi kapsamında bozulmasında hukuka aykırılık olmadığını belirterek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazının reddine karar vermiştir³⁹⁷.

Kararın kesinleşmesinden sonra çıkan yasa değişiklikleri sebebiyle kanun yararına bozma yoluna gidilemeyeceğini, bu durumda uyarılama yargılaması talep etmenin mümkün olduğunu daha önce belirtmiştik. Kararın verilmesinden sonra ortaya çıkan yasa değişikliği sebebiyle kanun yararına bozma yoluna başvurulamazsa da CMK 309/4-b bendi kapsamında olması sebebiyle yerel mahkemece yeniden yapılacak yargılama da eski kararın kesinleşmesinden sonra yapılan kanun değişiklikleri de göz önünde bulundurulur ve uygulanır³⁹⁸.

³⁹⁶ CGK, 05.07.2022 T, 2021/6-434 E, 2022/520 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁹⁷ CGK, 10.05.2022 T, 2018/13-608 E, 2022/320 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

³⁹⁸ Aldemir, s. 602.

CMK 309/4-b bendi kapsamında aleyhine kanun yararına bozmaya başvuru kararındaki mahkûmiyetin hapis cezası veya adli para cezası olması arasında bir fark olmayıp, adli para cezası da mahkûmiyet hükmünü oluşturmaktadır ve bu sebeple adli para cezasına mahkûmiyet durumunda da CMK 309/4-b bendi kapsamında kanun yararına bozmaya başvurulabilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı niteliği itibariyle mahkûmiyet kararı olmayıp, açıklanması geri bırakılan hükmün daha sonra açıklanması durumunda mahkûmiyet hükmü haline dönüştüğünden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen karara karşı CK 309/4-b bendi gereğince kanun yararına bozma yoluna gidilemez³⁹⁹.

Kanun yararına bozma başvurusu sebebiyle hükmün CMK 309/4-b bendi kapsamında bozularak yerel mahkemeye geri gönderildiği durumlarda, yerel mahkemece verilecek olan yeni karar, kararın niteliğine göre kesin olabileceği gibi, bu kararın kesin olmadığı durumlarda karara karşı olağan kanun yollarına başvurulabilir.

C. Bozma Nedeninin (c) Bendi Kapsamında Bulunması

CMK'nun 309/4-c maddesine göre, kanun yararına bozma konusu yapılan hukuka aykırılık, davanın esasını çözen bir hukuka aykırılıksa ve hüküm mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise bu durumda sanık aleyhine sonuç doğurmamak üzere Yargıtay kendisi karar verir. Bu madde kapsamına giren hukuka aykırılıklar için yeniden yargılama yapılmaz⁴⁰⁰.

Davanın esasını çözen ve CMK'nun 223. maddesinde sayılan hükümlerden mahkûmiyet dışındaki hükümler olan beraat, düşme, ceza verilmesine yer olmadığı gibi hükümler davanın esasını çözen hükümlerdir ve bu hükümle neticelenen davalarda verilen kararlar sanıklar açısından kazanılmış hak oluşturur⁴⁰¹. Bu sebeple CMK 309/4-c bendi kapsamında hukuka aykırılıklara karşı kanun yararına bozma

³⁹⁹ Aygün Eşitli, s. 227.

⁴⁰⁰ Baştürk, s. 321-322; Aygün Eşitli, s. 228; Gökçen ve diğerleri, s. 754; Soyaslan, s. 638.

⁴⁰¹ Kuyucu, s. 245.

neticesince Yargıtay tarafından dosyanın kanun yararına bozulması durumunda kanun yararına bozma sanık aleyhine etki etmez.

Yargıtay CGK, kabahatler kanunu kapsamında verilen idari para cezalarına karşı yapılan başvuru veya itiraz üzerine verilen kararların davanın esasını çözen bir karar olduğu ve bu kararın mahkûmiyet hükmü olmaması gerekçesiyle bu kararlara karşı CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabileceğini belirtmektedir⁴⁰². Örneğin, trafik cezalarına itiraz neticesinde Sulh Ceza Hakimlikleri'nin vermiş olduğu kararlara karşı CMK 309/4-c bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilir. Trafik cezası, Sulh Ceza Hakimliğince itirazın kaldırıldığı takdirde bu karar davanın esasını çözer niteliktedir ve mahkumiyet dışında hüküm olduğu için bu karara karşı bu bent kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilir. Fakat bu durumda aleyhe bozma kuralı gereği, Yargıtay'ın trafik cezasının kaldırılmasının hatalı olduğu gerekçesiyle Sulh Ceza Hakimliği'nin kararını kaldırıp kendisinin yeni verdiği karar aleyhine trafik cezası verilen kişiyi etkilemez ve Yargıtay'ın kararının bu kişiye uygulanması CMK'nun 309/4-c.bendine göre mümkün değildir.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında akıl hastalarına özgü güvenlik tedbiri uygulanan sanık hakkında TCK'nun 53. maddesinde belirtilen hakları kullanmaktan yoksun bırakılması kararı verilmesini CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında kanun yararına bozma sebebi saymıştır⁴⁰³.

Bu bent kapsamında kalan hukuka aykırılıklara; zamanaşımı süresi dolmadığı halde zamanaşımı sebebiyle düşme kararı verilmesi, adli para cezasının ertelenmesi, soruşturması ve kovuşturması izne tabi suçlarda izin alınmaksızın sanık hakkında verilen beraat kararları örnek olarak gösterilebilir⁴⁰⁴.

CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında bozma durumunda yeniden yargılama yapılamayacağından CMK 309/4-a bendindeki bozmadan farklı olarak burada Yargıtay tarafından müteakip işlemlerin mahallinde mahkemece yapılmasına karar verilemez. Zira CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında bozma durumunda Yargıtay,

⁴⁰² Kuyucu, s. 246.

⁴⁰³ 9. CD, 29.12.2022 T, 2022/13078 E, 2022/12299 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

⁴⁰⁴ Aldemir, s. 603.

yargılama yapılmaksızın kendisi karar verir. Yargıtay 2023 tarihli bir kararında, yerel mahkemenin verdiği kararın CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında bozulması durumunda kararın aleyhe sonuç doğurmamak ve yeniden yargılama yapılmamak üzere kanun yararına bozulması üzerine yerel mahkemenin dosyayı yeniden ele alarak yeniden verdiği kararın yok hükmünde olduğunu ve hüküm niteliğinde olmadığını belirterek CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında yapılan bozmadan sonra dosyanın yerel mahkemece tekrar ele alınmasının hukuken mümkün olmadığını belirtmiştir⁴⁰⁵.

Davanın reddi kararı uyuşmazlığı çözmekle birlikte uyuşmazlığı sona erdirmesi sebebiyle CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında değerlendirilmeli ve davanın reddi kararına karşı CMK'nun 309/4- c bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabilir⁴⁰⁶.

Güvenlik tedbirlerine hükmedilmesi yönünden ise CMK'nun 309/4-c bendinde mahkûmiyet kavramı ile ceza mahkûmiyeti kastedildiğinden güvenlik tedbiri maddi bakımdan ceza olmaması sebebiyle güvenlik tedbirleri CMK'nun 309/4-c bendi kapsamında kanun yararına bozma konusu yapılabilir⁴⁰⁷. Yargıtay uygulamada güvenlik tedbirlerine karşı CMK 309/4-c bendi kapsamında kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabileceğini fakat aleyhe değiştirme yasağı sadece ceza yaptırımını ile sınırlı olduğundan bu durumda bozmanın sanık aleyhine hüküm ifade edeceğine hükmetmektedir⁴⁰⁸.

D. Bozma Nedeninin (d) Bendi Kapsamında Bulunması

CMK'nun 309/4-d maddesine göre, Yargıtay kanun yararına bozma incelemesi neticesinde hükümlünün cezasının kaldırılmasına ya da daha hafif cezanın verilmesinin gerektiği durumlarda daha hafif cezaya hükmedebilir⁴⁰⁹. CMK 309/4-d bendi hukuka aykırılık konusu yapılan mahkûmiyet hükmünün hükümlü lehine olarak

⁴⁰⁵ 1. CD, 08.05.2023 T, 2022/14684 E, 2023/2765 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

⁴⁰⁶ Baştürk, s. 323; Aygün Eşitli, s. 228.

⁴⁰⁷ Baştürk, s. 325.

⁴⁰⁸ Erdem ve Şentürk, s. 269-270; Aygün Eşitli, s. 229.

⁴⁰⁹ Aygün Eşitli, s. 229; Gökçen ve diğerleri, s. 754; Kocalar ve Biçen, s. 325; İnan, s. 36; Centel ve Zafer, s. 957.

bozulmasını ifade eder. CMK 309/4-d bendi; hükümde, yargılama neticesinde sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi ve bu hükmün hükümlü lehine kanun yararına bozulması durumunda uygulama alanı bulur.

CMK'nun 309/4-d bendi kapsamında dosyanın bozulması durumunda Yargıtay dosyayı yerel mahkemeye göndermeksizin kendisi yeniden karar kurar. Dosyanın kanun yararına bozulmasından sonra yerel mahkemeye gönderilmeden, Yargıtay tarafından karar verilmesinin amacı adaletin gerçekleşmesinde gecikme yaşamamaktır⁴¹⁰. Bu bende konu yapılan karar neticesinde hükümlü ceza almaması gereken durumda ceza almış olabileceğinden ya da hükümlünün cezasının indirilmesi söz konusu olacağından, dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilip, ilk derece mahkemesinden karar verilmesi durumunda arada geçen süre esnasında hükümlünün hak kayıpları ortaya çıkabilecektir ve bu durumda kanun yararına bozmanın amacının hasıl olmasını geciktirecek ve adalete olan güveni zedeleyecektir. Bu sebeple Yargıtay, bu bent kapsamında sanığın lehine olan bir durum sebebiyle sanığın daha fazla mağdur olmaması adına kararı kendisi vermektedir. Kanaatimizce bu durum sanık lehine olması ve sanığın haklarının gözetilmesi bakımından son derece isabetlidir.

Suçun unsurlarının oluşmamasına rağmen mahkemece sanığa ceza verilmesi halinde bu durum hâkimin takdir hakkı kapsamında değerlendirilemez. Bu sebeple suçun unsurlarının oluşmaması halinde sanığa ceza verilmesi hali CMK 309/4-d bendi kapsamında değerlendirilir ve Yargıtay, dosyayı geri göndermeksizin cezanın kaldırılmasına karar verir⁴¹¹.

CMK'nun 309/4-d bendi kapsamında Yargıtay sadece cezanın ortadan kaldırılmasına ya da cezanın indirilmesine karar verebilir. Yargıtay'ın Cezanın çektirilmemesine veya cezayı seçenek yaptırımlara çevirmesi şeklinde karar vermesi hukuka aykırıdır⁴¹². Verilen hapis cezasını 5237 sayılı TCK'nun 50/1. maddesi gereği seçenek yaptırımlara çevirip çevirmeme hususunda mahkeme hâkimine takdir hakkı tanınması sebebiyle hâkimin takdir hakkını kullanması kanun yararına bozma sebebi yapılamayacağından Yargıtay'ın seçenek yaptırımlara çevirme kararı verememesi

⁴¹⁰ Soyaslan, s. 639.

⁴¹¹ Aygün Eşitli, s. 230.

⁴¹² Baştürk, s. 330.

isabetli gibi görünse de, TCK 50/3 maddesi kapsamındaki durumlarda dahi Yargıtay'ın seçenek yaptırımlara çevirme kararı vermesinin mümkün olmadığını belirten görüşler bulunmaktadır⁴¹³. TCK 50/3. maddesi gereği seçenek yaptırımlara çevirme zorunluluğu olan durumda mahkemece sanığa verilen cezanın seçenek yaptırımlara çevrilmemesi durumunda mahkemenin takdir hakkı bulunmamaktadır. TCK 50/3. madde kapsamında seçenek yaptırımlara çevrilmesi gereken cezanın seçenek yaptırımlara çevrilmemesi durumunda hükümlünün mahkûm olduğu hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesinin hükümlü lehine olduğunu düşünmekteyiz. Bu durumda ilk kararda kanunun emredici hükmü açık bir şekilde ihlal edildiğinden bu durum kanun yararına bozma sebebi yapılabilmelidir. Zira TCK 50/3. maddesi emredici nitelikte olması sebebiyle hâkime takdir hakkı tanınmamaktadır. TCK 50/3. maddesi kapsamına giren bir durumda Yargıtay'ın hükümlünün cezasının seçenek yaptırımlara çevirmesinin hükümlünün cezasının hafiflemesi kapsamında değerlendirilmesinin ve TCK 50/3. madde kapsamındaki olaylarda Yargıtay'ın seçenek yaptırımlara çevirme kararı vermesinin mümkün olduğu kanaatinde olmamız sebebi ile biz bu görüşe katılmamaktayız.

Eylemin suç olmaması, fiilin suç olmaktan çıkarılmış olması, suçun unsurlarının oluşmaması, suçun zamanaşımına uğraması, adli para cezası yerine hapis cezasına hükmedilmesi, gibi durumlar CMK 309/4-d bendi kapsamında cezanın kaldırılmasını gerektiren hallere örnek teşkil edebilir⁴¹⁴.

Daha hafif cezanın verilmesi gereken durumlar ise genellikle mahkemece suçun nitelendirilmesinde hataya düşülerek hükümlünün suçunun cezası daha az cezayı gerektiren suçtan cezalandırılması gerekirken daha fazla ceza gerektiren suçtan mahkum olmasında ya da hükümlü hakkında uygulanan cezada artırım veya indirim maddelerinin uygulanmasında hata yapılmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin sanığın eyleminin TCK 257. maddesi gereği “görevi kötüye kullanma suçunu” oluşturmasına rağmen sanığın TCK 252. maddesi gereği “rüşvet suçundan” mahkumiyetine karar verilmesi durumunda, yerel mahkemenin suçun nitelendirmesinde yaptığı hata sebebiyle sanık daha fazla cezaya mahkum edilmiş ve

⁴¹³ Baştürk, s. 330.

⁴¹⁴ Kuyucu, s. 256; Aldemir, s. 608.

bu cezanın kesinleşmesi sebebiyle sanığın hakkı zedelenmiştir. Bu durumda Yargıtay, kanun yararına bozma başvurusu ile önüne gelen dosyada hükümlünün cezasını kaldırarak hükümlüye daha az ceza olan “görevi kötüye kullanma suçundan” cezaya hükmedebilecektir.

Yargıtay 2018 tarihli bir kararında, kanun yararına bozma konusu yapılan neden sebebiyle sanığın cezasının iki yıldan az hapis cezası verilmesinin gerektiği durumlarda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve erteleme hükümlerinin mahkemece tartışılması gerektiğinden bu durumda kanun yararına bozmanın CMK’nun 309/4-d bendine göre değil, CMK ‘nun 309/4-b bendine göre yapılması ve dosyanın yerel mahkemeye gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir⁴¹⁵. Bu durumda CMK’nun 309/4-b bendi kapsamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın kanun yararına bozma yetkisinin olmadığı gerekçesiyle başvuru reddedilmektedir. CMK 309/4-d bendi kapsamında kanun yararına bozma yetkisinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’na tanınmasına rağmen CMK 309/4-b bendindeki hukuka aykırılıklarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’na kanun yararına bozma yetkisi tanınmaması sebebiyle Yargıtay’ın bu uygulamasının hatalı olduğunu ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’na kanunen tanınan yetkiyi kısıtlar nitelikte olduğunu değerlendirmekteyiz. Bu durumda Yargıtay’ın, hükümlünün sabıka kaydını inceleyip, CMK’nun 231.madde ve TCK’nun 51. madde hükümlerinin sanığın sabıkası sebebiyle uygulanma ihtimalinin olmadığı durumlarda Yargıtay tarafından Yargıtay Başsavcısı’nın kanun yararına bozma başvurusunun incelenmesi gerektiği, sanığın sabıka kaydına göre erteleme ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması hususlarının uygulanma ihtimalinin bulunması halinde CMK 309/4-b maddesi hükümleri gereği işlem yapılması ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının talebinin reddedilmesi yönünde görüşler⁴¹⁶ varsa da biz bu görüşe katılmıyoruz. Kanaatimizce hükümlünün cezasının azaltılması söz konusu olması sebebiyle Yargıtay tarafından CMK 309/4- b bendi kapsamında TCK’nun 51. ve CMK’nun 231. maddelerinin takdiri için dosya yerel mahkemeye gönderilecekse dahi bu başvuru özü itibariyle sanığın cezasını azaltır nitelikte olması sebebiyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’na kanunen tanınan yetkinin uygulama neticesinde geri alınması anlamı taşıyacaktır. Bu durumda Adalet

⁴¹⁵ CGK, 20.11.2018 T, 2015-11-259 E, 2018/550 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

⁴¹⁶ Kuyucu, s. 260.

Bakanlığı'nın da kanun yararına bozma yoluna gitmemesi halinde hükümlünün cezasının azalması gerekmektedir hükümlünün mağdur olması durumu söz konusu olacaktır ve bu durum kanun yararına bozmanın amacıyla bağdaşmayacaktır.

Yargıtay 2022 tarihli kararlarında CMK 309/4-d bendi kapsamında özel dairece dosyanın kanun yararına bozulup müteakip işlemlerin yerel mahkemece yapılmasına ilişkin kararına Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yaptığı itirazı kabul ederek, CMK 309/4-d bendi kapsamında yapılan bozmalarda hukuka aykırılıkların bizzat özel dairece giderilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁴¹⁷.

Doktrinde, Yargıtay'ın hükümlünün cezasının kaldırılması ya da hükümlü hakkında daha hafif ceza verilecek durumlarda esasa karar veremediği durumlarda dosya hakkında bozma kararı vermesinin de doğru olmadığını savunan görüşler varsa da biz bu görüşe katılmamaktayız⁴¹⁸. Hükümlünün cezasının ortadan kaldırılması ya da hükümlü hakkında daha az ceza verilmesi hükümlü lehine bir durum olup, Yargıtay'ın bu durum yargılama gerektirir gerekçesiyle esastan karar verememesi de, bu durumda dosyayı ilk kararı veren mahkemeye bozup göndermem hukuken mümkün değildir gerekçesiyle bozma kararı verememesi de hukuka uygun değildir. Bu durum hükümlünün elinde olmayan sebeple mağduriyetine yol açacaktır. Hükümlünün bu durumda mağdur olmaması için CMK 309/4-d bendi kapsamında yapılan başvuru neticesinde hükümlünün cezasının ortadan kaldırılması ya da daha az cezaya mahkûm edilmesi ihtimali dahi olsa fakat bu durum için yargılama yapmak gerekirse Yargıtay CMK 309/4-d bendine göre yapılan başvuruyu CMK 309/4-b bendinde olduğu gibi ilk derece mahkemesine göndererek, yerel mahkemenin yeni bir karar vermesini sağlamalı ve hükümlünün mağdur olmasının önüne geçmelidir.

⁴¹⁷ CGK, 13.09.2022 T, 2019/7-98 E, 2022/547 K; CGK, 13.09.2022 T, 2019/7-138 E, 2022/546 K, www.karararama.yargitay.gov.tr, (15.01.2024)

⁴¹⁸ Yenisey ve Nuhoglu, Ceza Muhakemesi, s. 1037.

XVI. KANUN YARARINA BOZMANIN HÜKÜMLÜ ALEYHİNE SONUÇ DOĞURMASI

Kanun yararına bozma sebepleri CMK'nun 309/4. maddesinde 4 bent halinde sayılmış olup, bozma sebebine göre sonuçları ve yapılacak işlemler farklılık göstermektedir. Kanunda hükümlü ya da sanık aleyhine kanun yararına bozma kanun yoluna gidilip gidilemeyeceği ve mahkûmiyet hükmünün hükümlü ya da sanık aleyhine sonuç doğurmayacağına ilişkin bir açıklık yoktur. Kanun yararına bozmanın sanık aleyhine hüküm doğurup doğurmadığı doktrinde de tartışmalı olup, ilk görüşü savunanlar CMK'nun 309/4-c maddesi gereği Yargıtay dairesinin kanun yararına bozma üzerine verdiği karar davanın esasına yönelik ve mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin ise aleyhe sonuç doğurmayacağını, mahkûmiyete ilişkin hükümlerin ise sanık hakkında aleyhe sonuç doğuracağını savunmaktayken⁴¹⁹, ikinci görüşü savunanlar ise kanun yararına bozma kanun yolunun kamu yararı gözetilerek ortaya çıkan bir yol olduğunu, sanık hakkında verilen hafif cezanın kaldırılıp daha ağır ceza verilmesi için yeniden yargılama yapılmasının “ aynı fiil sebebiyle ikinci kez yargılama olmaz” ilkesi ile de bağdaşmayacağını belirterek, kanun yararına bozmanın sanık aleyhine sonuç doğurmaması gerektiğini savunmaktadırlar⁴²⁰. Kunter, kanun yararına bozmanın olağanüstü olması sebebiyle, kanunda açıkça belirtilmesine gerek olmaksızın, ilgililerin aleyhine sonuç doğurmaması gerektiğini savunmaktadır⁴²¹.

Kanun yararına bozmanın sanık aleyhine hüküm doğurması gerektiğini savunanlar, bu kanun yolunda asıl amacın olağan kanun yolu denetimine tabi tutulmadan kesinleşen karar veya hükümlerdeki hukuki hataların düzeltilmesi olduğunu belirterek bu kanun yolu ile sadece ülke genelinde içtihat birliği sağlamak amacıyla kararın düzeltilmesi ile yetinilmeyip, kanun yararına bozma neticesinde oluşan yeni durumun sanığın lehine ya da aleyhine olduğuna bakılmaksızın kararın sanık hakkında hukuksal etki doğuracağını savunmaktadırlar⁴²². Yargıtay 15. CD, 02.07.2019 T, 2019/4620 E, 2019/7436 K sayılı kararında, Cumhuriyet Savcısının olayın hukuki mesele olduğu gerekçesiyle verdiği kovuşturmayaya yer olmadığı kararına

⁴¹⁹ Özbek ve diğerleri, Ceza Muhakemesi, s. 810; Y. Ünver ve Hakeri, s. 821.

⁴²⁰ Feridun Yenisey, “ Kanun Yararına Bozma (Olağanüstü Temyiz), Uğur Alacakaptan’a Armağan, Cilt: 1, İstanbul, 2018, s.731’den aktaran, Apaydın, s. 254; İnan, s. 208; Kuyucu, 271-272.

⁴²¹ Kunter, Olağanüstü Temyiz, s.172.

⁴²² Apaydın, s. 254; Y. Ünver ve Hakeri, s. 821.

itiraz üzerine sulh ceza mahkemesinin kararına karşı yapılan kanun yararına bozma başvurusunu kabul ederek, kanun yararına bozmanın sanık aleyhinde hüküm doğurmasının mümkün olduğunu savunanları destekler nitelikte karar vermiştir⁴²³.

Kanunun lafına bakıldığında, kanun yararına bozmaya konu olan hukuka aykırılığın, davanın esasını çözümler nitelikte olmaması durumunda aleyhe sonuç doğurması mümkünken, davanın esasına yönelik hükümler yönünden yapılan bozmaların aleyhe sonuç doğurması mümkün değildir. Yargıtay 2016 ve 2018 tarihli kararlarında da yerel mahkemenin kararını kanun yararına bozarken, kanun yararına bozmanın sanık aleyhine sonuç doğurmayacağından sonuç ceza olarak yerel mahkemenin ilk kararındaki ceza üzerinden infazın yapılmasına hükmetmiştir⁴²⁴.

Kanun yararına bozma, uyuşmazlığın esasına ilişkin değilse CMK'nun 309/4-b maddesi gereği dosya ilk kararı veren mahkemeye gönderilerek yeni yargılama yapılacaktır. Bu yeni yargılama neticesinde verilen kararın sanığın aleyhine verilmesi mümkün olabilmektedir. Bu durum kanun yararına bozma kanun yolunun amacına aykırı düşmektedir. Bu durumda cezanın sanık aleyhine değiştirilmesi mümkün olsa da, sanık hakkında verilecek hükümdeki ceza daha önce verilen cezadan daha ağır olamaz⁴²⁵.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, istikrar kazanmış içtihatlarında mahkûmiyet hükmüne ilişkin olarak sanık aleyhine kanun yararına bozma yoluna başvurma mümkün olduğunu, fakat bu durumda hukuka aykırılığın belirtilmesi ile yetinilip hükmün aleyhe hüküm ifade etmemek üzere bozulmasına hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir⁴²⁶. Ceza Genel Kurulu'nun bu kararları mahkûmiyet hükmünün CMK'nun 309/4-c bendinde sayılan hüküm türleri arasında bulunmaması sebebiyle CMK 309/3 maddesi gereği bozulması yerine CMK 309/4-c maddesi gereğince aleyhe sonuç doğurmamak üzere bozulmasının isabetli olmadığı gerekçesi ile eleştirilmektedir⁴²⁷.

Kanun yararına bozmanın aleyhe olması halinde, Yargıtay'ın bu durumda yine bozma kararı verip kararında aleyhe etki etmeyeceğini belirttiği durumlarda, kanun

⁴²³ 15. CD, 02.07.2019 T, 2019/4620 E, 2019/7436 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

⁴²⁴ 3. CD, 07.12.2016 T, 2016/17452 E, 2016/20185 K; 3. CD, 07.02.2018 T, 2018/908 E, 2018/1419 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

⁴²⁵ Aygün Eşitli, s. 226.

⁴²⁶ CGK, 10.04.2018 T, 2014/15-487 E, 2018/151 K; CGK, 02.10.2018 T, 2015/2-392 E, 2018/389 K., www.karararama.yargitay.gov.tr, (15.01.2024)

⁴²⁷ Kuyucu, s. 274.

yararına bozma kararına direnmenin de mümkün olmaması sebebiyle ilk kararın ortadan kalktığını ve ortadan kararın uygulanmasının mantıklı olmadığını belirterek, sanık aleyhine olan bir durumda Yargıtay'ın bozma kararı vermeksizin başvuruyu reddetmesi gerektiğini savunan görüşler⁴²⁸ de varsa da biz bu görüşe katılmamaktayız. Kanun yararına bozmanın amaçlarından birisi de içtihat birliği yaratarak benzer olaylar sebebiyle uygulama da yaşanan sorunları kanun yararına çözerek bireylerin hak kayıplarının önünü geçmek olduğu değerlendirildiğinde, bozmanın sanık aleyhine olması sebebiyle başvurunun reddi halinde hak kaybı yaratan sorun çözülmeyecek ve ötelenmiş olacaktır. Daha sonra benzer durum sebebiyle yerel mahkemelerin aynı kararları vererek hak kayıplarına yol açması da ihtimal dâhilinde olacaktır.

Kanaatimizce, gerek kanunun lafı gerekte kanun yararına bozma kanun yolunun kamu yararına oluşu, kanun yararına bozma kanun yolunda asıl amacın fahiş hukuka aykırılıkların kamu yararı gözetilerek bozulması yoluyla aynı hukuka aykırılıkların tekrarlanarak bireylerin mağdur edilmesinin önüne geçmek olması birlikte değerlendirildiğinde; CMK 309/4-c maddesi gereği davanın esasına yönelik olan ve mahkûmiyet dışındaki hükümlere ilişkin bozmaların sanık aleyhine sonuç doğurmayacağı kanaatindeyiz. Davanın esasına yönelik olup mahkûmiyete ilişkin olan bozmalarda ise Ceza Genel Kurulu'nun yerleşik içtihatlarının isabetli olduğu ve dairenin bu durumda karar veya hükmü kanun yararına bozması gerektiği fakat hükmünde kararın aleyhe hüküm ifade etmemek üzere bozulduğunu belirterek bozmanın sanık aleyhine hüküm ifade etmesinin daha doğru olacağını düşünmekteyiz. Aksi durumda mahkûmiyete ilişkin bozmadan sanığın aleyhine bir durumun çıkması kesin hükmün otoritesini zedeleyeceği gibi, yargılama neticesinde temyiz ya da istinaf incelemesinden geçmeden cezası kesinleşen sanık cezası infaz edilmiş bile olsa her zaman olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma kanun yolu ile cezasının ağırlaştırılması tehdidi ile karşı karşıya kalacaktır.

⁴²⁸ Yenisey ve Nuhoğlu, Ceza Yargılaması, s. 1037.

XVII. YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISININ DOĞRUDAN KANUN YARARINA BOZMAYA BAŞVURMA YETKİSİ

Kanun yararına bozma kanun yoluna kural olarak CMK'nun 309. maddesi gereği Adalet Bakanlığı başvurabilmekteyken, CMK'nun 310/1. maddesinde 309/4-d maddesinde, hükümlünün cezasının kaldırılmasını ya da daha hafif ceza verilmesini gerektiren durumların varlığı halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir.

Kanun yararına bozma yoluna gidilmesi için ilgililerce Adalet Bakanlığına başvuru yapılarak Adalet Bakanlığı'nın harekete geçmesi talep edilebilir. Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma kanun yoluna gidilmesine gerek görmeyerek ilgililerin bu istemlerini reddettiği durumlarda, kanun yararına bozma neticesinde hükümlünün cezasının kaldırılmasını ya da daha hafif ceza verilmesini gerektiren durumların varlığı halinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından kanun yararına bozma kanun yoluna başvurulabileceğinden, ilgililerin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak kanun yararına bozmaya gidilmesini talep etmeleri mümkündür⁴²⁹. Zira Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, CMK'nun 310/4-d maddesine giren durumlarda Adalet Bakanlığı'nın talep etmediği durumlarda resen kanun yararına bozma kanun yoluna başvurabilir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, resen kanun yararına bozma kanun yoluna sadece CMK 310/4-d bendinde belirtilen hükümlünün cezasını kaldıran ya da daha hafif cezayı gerektiren durumlarda gidebilmekte olup, bu durum dışında kalan hukuka aykırılıklarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın resen kanun yararına bozma yetkisi yoktur⁴³⁰. Yargıtay 2021 tarihli bir kararında, sanığın 18 yaşından küçükken işlediği suçların tekrre esas alınması sebebiyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yapmış olduğu kanun yararına bozma başvurusunu, yapılan başvuru konusu hukuka aykırılığın CMK'nun 309/4-d bendi kapsamında kaldığını ve CMK'nun 309/4- d bendi kapsamındaki hukuka aykırılıklar için CMK 310/1. maddesi gereğince Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kanun yararına bozma başvurusu yapabileceğini belirterek kabul etmiştir⁴³¹.

⁴²⁹ Akkaya, s. 38.

⁴³⁰ Kuyucu, s.310; Erol, s. 839.

⁴³¹ 2. CD, 27.10.2021 T, 2021/16602 E, 2021/17954 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na resen kanun yararına bozma yetkisinin tanındığı haller incelendiğinde yetkinin özü itibariyle sanık lehine olan durumlarda karar veya hükmün sanık lehine bozulması için bu yola başvurulabileceği görülmektedir. Bu yetkinin, Adalet Bakanlığı'nın sanığın lehine olan bir durumda kanun yararına bozma kanun yoluna gitmediği durumlarda sanığın mağduriyetini önlemek ve sanığın hak kaybına uğramasının önüne geçmek için Adalet Bakanlığı yanında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na da tanındığını düşünmekteyiz. Sanığın lehine olan kanun yararına bozma sebebi oluşturacak hukuka aykırılığın varlığı halinde Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma kanun yoluna başvuramaması durumunda sanığın da kanun yararına bozma yetkisi olmadığı düşünüldüğünde bu durumda sanığın hakları zayi olacaktır. Sanığın haklarının ihlalinin önüne geçilmesi ve mağduriyetlerinin giderilmesi açısından sanık lehine olan durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na kanun yararına gitme yetkisinin tanınması kanaatimizce son derece isabetlidir.

CMK'nun 310/2. maddesi gereğince kanun yararına bozma yetkisi Adalet Bakanlığınca kullanıldığında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı kanun yararına bozma kanun yoluna başvuramaz. Bu sebeple doktrinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kanun yararına bozma yetkisi bir tür yedek yol olarak nitelendirilmektedir⁴³². Bu hükmün getiriliş amacı, kanun yararına bozma sebebi oluşturup sanık lehine karar veya hükmün bozulmasını gerektiren bir hukuka aykırılık sebebiyle Adalet Bakanlığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın mükerrer olarak kanun yararına bozma kanun yoluna başvurusunun önüne geçmektir. Bu sebeple sanık lehine karar veya hükmün bozulmasını gerektiren bir durumun varlığı halinde Adalet Bakanlığı kanun yararına bozma başvurusunda bu sebebe yer vermemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı sanık lehine olan hukuka aykırılığın kanun yararına bozulması için CMK 310/1. maddesi gereğince kanun yararına bozma kanun yoluna başvurabilir. Yargıtay 2008 tarihli bir kararında da bu duruma işaret ederek sanık lehine olan kanun yararına bozma sebebine Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma başvurusunda yer verilmemesi durumunda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kanun yararına bozmaya başvurabileceğine hükmetmiştir⁴³³.

⁴³² Yurtcan, Ceza Yargılaması, s. 712.

⁴³³ CGK, 10.06. 2008 T, 2008/8-83 E 2008/166 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

Bizimde katıldığımız üzere Adalet Bakanlığı'nın sanık aleyhine kanun yararına bozma başvurusu yaptığı durumlarda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın sanık lehine kanun yararına başvuru yapmasının mümkün olduğunu belirten görüşler vardır⁴³⁴. Kanaatimizce bu görüş isabetli olup yukarıda belirttiğimiz açıklamalar ışığında Adalet Bakanlığı, sanık lehine olan duruma başvurusunda yer vermeyerek sanık aleyhine kanun yararına bozma kanun yoluna başvurduğundan sanığın haklarının korunması anlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın sanık lehine kanun yararına bozma kanun yoluna başvurması isabetlidir.

XVIII. KANUN YARARINA BOZMA İSTEMİNDEN VAZGEÇİLMESİ VE İSTEMİN GERİ ALINMASI

Olağan kanun yolları olan temyiz ve istinafta olduğu gibi olağanüstü kanun yollarından biri olan kanun yararına bozma kanun yolu için talep gerekmektedir. Talep olmaksızın Yargıtay ilgili ceza dairesinin ve Ceza Genel Kurulu'nun kararları ilgili kanun yararına bozma incelemesinde bulunması mümkün değildir.

Kanun yararına bozma başvurusunda yetkinin Adalet Bakanlığı'nın talebi üzerine ve CMK 309/4-d bendi kapsamına giren durumlarda resen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına ait olduğunu daha önceki bölümlerde belirtmiştik.

Vazgeçme, henüz kullanılmayan hakkın kullanılmayacağını açıklanması⁴³⁵, geri alma ise yapılan yasa yolu başvurusu yapıldıktan sonra söz konusu olmaktadır⁴³⁶. Kanun yararına bozma başvurusundan vazgeçme veya yapılan başvurunun geri alınması hususlarında CMK'da 309. Ve 310. maddelerde açık bir düzenleme yoktur. Bu sebeple uygulama da farklı görüşler vardır. Kanun yollarını düzenleyen genel hükümlerden olan CMK 266. madde de vazgeçme düzenlenmemesi sebebiyle kanun yararına bozma hakkı doğmadan bu haktan vazgeçilmesi mümkün değildir.

CMK'nun 266. maddesinde yapılan kanun yolu başvurusunun geri alınması hususu düzenlenmiş olup, CMK'nun 266/1 maddesi gereği sanık lehine yapılan kanun yolu başvurusundan sanığın rızası olmadan vazgeçilemeyeceği hükmünden yola çıkarak, CMK'nun 310. maddesi gereği Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın resen

⁴³⁴ Centel ve Zafer, s. 956.

⁴³⁵ M. N. Ünver, s. 5.

⁴³⁶ İnan, s. 64.

yaptığı başvuruyu geri almasının mümkün olduğunu savunan görüşler⁴³⁷ olduğu gibi aksi yönde olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın resen yaptığı başvuruyu da geri almasının mümkün olmadığını belirten görüşler de vardır⁴³⁸.

Adalet Bakanlığı'nın kanun yararına bozma kanun yoluna başvurması durumunda ise, sanığın lehine olup olmadığına bakılmaksızın, sanığın veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın onayı olmaksızın istemini geri alabileceğini savunan görüşler olduğu gibi⁴³⁹, Adalet Bakanlığının, sanık lehine kanun yararına bozma yoluna başvurması halinde sanığın açık rızası olmaksızın bu başvurusunu geri alamayacağını savunan görüşler de vardır⁴⁴⁰.

Öncelikle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın CMK'nun 310. maddesindeki istisnalar dışında resen kanun yararına bozma yoluna başvurması mümkün olmadığından; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, Adalet Bakanlığının talebi üzerine yaptığı kanun yararına bozma başvurusunu geri almasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz.

Yargıtay 2022 tarihli bir kararında Yargıtay tarafından karar verilinceye kadar kanun yararına bozma isteminden vazgeçilebileceğini ancak başvurudan vazgeçmek için ilgilinin rızasının olması gerektiğini belirtmiştir⁴⁴¹. Kanun yararına bozma başvuru yetkisinin Adalet Bakanlığı ve istisnai durumlarda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na tanındığı ve ilgililerin kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkileri olmadığı değerlendirildiğinde; olağan kanun yolu olan temyiz ve istinafta Cumhuriyet Savcısı'nın kanun yoluna başvurması sebebiyle sanığın kanun yoluna başvurmamış olma ihtimali gibi bir durum kanun yararına bozma kanun yolunda yoktur. Temyiz ve istinafta rıza olmaksızın başvurunun geri alınması hak kayıpları yaratacakken, kanun yararına bozma yoluna Adalet Bakanlığı ya da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurulmaması halinde ilgililerin bu kanun yoluna başvurmaları mümkün olmadığından istemin ilgilinin rızası olmaksızın alınmasında ilgililerin bir hak kaybı olmayacaktır. Bu sebeple kanun yararına bozma başvurusunun geri alınmasında ilgililerin rızasının aranmaması gerektiği kanaatindeyiz.

⁴³⁷ Erdem ve Şentürk, s. 265.

⁴³⁸ Aygün Eşitli, s. 216; Baştürk, s.270.

⁴³⁹ Aygün Eşitli, s. 216.

⁴⁴⁰ Kuyucu, s. 213.

⁴⁴¹ CGK, 23.06.2022 T,2019/18-420 E, 2022/475 K, www.uyap.gov.tr, (07.01.2024).

XIX. UYGULAMADA ADALET BAKANLIĞININ KANUN YARARINA BOZMAYA BAŞVURMASI İLE İLGİLİ İSTATİSTİKSEL DURUM

Adalet Bakanlığı Kanun Yararına Bozma Bürosu'nun 2006- 2022 yılları arası iş listesi incelendiğinde 2006 yılından 2021 yılına kadar Adalet Bakanlığı'na kanun yararına bozmaya gidilmesi için yapılan başvuru sayısının sürekli şekilde bir artış gösterdiği ve 2006 yılında 7840 başvuru yapılmışken 2021 yılı için 30038 başvuru yapıldığı aradan geçen 15 yıllık dönemde kanun yararına bozma başvurularının 4 kattan daha fazla oranda artış gösterdiği görülmektedir.

Kanun yararına bozma başvurusu 15 yıllık süreçte 4 kat artmasına rağmen, yapılan başvurulara konu hukuka aykırılıkların Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma sebebi oluşturacak kadar ciddi görülerek dosyaların Yargıtay'a sevk edilme sayıları incelendiğinde ise yapılan başvuruların büyük bir bölümünün Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozmaya gidilmeye değer görülmediği anlaşılmaktadır. Örneğin; 2006 yılında Adalet Bakanlığınca incelenen 7910 kanun yararına bozma başvurusundan 2836 tanesi kanun yararına bozma için Yargıtay'a sevk edilmişken, 3226 tane başvuru ise kanun yararına başvuru yoluna başvurulmayarak mahalline iade edilmiştir. Yine aynı şekilde 2021 yılında Adalet Bakanlığınca incelenen 25773 kanun yararına bozma başvurusundan 5496 tanesi kanun yararına bozma için Yargıtay'a sevk edilmişken, 19650 tane başvuru ise kanun yararına başvuru yoluna başvurulmayarak mahalline iade edilmiştir. Adalet Bakanlığı'nın istatistiksel verileri incelendiğinde 2010 yılından sonra Adalet Bakanlığı'nın kendisine yapılan kanun yararına bozma başvurularının %20-30' u hakkında kanun yararına bozma için dosyaları Yargıtay'a sevk ettiği, %70-80 oranındaki başvuruyu ise başvuru konusu yapılan hukuka aykırılıkları kanun yararına bozma sebebi görmeyerek mahal mahkemesine iade ettiği görülmektedir. Adalet Bakanlığı'na kanun yararına bozma için yapılan başvuruların sayısının ciddi oranda artmasının sebebi; son yıllarda ilk derece mahkemelerinin derdest dosya sayılarının artması olabileceği gibi bireylerin olağan kanun yollarına başvuru süresini kaçırmaması ya da olağan kanun yollarına başvurmayı tercih etmemesi sebebiyle kesinleşen dosyada bir hukuka aykırılık tespit edip bu hukuka aykırılık sebebiyle kesinleşen dosyayı kanun yararına bozdurup dosyanın yeniden ele alınmasını sağlama çabası da kaynaklanabilir. Adalet Bakanlığı'na yapılan

başvuru sayısının 4 kat artmasına rağmen, Adalet Bakanlığı'nın yapılan başvurularda kanun yararına bozma yoluna gidilmesi için Yargıtay'a sevk ettiği dosya sayısının 2 kat arttığı dikkate alındığında kanaatimizce başvuru sayılarındaki dikkat çekici artış bireylerin tespit ettikleri herhangi bir hukuka aykırılığı kanun yoluna bozma yoluna konu ederek uyuşmazlığı olağanüstü kanun yollarına taşınması olduğu kanaatindeyiz. İstatistiksel veriler incelendiğinde 2006 yılından 2007 yılına 684 adet başvurunun devredilip 2021 yılından 2022 yılına ise 10511 başvurunun devredilmiş olması da bizim tezimizi doğrulamaktadır. Ancak, Adalet Bakanlığı'nı kanun yararına bozmaya gitme yönünde harekete geçirmek için bireylerin yapmış olduğu başvuruların sayılarının artması, gerçekten kanun yararına bozma sebebi olacak derecede hukuka aykırılık olan dosyaların Adalet Bakanlığınca daha geç ele alınması sonucunu doğuracak ve bu durumda dosyalarda mağduriyetlere ve hak kayıplarına neden olabilecektir.

İstatistiksel verilerin incelenmesinde Adalet Bakanlığı'nın yıllar içinde sayısı 126-627 arasında değişen başvurular yönünden dosyada birleştirme kararı vererek dosyaları birleştirip karar verdiği görülmektedir. Birleşen başvuruların olması, aynı dosya ile ilgili ceza yargılamasının süjesi konumunda olan birden fazla sanık veya katılan tarafından birbirinden bağımsız olarak kanun yararına bozmaya gidilmesi için Adalet Bakanlığı'na başvuru yapıldığı ve başvuruların Adalet Bakanlığınca birleştirilerek ele alındığı sonucunu vermektedir.

Yine istatistiksel verilerin incelenmesinde Adalet Bakanlığınca kanun yararına bozma sebebi olduğu değerlendirilerek Yargıtay'a sevk edilen dosyalarda bozma ve red sayılarına bakıldığında dosyaların büyük çoğunluğunun bozma ile sonuçlanması Adalet Bakanlığı'nın ilgili biriminin bir nevi süzgeç görevi görerek gerçekten kanun yararına bozma sebebi olan hukuka aykırılıklar için dosyanın Yargıtay'a sevkini sağladığını ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Ceza yargılamasında amaç maddi gerçeğe ulaşmak olup ceza yargılaması, kişinin yaptığı eylemin suç olduğuna dair şüphe ile başlayıp yargılamanın sonucunda bu şüphenin yargılama aşamasında ortaya koyulan ve tartışılabilir deliller ile sanık lehine veya aleyhine olarak ortadan kalkması ile sonuçlanır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 1. maddesinde ceza kanunun amacı kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzenini ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek olarak tanımlanmış olup bu amaçlara ulaşmak için ceza yargılamasını yürüten hâkimler tarafından verilen kararlarda da hâkimlerin beşer olmaları sebebi ile yaptıkları yargılama neticesinde vermiş oldukları kararların kusursuz olması düşünülemez. Kanun koyucu hâkimlerin vermiş oldukları kararların denetimini yapmak için getirdiği kanun yolları ile ilk derece mahkemesince verilen kararların üst merci tarafından denetimi yapılarak kararlardaki hata oranını en asgari düzeye indirmeyi amaçlamaktadır.

Tezimizde bahsettiğimiz üzere kanun yolları, aleyhine kanun yoluna başvurulmuş kararın kesinleşip kesinleşmemesine göre olağan ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayrılmakta olup, tez konumuz olan kanun yararına bozma olağanüstü kanun yolları arasında yer almaktadır.

Kanun yararına bozma, hâkim veya mahkemeler tarafından verilip istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen karar veya hükümlere karşı başvurulmuş ve bu karar ve hükümlerdeki hukuka aykırılıkların giderilmesini amaçlayan kanun yoludur.

Kanun yararına bozma değerlendirmesinde kesinleşen kararlara karşı gidilebilen bir yol olması sebebi ile kesin hüküm otoritesinin de zedelenmemesi için gerekli hassasiyet gösterilip her karar için başvurulabilen bir yol olmamalıdır. Yargıtay içtihatları ile de bu hassasiyet gözetilerek kanun yararına bozmanın kapsamı dar tutulmalıdır.

1412 sayılı CMUK'un 343. maddesinde yazılı emir ile bozma başlığı altında yer alan kanun yolu 5271 sayılı CMK'nın 309 ve 310 maddelerinde kanun yararına

bozma başlığı ile düzenlenmiştir. Kanun yararına bozma kanun yolunun, önceki usul kanunundaki yazılı emir ile bozma kanun yolu ile benzer özellikleri olduğu gibi farklı yönleri de bulunmaktadır.

Eski kanundaki yazılı emir ile bozmadan farklı olarak CMK 309/4- a maddesi bakımından kanun yararına bozmanın sanık aleyhine sonuç doğurması da mümkündür.

Ceza yargılaması sonucunda yargılamayı yürüten hâkimler vermiş oldukları karar ile birlikte dosyadan el çektiklerinden hâkim kendi verdiği kararın hatalı veya hukuka aykırı olduğunu fark etmiş olsa dahi verdiği kararı kaldırıp yeni bir karar veremeyecektir. Bu hukuka aykırılıkların ortadan kaldırılması ancak kanun yolları ile mümkün olabilecektir.

Tezimiz iki kısımdan oluşmakta olup ilk kısımda genel hatları ile kanun yollarının tanımı, konusu, faydaları, amaçları ve çeşitleri hakkında genel bilgiler verilip tezimizin konusu olan kanun yararına bozma dışında kalan diğer kanun yolları bu kısımda anlatılmıştır. Tezimizin ana konusu olan kanun yararına bozma ile ilgili daha detaylı bilgilere geçilmeden önce yine ilk kısımda tüm kanun yolları ile ilgili olarak kimlerin kanun yollarına nasıl başvurabileceği, başvurudan vazgeçmenin, başvuruda yanılmanın etki ve sonuçları hakkında genel bilgiler verilerek kanun yollarına başvuru usulü de ilk kısımda anlatılmıştır.

Tezimizin ikinci kısmında ise Yargıtay uygulamaları ışığında kanun yararına bozma kanun yolu detaylı olarak ele alınmıştır. Kanun yararına bozmanın amacı, uygulama birliğini sağlamaktır. Kanun yararına bozma kanun yoluna Adalet Bakanlığı ve istisnai durumlarda ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gidilebilmektedir. Tezimizde Adalet Bakanlığı'nın ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kanun yararına bozma başvurusunu hangi usullere uyarak yapması gerektiği hususunda ayrıntılı bilgiler verilmiş olup kanun yararına bozma kanun yolu eski CMUK'taki yazılı emir ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen diğer olağanüstü kanun yolları ile karşılaştırılarak ele alınmıştır.

Kanunun yararına bozmaya her karar ve hükme karşı gitmenin mümkün olmadığından daha önce bahsetmiştik. Kanun yararına bozma yoluna başvurmanın şartlarından birisi istinaf ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bir kararın

olması ve ilgililerin talebi olmasıdır. İstinaf ve temyiz incelemesinden geçen kararlara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi mümkün değildir. Yine hüküm ve karardaki hukuka aykırılıkların giderilmesi için başvurulabilecek bir yol var ise bu yola başvurulamayacaktır. Kanun yararına bozma sebepleri CMK 309/4 maddesinde bentler halinde sıralanmış ise de genel itibari ile Yargıtay içtihatları ile şekillenmiştir. Tezimizin ikinci kısmında kanun yararına bozma sebebi olarak kabul edilen ve edilemeyen durumlar bu içtihatlar kapsamında ele alınmıştır.

Tezimizin ikinci kısmında kanun yararına bozma yoluna başvuru usulü ayrıntılı olarak ele alınmış, ayrıca inceleme usulü ve kanun yararına bozma kararının hukuki sonuçları hakkında da ayrıntılı bilgilere yer verilip kanun yararına bozma başvurusunun etki ve sonuçları hükümlü aleyhine sonuç doğurup doğurmaması konularında Yargıtay içtihatlarına da yer verilmiştir.

Adalet Bakanlığı Kanun Yararına Bozma Bürosu'nun 2006-2022 yılları arası istatistikleri incelendiğinde her geçen gün kanun yararına bozma başvuru sayısında artış olduğunun, başvuru sayısındaki artışa rağmen Adalet Bakanlığı'nca bu başvuruların büyük bölümü için kanun yararına bozma yoluna gidilmediği anlaşılmaktadır.

Kanun yararına bozma olağanüstü kanun yolunun esas fonksiyonu açık ve ağır hukuka aykırılığın tespiti ve bunun uygulayıcılara ilan edilmesidir. Bu sayede hâkimlerin hukuka aykırılık konusunda uyarılması sağlanarak hüküm verilirken yapılan hataların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır.

Siyasi ve idari bir makam olan Adalet Bakanlığı'na verilen kanun yararına bozma kanun yoluna başvurma yetkisinin siyasi saik veya amaçlarla kullanılması ya da kullanılmaması tehlikesi olduğundan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na da kanun yararına bozma yoluna başvurma yetkisi verilmesi ilgililerin haklarını güvence altına almak yönünden olumlu bir düzenlemedir.

Tezimiz içerisinde yer verdiğimiz istatistiklere göre son yıllarda Adalet Bakanlığı'nca yapılan kanun yararına bozma istemleri sonucunda bozulması istenen kararlardan büyük bölümünün Yargıtay tarafından kanun yararına bozulduğu dikkate alındığında; kanun yararına bozma kanun yolunun, yargının kesinlik otoritesine ters

düşse de hukuka aykırılıkların tespiti ve doğru sonuca ulaşmadaki faydası ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

Ağkuş, Kazım Furkan ve Oğuz Bandır. **Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolu ve Getirdiği Tartışmalar**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C:2022, S:62, Y:2022, ss. 105-154.

Akkaya, Çetin. **Öğreti ve Yargısal Uygulamalar Işığında Kanun Yararına Bozma ve Yargıtay C. Başsavcısının İtiraz Yetkisi**, Kartal Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2007.

Alacakaptan, Uğur. **Temyiz Mahkemesi Başsavcılığının Yaptığı İtiraz Hükümün Kesinleşmesine Mani Olur mu?**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:24, S:1, 1967, ss. 287-291.

Aldemir, Hüsnü, **Ceza Yargılamasında Kanun Yolları**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2021.

Apaydın, Cengiz. **Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan ve Olağanüstü Kanun Yolları**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020.

Arslan, Çetin. **Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazı, Ceza Hukuku Dergisi**, S:5, Aralık, 2007, ss. 105-161.

Artuç, Mustafa ve Mehmet Tevfik Elmas. **Ceza Yargılamasında Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları**, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2019.

Artuç, Mustafa. **Pratik açıklamalı Ceza Muhakemesi Kanunu**, 4. Baskı, Ankara, 2021.

Atalan, Mustafa. **Türk Ceza Yargılamasında İstinaf Mahkemesi Kararlarının Kesin Hüküm Niteliği ve Kanun Yollarına Başvuru**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S:53, Ocak 2023, ss. 43-80.

Aydın, Devrim. **Ceza Muhakemesi Kanunu'nda İtiraz**, TBB Dergisi, S: 65, Y:2006, ss. 61-72.

Aygörmez Ugurlubay, Gülsüm Ayhan. **Güncel Tartışmalar ve Gelişmeler Işığında Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda itiraz**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:16, Özel Sayı:2014, ss.3999-4044.

Aygün Eşitli, Ezgi. **Ceza Muhakemesi Kanununda Kanun Yararına Bozma**, TBB Dergisi, S:5, Ankara 2016, ss.193-234.

Bakıcı, Sedat. **Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması Ve Ceza Kanunu Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2000.

Bakım, Sevi. **Ceza muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C:19, S:2, Y:2013, ss.919-952.

Balcı, Fidan ve Seyithan Öztürk. **Yargıtay Kararları ışığında Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2019.

Baştürk, İhsan. **Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yararına Bozma**, On iki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2022.

Bayer, Can. **Olağanüstü bir kanun yolu olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi**, Kırıkkale Hukuk Dergisi, C:1, S:2, Y:2021, ss. 211-241.

Bıçak, Vahit. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, Ankara, 2018.

Birtek, Fatih. **Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zor(unlu)luk**, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt.80, Sayı:4, Yıl:2022, ss.1331-1372.

Can, Neslihan. **Adil Yargılanma Hakkı Işığında Denetim Muhakemesine Başvuru Hakkı**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:24, S:2, Aralık 2018, ss.766-783.

Centel, Nur ve Hamide Zafer. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, BETA yayınevi, 21. Baskı, İstanbul, 2022.

Çağlayan, Muhtar. **Yazılı Emrin Hukuki Niteliği Nedeni Ve İşleyiş Tarzı Üzerinde İnceleme**, Yargıtay Dergisi, C:1, S:2, Y: 1975, ss. 33-47.

Çağlayan, Yılmaz. **Açıklamalı İçtihatlı Ceza Muhakemesi Kanunu**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2022.

Çelik Ali ve Zeki Murtaza Albayrak. **Notlu Atıflı- Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku Öz Kitap**, Seçkin Yayınevi, 13. Baskı, Ankara, 2022.

Çınar, Ali Rıza. **Türk ve Alman Ceza Yargılaması Hukukunda İstinaf**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Çırak, Ezgi. **İstinaf Yargılaması Sonucu Verilen Kararların Kanun Yolu Denetimi**, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S:1-1, Nisan-Mayıs 2020, ss. 887-920.

Demir, Mehmet. **Kanun Yararına Bozma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

Demir, Remzi. **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2022.

Doğan Koray. **Ceza Muhakemesinde Hüküm**, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt:3, Sayı:7, Ağustos 2008, ss. 171-201.

Erdem, Mustafa Ruhan ve Candide Şentürk. **Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2018.

Erdem, Mustafa Ruhan ve Cihan Kavlak. **Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı ve Sınırları**, Yargıtay Dergisi, C: 44, S:4, Ekim 2018, ss. 419-478.

Erem, Faruk. **Yargılamanın Yenilenmesi ve Zamanaşımı**, Yargıtay Dergisi, C:18, S:1-2, Ocak –Nisan 1992, ss. 45-47.

Erol, Haydar. **Adli Yargı İlk Derece Mahkemelerinde Ceza Yargılaması ve Uygulaması, Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi**, 1. Baskı, Ankara, 2006.

Gökcan, Hasan Tahsin. **İstinaf Yasa Yolunda İspat ve Delilleri Değerlendirme Esasları**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı:10, Yıl:3, Temmuz 2012, ss. 421-454.

Gökçen, Ahmet, Mehmet Emin Alşahin. Kerim Çakır ve Murat Balcı. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 2023.

Günay, Erhan. **Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Olağanüstü Kanun Yolları**, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2019.

Günay, Erhan. **Kanun Yararına Bozma Yoluna Gidilebilecek/Gidilemeyecek Durumlar**, Terazi Hukuk Dergisi, C:9, S:92, Nisan 2014, ss. 98-105.

Günay, Erhan. **Kanun Yararına Bozma Nedenlerine Göre Yapılacak İşlemler**, Terazi Hukuk Dergisi, C:9, S:94, 2014, ss. 64-69.

Gündüz, Hakan. **Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:24, S.4, Y:2020, ss. 555-584.

İnan, Kubilay. **Öğreti- İçtihat Ceza Yargılamasında Yasa Yolları**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2006.

Karakehya, Hakan. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Nisan Kitapevi, 4. Baskı, Ankara, 2022.

Kaymaz, Seydi. **Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:24, S.4, Y:2020, ss. 411-487.

Keskin, Serap. **Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık**, Alfa Yayınevi, İstanbul, 1997.

Kocalar, Salih ve Yunus Biçen. **Kanun Yolları**, Bilge Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2021.

Kunter, Nurullah. **Olağanüstü İtirazda Yargılama İle İlgili Sorunlar**, Yargıtay Dergisi, C:9, S:4, Ekim 1983, ss. 586-598.

Kunter, Nurullah. **Olağanüstü Temyiz Kanun Yolunda Reform**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:38, S:1-4, Y:1973, ss. 163-175.

Kuyucu, Ahmet Aydın. **Öğreti Ve İçtihatlar Işığında Ceza Yargılaması Hukukunda Kanun Yararına Bozma**, Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020.

Livanelioğlu, M. Sabri. **Yazılı Emir Yolu ve Mahkemenin Takdir Yetkisi**, Yargıtay Dergisi, C:1, S:3, 1975 YILI, ss. 5-17.

Oktar, Salih. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2019.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 15. Baskı, Ankara, 2022.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, Seçkin Yayınevi, 12. Baskı, Ankara, 2022.

Özdemir Emrah ve Şenel Sarkıoğlu. **Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Kanun Yolu Kavramı ve Türleri- Kamu Hukukunun Güncel Meseleleri Sempozyumu (Türk Ceza Hukukunda Kanun Yolları)**, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Sempozyum Dergisi, S:1, C:2, Y:2019, ss. 3-43.

Özen, Muharrem. **Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:65, S:4, 2016, ss. 2331-2388.

Özgen, Eralp. **Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi**, Ankara, 1968.

Öztürk, Bahri ve Durmuş Tezcan. **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, 2022.

Öztürk, Bahri ve Durmuş Tezcan. **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 16. Baskı, Ankara, 2022.

Soyaslan, Doğan. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Yetkin Yayınevi, 8. Baskı, Ankara, 2020.

Sümer, Arif Emre. **Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi Sebeplerinden Yeni olaylar Veya Yeni Delillerin Ortaya Çıkması**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:24, S:2, Y:2022, ss. 1059-1092.

Sümer, Reha. **Cumhuriyet Temyiz Süresi ve Kanun Yoluna Başvuruda Yanılma**, Yargıtay Dergisi, C:32, S:1-2, Ocak-Nisan 2006, ss. 219-230.

Şahin, Cumhur ve Neslihan Göktürk, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 13. Baskı, Ankara, 2022.

Taner, Fahri Gökçen. **5271 Sayılı CMK'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar**, Ankara Barosu Dergisi, S:4, Y:2017, ss. 49-78.

Tosun, Öztekin. **Ceza Muhakemesi Hukukumuzda Kanun Yollarının Çeşitleri**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:35, S:1-4, Y:1969, ss. 8-48.

Tosun, Öztekin. **Kanun Yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri**, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:3, S:4, Y:1969, ss. 7-22,

Tulumlu, Mehmet Akif. **Kanun Yararına Bozmanın Hukuki Sonuçları**, Terazi Hukuk Dergisi, C:4, S:157, Eylül 2019, ss. 1848-1850.

Ünsal, Cengiz. **Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının Olağanüstü İtiraz Yetkisi**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:71, S:1, Y:2022, ss. 543-580.

Ünver, M. Naci. **Ceza Yargılamasında Yasa Yolları ve Bireysel Başvuru Hakkı**, Tüze Yayıncılık, Ankara, 1998.

Ünver, Yener ve Hakan Hakeri. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet Yayınevi, 19. Baskı, Ankara, 2022.

Yaşar, Osman ve Cengiz Otacı. **Yeni İçtihatlarla uygulamalı ve yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu**, Seçkin Yayınevi, 10. Baskı, Ankara, 2022.

Yavuz, Hakan A. **Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı ve Olağanüstü Kanun Yolları İlişkisi**, Adalet Dergisi, S:66, Y:2021, ss. 497-542.

Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu. **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, 10. Baskı, Ankara, 2022.

Yenisey, Feridun ve Ayşe Nuhoglu. **Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı**, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2014.

Yenisey, Feridun. **Ceza Muhakemesinde Kanun Yollarının Yeniden Düzenlenmesi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:42, S:1-4, 1976, ss. 655-685.

Yenisey, Feridun. “ **Kanun Yararına Bozma (Olağanüstü Temyiz)**, Uğur Alacakaptan’a Armağan, Cilt: 1, İstanbul, 2018.

Yıldırım, Akif. **Adalet Bakanlığının Kanun Yararına Bozma Yoluna Gitmemesi Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Bireysel Başvuru Konusu Yapılabilir mi?**, Terazi Hukuk Dergisi, C:12, S:127, Nisan 2017, ss. 131-133.

Yılmaz, Ejder. **Olağanüstü Temyiz**, Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2003.

Yılmaz, Sacit. **Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı(CMK md.308)**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:11, S:41, Ocak 2020, ss. 113-150.

Yurtcan, Erdener. **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Seçkin Yayınevi, 9. Baskı, Ankara, 2019.

Yurtcan, Erdener. **Ceza Yargılaması Hukuku**, Seçkin Yayınevi,16. Baskı, Ankara, 2019.

Yurtcan, Erdener. **Ceza Yargılamasında Kesin Hüküm**, Kazancı Hukuk Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1987.

Yüksektepe, Mert Asker. **Adil Yargılama Ve Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları**, Platon Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2020.